İnsan Hakları için anayasa

Özal'ın yerel seçimlerden önce getirdiği 'yeni bir anayasa' önerisi, insan haklarını temel alan, çerçeve bir anayasa olarak gerçeklik kazanmalıdır. 'Yeni bir anayasa' ile birlikte, 141, 142, 163. maddelerin TCK'dan çıkarılması da, bugünkü başlıca tartışma konuları arasında. (Sayfa: 8-9)

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ

1 adımlar 1

2-15 NİSAN 1989 7 1500 lira

Halk değişim istiyor

12 EYLÜL'E YOL GÖRÜNDÜ

Yerel seçimlerin sonuçları, ülkemizdeki demokratik birikimin bir ürünü oldu. Şimdi demokrasi mücadelesinin olanakları daha da arttı. 12 Eylül rejiminden çıkıp demokratik bir gelişme yoluna koyulmak her zamankinden daha yakın bir hedef haline geldi. ANAP ve 12 Eylül bu gelişme karşısında tutunamayacak, bir erken seçim kaçınılmaz olacaktır. Ancak, ülkemizin gittikçe ağırlaşan sorunlarının halkın aktif katılımı ve ulusal çapta mutabakatlar sağlanmadan çözülemeyeceği de görülüyor. (Sayfa: 4-7)

İşçiler gürül gürül...

Farklı işkollarından, pekçok işletmeden işçilerin birbiri ardına patlak veren direnişleri, yaklaşık 300 bin işçiyi kapsayan, bugüne dek yaşadığımız en yaygın işçi direnişlerine dönüştü. Yeni ve yaratıcı eylem biçimleriyle büyüyen direnişler, işçi hareketinin yeni bir doğuşa gebe olduğunu gösterdi. (Sayfa: 16-18)

▶ BASINDA ÇALKANTI ARTIYOR

Basın tekellerin eline geçerken, beş yeni gazete ve iki ajans girişimi gündemde. Holdingler ve gazete patronlarının gözü "özel televizyon"da. Aziz Nesin'in öncülüğünde ise, yeni bir günlük sol gazete... (Sayfa: 10)

▶ POLİTİK GÖÇMENLER DÖNÜYOR

Dışişleri Bakanlığı döneceklere seyahat belgesi verecek mi? İçişleri Bakanlığı engel çıkaracak mı? Hükümet ne yapacak? (Sayfa: 13)

▶ BÜROKRASİDE NELER OLUP BİTTİ?

Ekonomi bürokrasisinde Ocak ayında meydana gelen kriz... Bülent Şemiler ve Kaya Erdem çatışması... Doç.Dr. Gencay Şaylan anlattı. (Sayfa: 19)

▶ İTALYAN KOMÜNİST PARTİSİ 18. KONGRESİ

Avrupa solunun gözü Kongredeydi. Birleşik ve demokratik bir Avrupa için, Avrupa solunun birliği tartışıldı. Kongrenin konuğu Ahmet Kardam yorumladı. (Sayfa: 20)

Milli Savunma eski Bakanı Hasan Esat Işık

"Varşova Paktı ülkelerinde demokratikleşme arzusu, NATO'ya oranla çok önde"

▶ Hasan Esat Işık: "Merkez Avrupa, kendisini zaten eskisi kadar yoğun bir Sovyet tehdidi altında hissetmiyor."

▶ *Işık: "Türkiye, Batı ve Merkez Avrupa devletleri tarafından, kader birliği içerisine alınmasında yarar görülmeyen bir devlet durumuna geldi."*

Adımlar (Ankara)-Silahsızlanma ve karşılıklı kuvvet indirimi konusunda ABD ve SSCB'nin ortaklaşa attıkları adımlarla başlayan barış sürecinin askeri bloklar ve Türkiye somutundaki etkileri konusunda, **"Bilim ve Sanat"** dergisinde yapılan "yuvarlak masa toplantısı"nda, konuşan Milli Savunma ve Dışişleri eski bakanlarından **Hasan Esat Işık**, barış sürecinin kalıcı olabilmesi için, blokların kendi içlerinde demokratikleşmeleri gereği üzerinde durarak, **"Bugün, Varşova Paktı ülkelerinde demokratikleşme arzusu, NATO'ya oranla çok önde gidiyor"**, dedi. Batı Avrupa Birliği'nin Türkiye ve NATO üzerindeki etkilerini de irdeleyen **Hasan Esat Işık**, Türkiye'nin artık, **"Batı ve Merkez Avrupa devletleri tarafından, kader birliği içerisine alınmasında yarar görülmeyen bir devlet durumuna geldiğini"** söyledi.

İki Blokta Demokratikleşme Arzusu Farklı

Hasan Esat Işık, "Bilim ve Sanat" dergisinin Nisan sayısında yer alacak konuşmasının bir bölümünde, "Demokrasi hırsı ve arzusu" açısından sosyalist ve kapitalist blokları karşılaştırarak şöyle dedi:

"...Bugün demokrasiye dönüşte bloklar ne durumdadır konusuna değineyim. Bana öyle geliyor ki, bugün demokratikleşmede ters bir durum var. Yani, **Varşova Paktı** ülkelerinde demokratikleşme arzusu, hırsı, ihtiyacı, **NATO'ya** oranla çok önde gidiyor. NATO ülkeleri, bildiğiniz gibi, iki bölgeden oluşmuş bir ittifak durumunda. Bir Amerika kıtası var, bir de Avrupa. Avrupa kıtası, savunmasının külfetini, o günkü koşullar altında, yani kendisi çok bitap olduğu için, Amerika'ya devretmiş ve sonradan ekonomik kalkınmasının gerçekleşmesinde yararını gördüğü için, bundan sıyrılmak yolunda bir çaba göstermemiş. Şimdi de böyle bir çabayı üzerine almak eğiliminde gözükmüyor. Onun için ben, demokratikleşme konusunda Varşova Paktı ülkelerinin daha azimli, söz sahibi olmak için daha çok çaba sarf eder bir görünümde olduklarını belirttim... Benim kanımca, şimdiden hemen yapılması gereken şey, bloklar içi demokrasinin gerçekleştirilmesine yönelik adımların atılmasıdır..."

Hasan Esat Işık, konuşmasının bir başka bölümünde de, 1992'de tek "Avrupa Pazarı"nın oluşumuna değindi ve **Batı Avrupa Birliği**'nin NATO ve Türkiye üzerindeki etkileri konusunda şunları söyledi:

"Batı Avrupa Birliği'ne gidilmesinin en belirgin etkileri, Türkiye üzerinde, NATO üzerinde gözüküyor. Bunun en belirgin kanıtı da, yeniden **"kanat"** ve **"merkez"** kavramlarının ortaya atılmış olması. Bu, fevkalade belirgin bir biçimde gözüküyor. Öyle zannediyorum ki, Avrupa'nın bütünleşmesinin bu aşamasında, merkez Avrupa, kendisini zaten eskisi kadar yoğun bir Sovyet tehdidi altında hissetmiyor; onun da rahatlığıyla, **'Savaş çıkarsa'** diyor, **'bu, bana saldırıyla -yani Batı Avrupa'ya saldırıyla- olmaz; olursa, bir dünya savaşı olur.'** Yani, **'Ben ilk hedef olmaktan çıktım'** gibi bir his içinde. Silahların dengeli olarak indirilmesi konuşmalarında, dikkat ederseniz, NATO bir plan sundu. Bu planda NATO içi memleketler değişik bir gruplaşmaya tabi tutuldu. Bu gruplaşma, işaret ettiğim noktayı teyit edici bir nitelik taşıyor. **Türkiye, gerçekten artık, Batı ve Merkez Avrupa devletleri tarafından, kader birliği içerisine alınmasında yarar görülmeyen bir devlet durumuna geliyor.** Bu, tabii Türkiye'yi bir hayli düşündüren bir sorundur. Şimdiki halde, hükümet bunu görmezlikten geliyor; yapılmış olan o ilk önerideki birkaç ifade değişikliğiyle kendisinini tatmin olduğunu ilan etti. Tatmin edildiklerini zannetmiyorum; bu, tamamen şekilsel bir durum. **'Benim buna karşı çıkacak bir olanağım yok şu sıra. Onun için, en iyisi görmezlikten gelmek'** diyor hükümet. Bu durum, Türkiye'nin NATO çerçevesindeki güvenliğini bir hayli tartışma konusu haline getirebilir..."

H.Esat Işık'ın dışında, SBF Eski Öğretim Üyesi Doç. **Haluk Gerger**'in ve ODTÜ öğretim üyelerinden **Galip Yalman**'ın katıldığı "yuvarlak masa toplantısı"nda, dünyadaki barış sürecine paralel olarak, Türkiye açısından son derece önemli ve ilginç gelişmelerin varlığına ve bu gelişmeler karşısında Türkiye'nin tutumuna dikkat çekiliyor.□

Öğrencilere "Gözaltı Operasyonu"

Mart ayı başından bu yana polisin adeta karargah haline getirdiği, üniversitelerdeki "gözaltı operasyonları" olanca hızıyla devam ediyor.

Polisin üniversiteye girmesini protesto eylemlerinin ardından yoğunlaşan operasyonlar, Ankara'da 7 Mart tarihinde başladı.

"Üniversite'de polis değil, eğitim istiyoruz", diyerek forum düzenleyen Ziraat Fakültesi öğrencilerinden **Celal Doğan, Orhan Güner, Zülfü Arıkan, Leyla Kaya, Burhan Korkmaz, Muharrem Ada** ve **Hakan İlçin** gözaltı operasyonunun ilk halkasını oluştururken, ertesi gün DTCF'den **Serap Bozlak** adlı öğrenci gözaltına alındı. Öğrencinin gözaltına alınmasına karşı çıkan öğretim üyesi **Ahmet Emin Yalman** da polislerce tartaklandı. Aynı gün Hukuk Fakültesi öğrencisi **Cemal Doğan** gerekçe gösterilmeden siyasi şube ekiplerince götürüldü.

Öğrenci operasyonları 13 Mart'da ODTÜ'de yoğunlaştı. Siyasi Şube'de bir hafta gözaltında tutulduktan sonra çıkarıldıkları DGM'ce serbest bırakılan **Adil Ulaşan** ve **Kubilay Duru** adlı öğrenciler bırakıldıktan bir saat sonra yeniden gözaltına alınırken, aynı gün Gazi Üniversitesi'nde **Kemal Bayhan, Musa Akar, Zehra Pekin** ve **Altan Özeskici** gözaltına alındı.

20 Mart tarihinde ise, Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı **Nurten Çağlar** ile aynı fakülteden **Seval Balçıklı** ve **Tarık Tuna**, 16 Mart katliamının yıldönümünde dernek lokalinde toplantı düzenledikleri gerekçesiyle gözaltına alındılar.

Dernek başkanı ile iki arkadaşlarının gözaltına alınmasını protesto etmek amacıyla çeşitli fakültelerden iki yüzü aşkın öğrenci 23 Mart'da Hukuk Fakültesi'nin bahçesinde oturma eylemi yaptı. Fakat bu kez de, olaysız geçen oturma eyleminden sonra dağılan öğrencilerden dördü gözaltına alındı. Bu öğrencilerden üçünün kimliği gizlenirken, birinin Gazi Üniversitesi Maliye Meslek Yüksek Okulu Öğrenci Derneği Başkanı **Kâni Beşke** olduğu öğrenildi. Daha sonra evi aranan Başke'nin bazı kitaplarına polis tarafından el kondu.□

Sorgulamada sağ-sol ayrımı mı?

SHP İzmir Milletvekili **Veli Aksoy**, İzmir Emniyet Müdürlüğü'nde sağ ve sol görüşlü kişilere farklı uygulama yapıldığını öne sürerek, konuyu TBMM'ye götürdü. **Veli Aksoy**, Başbakan **Turgut Özal** tarafından yazılı olarak yanıtlanması isteğiyle Meclis Başkanlığı'na sunduğu "soru önergesi"nde şu soruları yöneltti:

"1- Başbakanlık veya ilgili Bakanlık tarafından Emniyet Müdürlükleri'ne, **'163. madde sanıklarına emniyette sorgulama yapılmasını, 141, 142, 125, 146, 168 ve benzeri maddeler sanıkları gözaltında tutulsun, sorgulamaları Emniyet Müdürlükleri'nde yapılsın'** diye bir talimat var mıdır? Başbakanlık veya ilgili Bakanlık'ça böyle bir talimat verilmiş ise bunu hangi yasal yetkiye dayanarak verilmiştir? Bu durumda, bunu ulusal ve uluslararası kamuoyuna nasıl açıklayabilirsiniz? Bu bir çifte standart uygulaması değil midir? Bu şekilde talimat verilmemiş ise, eşitsiz uygulamayı yapan emniyet yetkilileri hakkında idari koğuşturma ya da soruşturma yapılmış mıdır? Yapılmamış ise ne zaman yapılacaktır?

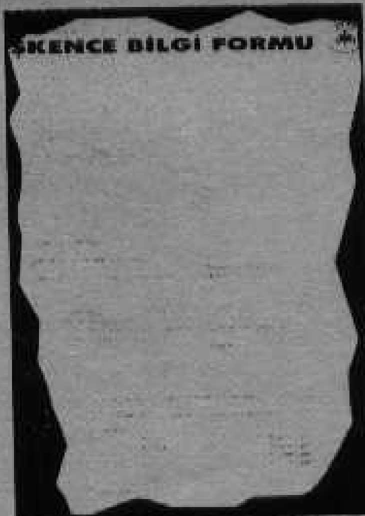
2- Bu konuda yanlı uygulama yapan emniyet görevlileri hakkında DGM savcılıklarınca soruşturma açılmış mıdır? Açılmamış ise, Adalet Bakanlığı, açılması konusunda savcılıklara emir vermeyi düşünüyor mu?"□

İşkence bilgi formu

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi, insan hakları konusundaki çalışmalarına yeni birini daha ekledi. Dernek, Türkiye'deki işkence olaylarının genel bir dökümünü elde etmek ve izlemek amacıyla bir "İşkence Bilgi Formu" hazırladı.

Formun ilk bölümünde; işkence görene ilişkin bilgiler soruluyor, ikinci bölümde, biliniyorlarsa işkence yapanlara ilişkin çeşitli sorular sorulduktan sonra, üçüncü bölümde işkenceye ilişkin belge (doktor raporu, tanık beyanı, mahkeme kararı) varsa, fotokopisi isteniyor.

Daha ayrıntılı bilgi edinmek için şu adres ve telefon numarasına başvurabilirsiniz:
İHD İstanbul Şubesi İzleme Komisyonu
No: 4/4 80050 Tünel/İstanbul
Tel: 149 51 48

İŞKENCE BİLGİ FORMU

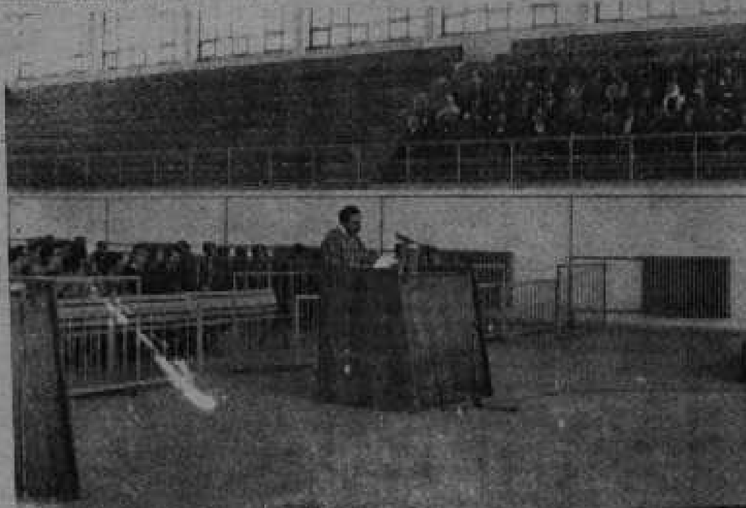
12 Eylül'ün tüm sonuçlarıyla yokedilmesi yolunda atılan güzel ve anlamlı bir adım.□

Devrimci Sol davasında savunma

Mart ayının 3. ve 17. günlerinde Metris Baştabya'da yapılan duruşmalarda **Devrimci Sol** davası sanıkları ortak savunmalarını okumayı sürdürdüler.

Ortak savunmada, sekiz yıl boyunca tutukluluk hallerinin sürdüğü ve bu süre boyunca, aileleriyle birlikte işkence gördüklerini belirten sanıklar işkence gören arkadaşlarına doktorların sağlam raporu vermesini, yeni ilaçlar için tutukluların kobay olarak kullanılmasını kınadılar. Ortak savunmada, işkenceleri saklayan ve işkencecilere bu yolla yardımcı olan doktorların bir listesi de okundu.

Dev-Genç'in, FKF'nin ve işçi sınıfının geçmişteki eylemine de sahip çıkılan savunmada, "Oligarşi Türkiye'nin çocuk yaştaki gençlerini ve onların antioligarşik devrim mücadelesindeki yerini, bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm kavgalarını yok edemeyecektir", denerek, 15-16 yaşındaki çocukların komünizm propogandasından yargılandığı ülkemizin devrimci gençliğinin soruna nasıl baktığı anlatıldı.□

Aynur Akyol

Halepçe'nin birinci yılında

İnsan Haklarının neresindeyiz?

▶ *Hiçbir hükümet, kendi yurttaşlarına karşı Halepçe'deki gibi barbarca saldırıda bulunmamıştır.*

Bundan bir yıl önce, dünyada taraflann silahsızlanmaya yönelik somut adımlar attığı, kimyasal silahların tümüyle yasaklanması için girişimlerde bulunduğu bir dönemde, Ortadoğu'da insanlık tarihinin unutamayacağı bir vahşet sergilendi.

17 Mart 1988 günü, Irak hava kuvvetleri, Kürtlerin yaşadığı **Halepçe, Düceyde, İnab, Hurnal** ve **Sirva** kasabalarına yüzlerce kimyasal bomba yağdırdı. Siyanid, sinir ve hardal gazının kullanıldığı bu bombardımanda sivil insanlar neye uğradıklarını şaşırdılar. Savunmasız halk kaçamadı, korunamadı. Çocuklar sokaklarda oynarken, analar bebelerini emzirirken öldüler. Her yer, sokaklar çocukların cesetleriyle doldu. Beş binden fazla insan, bir

anda can verdi.

30 Mart 1988'de, gazeteci **Faruk Ölçücü**, bu vahşeti şöyle anlatıyordu: "Savaşın bütün vahşetini ve iğrençliğini gösteren bu tür manzaralar, gezdiğim her üç kasabada da vardı. Hardal bombası çok yakına düştüğü zaman, insanları böyle feci şekilde yakarak öldürüyor. Bombanın düştüğü yerlerin uzağında bulunan insanların ise, ilk anda gözleri kör oluyor, ayrıca vücudun bulunan bölümleri feci şekilde yanıyordu. Etrafta hardal gazının yakarak öldürdüğü kadın ve çocuk resimlerini çekerken kusmamak için kendimi güç tutuyordum..!"

Dünyada hiçbir hükümet, kendi yurttaşlarına böylesi barbarca bir saldırıda bulunmamıştır. Bu saldırı, dünyada eşine rastlanmayan bir katliamdı.

Ne ki, gerek dünya kamuoyu, gerekse Türkiye kamuoyu, bu vahşice saldırı karşısında gereken duyarlılığı göstermedi. Aynı kayıtsızlık aradan bir yıl geçmesine karşın, bugün de sürüyor. Hem de barışın, silahsızlanmanın, insan haklarının gündemde olduğu günümüz dünyasında, Türkiye'sinde.

Halepçe'de, Düceyde'de, beş bin Kürt, kimyasal silahlarla katledildi. Üstelik Saddam rejiminin bu suçuna Türkiye'deki silah ticareti yapanların ortak olduğu da bilinmesine rağmen. Tüm dünya bu silahların Türk tekelleri aracılığıyla Irak'a taşındığını biliyor.

Şimdi kendimizi sorgulayalım: Biz insan haklarını savunmanın neresindeyiz?□

Ferit Üstün

Amasya Cezaevinde açlık grevi sona erdi

Amasya Özel Tip Cezaevi'nde 32 siyasal tutuklunun 2 Mart 1989 tarihinden beri sürdürdükleri **"açlık grevi"**, 28 Mart'ta sona erdi. Eylemin sona ermesi üzerine, açlık grevi sırasında rahatsızlandıkları halde tedavi kabul etmeyen **Mehmet Çolak, Kemalettin Kahraman, İdris Aydın** ve **Salih Korkmaz** adlı hükümlüler, cezaevi revirinde tedavi altına alındılar.

Amasya Cezaevi'ndeki tutuklu ve hükümlülerin yakınları, bir süre önce yaptıkları açıklamada, açlık grevi sırasında cezaevi yönetiminin şeker ve tuzu yasakladığını, tutukluların sıcak su isteklerinin karşılanmadığını, açlık grevi yapanların "ölümle burun buruna getirildiklerini" bildirmişlerdi.

Açlık grevindeki hükümlü ve tutukluların daha önce kamuoyuna açıklanan 21 maddelik istekleri arasında **"Tek tip elbise uygulamasının kaldırılması, cezaevi tüzüğünün hükümlüler lehine değiştirilmesi, keyfi infaz yakmalara son verilmesi, görüş sürelerinin uzatılması"** da yer almıştı.

Edinilen bilgiye göre, Cezaevi Savcısı ve yöneticileriyle yapılan görüşmelerde, **"Yasak olmayan yayınların cezaevine girmesine izin verilmesi, görüş süresinin uzatılması, sağlığa aykırı olduğu raporlarla belgelenen hücrelerin kullanılmaması ve hasta hükümlülere dışarıdan yemek getirilmesi"** gibi isteklerin kabul edilmesi üzerine açlık grevine son verildi.

Amasya Özel Tip Cezaevi'ndeki 68 siyasal tutuklu ve hükümlüden yalnızca **PKK, Acilciler** ve **Dev-Sol** davalarından yargılananların katıldıkları "süresiz açlık grevi"nin sona ermesiyle, şu anda Türkiye'de hiçbir cezaevinde açlık grevi bulunmadığı öğrenildi.□

İç borçlar da ödenemez durumda!

Ülkemizin dış borçları 50 milyar dolar düzeyine vururken, devletin iç borç stoku da 26 trilyon 75 milyara ulaştırıldı.

Bu düzey, iç borçlarda geçen yıla göre yüzde 57.5 oranında, büyük bir artışa karşılık geliyor.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı kaynaklı verilere göre, geçen yıl iç borçlar içindeki en hızlı artış, yüzde 102.7 ile, devlet iç borçlanma tahvillerinde görüldü.

Öte yandan, iç borç stokunun üçte ikisinden fazlasını oluşturan konsolide borçlarındaki artış ise, yüzde 52.2 oranında artarak, 6 trilyon lira olarak belirlendi.

Bu borçların geçtiğimiz yıl ulaştığı tutar, 16 trilyon 691 milyar liraydı.

Öyle anlaşılıyor ki, Özal hükümeti Türkiye'nin dışardaki görünümünü sürekli gölge altında tutarken, içerde de devralınması tehlikeli bir yük bırakacak.□

İşte hendek, işte deve

Umur Coşkun

Yeni bir Anayasa, erken seçim, Cumhurbaşkanı seçimi, İnsan Hakları, özgürlükler, demokrasi. Demokratik siyasi partiler ve seçim yasası.

141'siz, 142'siz ve 163'süz ceza yasası.

Yerel seçimler, öncesi ve sonrasıyla, yaşamsal önemde acil sorunların hepsini aynı çuvalın içine doldurdu. Çuval ortada duruyor. Seçimler gösterdi ki, siyasal partilerin hiçbiri çuvalı tek başına sırtlayacak pehlivan değil.

Enflasyon, pahalılık,yolsuzluklar ve dış borçlar durdenmeyibekliyor. Kim ve nasıl düzeltecek bugünkü gidişi? İşçi hareketleri büyüyor, genişliyor. İşçilerin hak ve istemleri nasıl karşılanacak? İnandırıcı yanıtları olan var mı?

Adımlar'ın 3. ve 4. sayılarının ardından 6. sayısı da Kürt sorunu ele alındığı için ve sudan gerekçelerle toplatıldı. Adımlar'a ve diğer sol çevrelere Kürt sorunundan söz ettirilmek istenmiyor diyelim. Komünistler bu konuyu dile getirmekten vazgeçseler, sorun buhar olup uçuyor mu? Çözüm aramak bir yana, daha tartışma ve sergileme-aydınlatma yasaklanmaya çalışıldıkça bundan tüm toplum zarar görmeye devam ediyor. Şovenist geri zekalılık toplumların geleceğini belirleyebilir mi?

Politik göçmenler yurda dönmeye devam ediyor. Hepsini tutuklayacak mısınız? Geri mi göndereceksiniz? Hapishanelerdeki binlerce politik tutuklu, gözaltılar, işkenceler ne olacak? Adımlar Bakırköy temsilciliğinde göz altına alınanlardan onaltı kişi iki hafta emniyette tutuldu. İnsanları özgürlüklerinden yoksun bırakmak bu kadar kolay mı?

Bilerek ya da içine düştükleri şaşkınlıkla gerginlik politikasının mimarı olanlara Allah akıl fikir versin. "Ben bu işi kıvırırım, hele tek başıma iktidar olayım" diyenlere de öyle. Beyler, biraz da sorundan değil, çözümden yana olamaz mısınız?

İşte halk, işte halkın şu koşullardaki yönelimi. Seçimle ortaya çıkan sonuçları eğip bükmeden, çekip uzatmadan olduğu gibi görmek, acil sorunların çözümü için mutabakat aramayı gerekli kılıyor. Bu ülke için geri kalmışlık ve yoksulluk kader değildir, baskı bu ülkede günlük yaşamın ayrılmaz parçası olamaz. Yeter ki siyasal partiler halkın yolunu tıkamasınlar, sorumluluklarını bilsinler. Karşılıklı anlayışa dayalı uygar ve çağdaş bir atmosfer yaratılabilsin.

★ ★ ★

Adımlar'ın iki Pazar'da bir olan yayın periyodunda yerel seçimler nedeniyle bir haftalık kayma yapıldı. Bu kayma nedeniyle gazetemizin 7. sayısı 24 yerine 32 sayfa. Çeşitli konularda değişik görüşlere yer veren bir gazete sunulmaya çalışıldı. Bu arada Dünya bölümünde, arkadaşımız Gülenay Öztürkçü, kapsamlı bir Yunanistan dosyası hazırladı. Ahmet Kardam arkadaşımız İtalyan Komünist Partisi kongresini izledi, değerlendirmesini yazdı.

İmzalarıyla katkıda bulunan tüm dostlarımıza, arkadaşlarımıza teşekkür ederken, burada başka bir konuyu açmak istiyorum. YKP ve İKP hem ülkelerin özgün koşulları, hem de kimi ideolojik-politik görüşleriyle farklı yönelimlere sahip iki komünist parti. Ancak çok önemli bir ortak noktaları var. Her iki parti de ülkelerinde köklü bir dönüşümü gerçekleştirmeye tüm güçleriyle asılıyorlar. Bu partilerin deneyleri, taklit etmek üzere değil kuşkusuz ama, Türkiye solu açısından derslerle dolu. Sosyal demokrasi dışındaki sol, siyasal alanda kendine nasıl bir yer açacak? Seçimler gibi çok önemli bir politik platform nasıl değerlendirilecek, seçime nasıl girilebilecek, girilirse baraj nasıl aşılacak, vb. vb.? Böyle sorular seçim sırasında daha çok geliyor akla. Oysa bizler daha yalnızca kendi iradesimizle gerçekleştirilebilecekbirlikleri yaşama geçirmekte bile bunca zorlanıyoruz.

TBKP yöneticilerinden Osman Sakalsız'ın Görüş dergisinde yayınlanan ve Adımlar'ın da aktarma yaptığı görüşleri bu bağlamda önem taşıyor. Marksistlerin iç birliğini sağlamak yolunda, ilişki-diyalog-tartışma dinamiğinde bir patlama yaratılması söz konusu.

Aslında tartıştığımız,komünistlerin, ülkenin, işçi sınıfının ve emekçi halkın çıkarları doğrultusunda büyük projelerin mimarı olup olamayacaklarıdır.■

Halk değişim istiyor

12 EYLÜL'E YOL GÖRÜNDÜ

"Sosyalist hareketin birinci görevi ilk seçimlere katılmaktır."

▶ *Neye tepki? Her şeyden önce hayat pahalılığına. İşte seçim sonuçlarının içerik zayıflığı burada bulunabilir. Nitekim oyların esas olarak yöneldiği parti klasik demokratik hak ve özgürlüklere düşmanlığı ile ünlü Demirel'in DYP'si olmuştur...*

■ Çağatay Anadol

26 Mart seçimlerinin siyasi sonucu nedir, diye sorulursa buna 12 Eylül'ün son partisinin ve giderek 12 Eylül rejiminin tasfiye yolunun açılması yanıtını verebiliriz. Ancak burada dikkat etmemiz gereken bir nokta var. Bu sonuç objektif olarak böyledir, seçmen kitlesinin sübjektif niyeti ve politik olgunluğunun icabı olarak böyle değildir. ANAP 1987 genel seçimlerinde de 12 Eylül'ün son partisiydi. ANAP "iktidarı"da 12 Eylül'ün sürdürülüş biçimiydi ama, seçmen kitlesinin yüzde 36'sı bu partiye ve iktidara evet diyordu. Veya siyasi yasakların kaldırılmasına ilişkin referandumda seçmen kitlesinin yüzde 49'u yasakların sürmesinden yana tavır almıştı. Geçen süre içinde halkın demokratik bilincinin "yükseldiğini" iddia edemeyeceğimize, bunun bir örgütlenme ve mücadele sürecine bağlı olduğunu bildiğimize göre, yerel seçim sonuçlarının bilinçten çok tepki içerdiğini tesbit etmemiz gerekir.

Neye tepki? Her şeyden önce hayat pahalılığına. İşte seçim sonuçlarının içerik zayıflığı burada bulunabilir. Nitekim oyların esas olarak yöneldiği parti klasik demokratik hak ve özgürlüklere düşmanlığı ile ünlü Demirel'in DYP'si olmuştur. O halde şunu söyleyebiliriz: Objektif siyasi sonuçları bakımından ANAP'a ve 12 Eylül rejimine yol görünmüştür, ama, demokrasiye varacağımız kesin değildir. Üstelik ufukta "ulusal mutabakat" hükümetlerinin, yani çeşitli türden "ara modellerin" görülmesi ihtimali de bulunmaktadır.

O halde son günlerde kabaran işçi hareketine, sola, işçi sınıfının siyasi hareketine, bu hareketin birlik çabalarına, geniş, çağdaş bir parti olarak yasallaşma mücadelesine önemli görevler düşmektedir. Ufukta bir erken seçim bulunması bu görevlerin acilliyetle yerine getirilmesini dayatmaktadır.

Sadece ve sadece bu görevler yerine getirilebilirse demokrasiyi kazanmak mümkün olabilecektir. Bize demokrasiyi ne DYP ne de SHP "verebilir". SHP'nin, sağın bölünmesinin sonucu olarak yerel yönetimlerde başarı kazanması, yakın zamanda bir SHP iktidarı umutlarını besleyebilir ve bu "umut" adına sosyalist hareketin aktivitesi kurban edilmek istenebilir. Bu film 1973'de Ecevit "umudu" iktidar olurken oynanmıştı. Filmin sonunu da hep birlikte gördük. Biz kendimize, eninde sonunda bir burjuva siyasi eğilimi olan SHP'nin iktidar olma umutlarının destekçisi rolünü biçtiğimiz ve kendimizi "sosyal demokrasinin" tamamlayıcı parçası (mütemmim cüz) olarak gördüğümüz sürece hiçbir şeyi kazanamayacağız.

Sosyalist hareketin birinci görevi birleşik yasal partisini oluşturmak ve ilk genel seçimlere katılmaktır. Gerisi laf. □

"ANAP'ın iktidarda kalmaya devam etmesi olanaksızdır."

▶ *ANAP bildiklerimizden farklı bir siyasal partidir. Onu iktidar varetmiştir ve iktidarı kaybedince de yokolacaktır. Böyle bir partinin herhangi bir demokratik kaygısı olmayacağı da açıktır.*

■ Sadun Aren

Sonuçlara hangi açıdan bakılırsa bakılsın, son seçimleri ANAP kaybetmiştir. Bu kaybediş, halk desteğinin yüzde 36'dan yüzde 22'ye inmesiyle, bir hezimet biçiminde olmuştur. Bu durumda ANAP'ın iktidarda kalmaya devam etmesi olanaksızdır. En kısa zamanda genel seçimlerin yenilenmesi gerekmektedir. Bu, parlamenter demokrasinin en temel bir gereğidir. Ayrıca insanlar sağ duyularıyla da böyle düşünürler.

ANAP Genel Başkanı Sayın Özal'ın bu apaçık gerçekleri gözardı edip bu sonuçların iktidarlarını etkilemeyeceğini ve bu Meclis'in 1992'ye kadar görev başında kalacağını söylemesi, yenilginin yarattığı panik ve şaşkınlıktan kurtulamamış olmasındandır. Bunda da haklıdır. Çünkü ANAP bildiklerimizden farklı bir siyasal partidir. Onu iktidar varetmiştir ve iktidarı kaybedince de yokolacaktır. Böyle bir partinin herhangi bir demokratik kaygısı olmayacağı da açıktır. Bütün bunları çok iyi bilen Özal, düzenli bir geri çekilme yapabilmek, yani partisini düzenli bir şekilde dağıtabilmek için, iktidarda 1992'ye kadar kalacaklarını ve üstelik o zaman da yapılacak seçimleri kazanacaklarını söylemek zorunda kalmıştır. Oysa bir bir geri alacağı bu sözleri biraz soğukkanlı olsaydı söylemeyebilir ve aynı sonucu seçimlerin uygun bir vade sonunda yenilenebileceğini söyleyerek de alabilirdi. Yoksa açıktır ki Özal'ın söyledikleri olacak şeyler değildir.

ANAP'ın uğradığı yenilginin birçok nedenleri vardır. Başlıcaları, gelir dağılımının büyük emekçi kitleler aleyhine bozulması (onlar için pahalılık, yoksa salt enflasyon değil), insan haklarının ve demokratik hak ve özgürlüklerin hiçe sayılması, haksız kazanç ve yolsuzluklara göz yumulması, gerici-dinci akımlar karşısındaki iki yüzlü tutum, aile bireylerinin hükümet yönetimine karışmaları ve dış politikada ülke çıkarlarının ve itibarının yeterince korunamaması gibi konulardır. Bunlardan sadece birisini, hayat pahalılığını ve onu da çarpıtıp enflasyona indirgeyerek asıl neden olarak almak büyük yanlıştır. Diğer nedenleri de dikkate almak gerekir. 12 Eylül ile başlayan ve ANAP'la devam eden insan haklarına ve demokratik hak ve özgürlüklere aykırı uygulamaların -ki bunlar zaten diğer birçok kötülüklerin de çıkış noktasıdır- halkın ANAP'a karşı olan bu tepkisinde büyük payı olduğu unutulmamalı ve önümüzdeki seçimler için diğer partiler de bundan ders çıkarmalıdırlar. □

"Kazananı tartışmalı, kaybedeni çok kesin"

▶ *Gelişkin şehirlerde ana trendin sola kaymasını ekonomik sıkıntının ötesinde, daha genel insani beklentilerle açıklama eğilimindeyim*

■ Murat Belge

Kazananı belki tartışmalı ama, kaybedeni çok kesin bir seçim oldu. Yeni bir dönemin başlangıcı olduğunu söylemek yanlış olmaz.

ANAP, partiden çok ihale sonucu Türkiye'nin yönetimini almış bir şirketi andırıyordu. Görüldüğü kadarıyla bu şirket dağılacak. DYP en kazançlı çıkan parti görünümünde. Ama en yüksek gelişkinlik düzeyini temsil eden büyük şehirlerde başarılı değil. Demek ki, çağdaş doğrultuda fazla güven vermiyor bu haliyle.

ANAP'ın yarattığı genel bunalımda, RP eski MSP'nin oylarının bir kısmını geri aldı. Ama yalnız bir kısmını ve onun da güçlü olduğu yerler belli. MÇP şimdilik büyük şehirlerde ve kıyı şehirlerinde silinmiş görünüyor. Eski üçgen içindeki gücünü de koruyor.

Sola gelince, 1977'de Ecevit'in vardığı noktanın hala gerisinde. Şu durumda gene de başarılı görünüyor. Ancak, bunun kendi pozitifinin mi, yoksa ANAP'ın negatifinin mi sonucu olduğunun iyi düşünülmesi gerekir.

Sonuçlarla ilgili şimdiki genel yorum, hayat pahalılığı, boşalan tencere gibi kavramlarda odaklaşır gibi. Bunların şüphesiz payı olmalı. Ama, bu tepki sadece bu gibi faktörlere bağlanabilir mi? Elli milyonluk bir toplumda kitlelerin beklentileri, özlemleri üç beş kelimelik formüllerle özetlenemez. Ben gene de, gelişkin şehirlerde ana trendin sola kaymasını ekonomik sıkıntının ötesinde, daha genel insani beklentilerle açıklama eğilimindeyim.

Özellikle de, kitlelerle birlikte radikal dönüşümler yapmak isteyen sosyalistlerin boşalan tencerelerden daha derin düzeylerde olayı analiz etmeleri gerekir. Bu analizin doğruluğu sosyalistlerle kitlelerin anlamlı bir eylemlilik düzeyinde buluşmalarının da ilk adımı olabilir. □

Birleşik Sosyalist Kampanya

Ortak iş yapılabiliyor

Politik mücadeleyi sınıf temeline ve toplumsal dönüşümün geliştirici eksenine oturtamayan sağ ve 'sol' oportünizm seçimler konusunda ve burjuva partilerine karşı takınılacak tutumda kuyrukçuluk temelinde bir araya geldiler.

■ Seçkin Kır

Seçimlere ilişkin yaklaşım sağ ve 'sol' oportünizm ile devrimci politika arasında belli bir ayrışma ve netleşmeyi gündeme getirdi.

Reformizm seçimlerde, esas olarak kendisini iki şekilde gösterdi: Açıktan burjuva partilerini destekliyor olanlar ve seçimleri devrimin propagandası ve kürsüsü yapmaktan uzaklaşarak ham parlamentarist hayalleri yayanlar... Yaşadığımız süreç içerisinde her iki bakış açısı örtüşük bir şekilde ifade ediliyor. Ama asıl sorulması gereken de şu: Leninist politika olabilirliklere göre mi, yoksa olması gerekenlere göre mi şekillenmeli idi?

Olabilirliklere göre şekillenen politikalar seçimler konusunda "sol'un dağınıklığı"nı, "partisinin olamayışı"nı öne çıkarıyor. Pratikte de "ANAP oylarının geriletilmesi"nden hareket ederek SHP gibi DSP gibi düzen partilerinin desteklenmesi gerektiğini söylüyor. Sosyalizm seçeneğini sunmak, seçim kürsüsünü devrimin kürsüsü haline getirmek gibi 'olması gereken' ilkeyi, olabilirliklere feda ediyor. Aynı temelde yer alan 'sol' oportünizm Leninist boykot taktiğinin içini boşaltarak, açıktan burjuva partilerini destekliyor görünmemelerine rağmen SHP ve DSP gibi 12 Eylül rejimini onaylayan düzen partilerinin içindeki 'demokrat nitelikli' adayların desteklenmesi gerektiğini söylerken daha da komikleştiler.

Her 'sol' sapmanın özünde bir sağ sapma olduğu Leninist vurgu ve seçimlerde de bir kez daha kendisini gösterdi. 'Boykot'çular bir kez daha burjuva kuyrukçuluğuna yöneldiler. Sosyalizm seçeneğini ortaya koyamayanlar devrimin propagandasını seçim kürsülerinden dile getiremeyenler örs ile çekiç arasında hep örs olmaya aday oluyorlar.

Politik mücadeleyi sınıf temeline ve toplumsal dönüşümün geliştirici eksenine oturtamayan sağ ve 'sol' oportünizm seçimler konusunda ve burjuva partilerine karşı takınılacak tutumda kuyrukçuluk temelinde bir araya geldiler. Oportünizm doğruda duramıyor.

Birleşik Sosyalist Kampanya'yı bu açıdan ve buna ilişkin görevleri yerine getirip getirememe noktasından değerlendirmek gerekiyor. Söylenebilecek şu: Zaten böylesi bir perspektifle bir kalkış noktası yaratması; buna ilişkin niteliği öne çıkarması; devrimci hareketin gelişimi ve doğru bir sınıf temelinde yükselmesi için sınırlı da olsa bu görevini yerine getirmiş bulunuyor.

Bu önemli bir adımdır. Devrimci hareket açısından içinde yaşadığımız süreç içerisinde niteliklerin öne çıkartılması ve her niteliğin kendi niceliğini yaratabileceği ilkesi kampanyanın amaçları bakımından oldukça önemli idi. niceliklerin üzerine nitelik oturmuyor. Bu çok açık.

Eğer bir kazanımdan bahsetmek gerekiyorsa böyle bir niteliğin öne çıkarılmasını bunun devrimci harekete deklare edilmesini belirtmek yeterli sanırım. Deklerasyonumuz önemli bir belge niteliği taşıyor. Sosyalizm, devrim, demokrasi, ulusal sorun ve enternasyonalizm, kadın sorunu gibi temel kavramlara getirilen açık tutum, sosyalizmin sorunlarının bütün dünyada tartışıldığı bir süreçte oldukça önemli bir işlev taşıyor. Bir diğer kazanım ise platformu oluşturan dergi kadrolarının örnek davranış, özveri ve devrimci kardeşlik ilişkileriyle ortak bir çalışmayı yürütmeleri oldu. Eksikliklerimiz yok değil. Bir hayli fazla. Ne ki eksikliklerimizi aşmak konusundaki özverilerimizi de bir kazanım olarak görmek gerekiyor.

Süreklilik konusuna gelince. Bir yanılgıyı önlemek gerekiyor. Doğru bir devrimci taktikte buluşmak doğru bi: sosyalizm anlayışında buluşmak anlamına gelmiyor. Herşeyden önce Birleşik Sosyalist Kampanya gündemine seçimleri almış bir platform idi. Ama bir örnek yaşadık. Belli bir konuya ilişkin aynı taktikte buluşanların ortaklaşa iş yapabileceklerini de göstermiş olduk. □

TBKP Merkez Komitesi

HALKIN OYLARI CİDDİYE ALINMALI

Ülkemizin ağırlaşan sorunları geniş tabana dayalı iktidarlarca çözümlenebilir. Ulusal çapta, demokratik mutabakatlar zorunludur

TBKP Merkez Komitesi, 26 Mart yerel seçimlerinin sonuçlarını, halkın değişim isteminin çok somut bir ifadesi'' olarak değerlendirerek, ''halkın oyları ciddiye alınmalı, değişimin yolu açılmalıdır'' dedi.

Türkiye'nin ağırlaşan sorunlarının ancak geniş tabana dayalı iktidarlarca çözümlenebileceğini bildiren Merkez Komite değerlendirmesinde, bunun için de ''ulusal çapta, demokratik mutabakatların zorunlu'' olduğu görüşüne yer verildi.

TBKP Merkez Komitesi'nin yerel seçim sonuçları üzerine yaptığı değerlendirmede, önümüzdeki döneme ilişkin olarak şu vurgulamalar yapıldı:

''Parlamento erken seçim kararı almalıdır. Demokratik bir seçim yasası yapılmalıdır. Parlamentodaki partilerden bir seçim hükümeti oluşturulmalıdır. Seçimlerin demokratik bir ortamda yapılabilmesi için düşünce, örgütlenme özgürlüğü üzerindeki yasaklar kaldırılmalı, politik kovuşturma ve tutuklamalara, sol basın üzerindeki baskılara son verilmelidir.

Muhalefet partilerinin demokratik bir gelişmeyi güvence altına almak için işbirliği yapmaları şimdi her zamankinden daha yaşamsaldır. Halk böyle bir işbirliğini aktif destekleyecek ve ANAP bunun karşısında tutunamayacaktır. ANAP içindeki gerçekçi, sağduyulu çevrelerin Özal'ın ve gerici-fanatik çevrelerin bencil, gerginlik yaratıcı yaklaşımlarına itibar etmemeleri, demokratik bir gelişmeyi kolaylaştıracaktır.

Geniş çaplı mutabakatların oluşturulup, istikrarlı bir gelişme sağlanmasında sol güçlere, özellikle sosyal demokrat partilere büyük sorumluluk düşmektedir. Sol güçler ancak demokratikleşme sorunlarını başa alarak etkili bir rol oynayabilirler.

TBKP, öteki demokrasi güçleriyle birlikte, halkın iradesinin ülke yönetimine yansıyabileceği koşullar için elinden gelen her çabayı gösterecektir.'' □

12 Eylül silinmemiş, misyonunu tamamlamıştır

■ Muzaffer İlhan Erdost

12 Eylül öncesi sağ partilerin, 12 Eylül'ün yasallaştırdığı baskıcı sistemi, kendi özlemlerinin gerçekleştirilmesi olarak algıladıkları unutulmamalı. Bu, eski sağ partilerin, 12 Eylül öncesi sokakta gerçekleştirmek istediklerini, bu kez yasallık içinde sürdürmenin olanağını ellerinde hazır bulacak demektir.

Genel seçimlere göre, katılım oranı, yüzde 20 az. Dolayısıyla oy vermeyerek ANAP'a oy vermemiş olanlar ile, oy vererek ANAP'a oy vermeyenleri önümüzdeki seçimler açısından hesaba katmak gerekir düşüncesindeyim. Bu, genel düşüncelere benim ekleyeceğim **birinci notum.**

İkinci notum: 12 Eylül'e karşı olup olmamasıyla ilgili. Yerel seçim sonuçları, 12 Eylül'ü ekonomik ve politik yaşamdan silmenin sondan bir önceki aşaması gibi de algılanabilir. Ne var ki, DYP olarak AP, RP olarak MSP, MÇP olarak MHP ve ensonu SHP ve DSP olarak CHP, yeni adları ve eski kimlikleriyle politik arenada ama, TİP, TSİP, TEP, SDP yok. (TİKP'yi ve SP'yi unutmadığımı belirterek.)

Üçüncü notum: 12 Eylül yaşamdan silinmemiş, misyonunu büyük ölçüde tamamlamıştır. Bu, önemli. Yani sosyal-demokrasinin solunu politik örgütlenme dışında bırakarak, ama sağın en aşırı uçlarının yeniden ve günahlarından arınmış olarak politik yaşamda yerini almasının olanağını yaratarak. Yerel seçim sonuçları bunu duyumsatıyor.

Dördüncü notum: 12 Eylül, 12 Eylül'e öngelen ekonomik bunalımı yeni tür bir ekonomik bunalımla, siyasal bunalımı yeni tür bir siyasal bunalımla çözdü. Daha doğru bir anlatımla, bunalımlar, çözülmedi, egemen çevrelerden geniş kesimlerin sırtına, gerici kesimlerden ilerici kesimlerin üzerine aktarıldı. Ekonomik bunalımın geniş halk kesimlerinin üzerine kaydırılması, (12 Eylül partisi ANAP hariç) öteki partilerin muhalefetinin ortak paydası oldu. Ne var ki, 12 Eylül'ün (ve ANAP'ın) izlediği ekonomik politika (yani IMF'nin dayattığı 24 Ocak Kararları), 12 Eylül öncesi aynı sağ partilerin iktidar olarak ve iktidarın destekçisi olarak, onaylayıp uygulamaya koyduğu politika değil miydi? Şimdi bu sağ partiler, yeni adlarıyla ve eski liderleriyle, kendi kararlarını daha "radikal" olarak uygulamış olmanın "suçlusu" ANAP'ı kargışlayarak, yeni doğmuş gibi ve günahlarından arınmış olarak politik sahnede yerlerini almıyorlar mı? ANAP, öyle görünüyor ki, 12 Eylül liderlerinin de kargışlamaya eğilimli olmasından sezinleneceği gibi, bu sağ partilerin "günah çocuğu" olarak tarihsel misyonunu tamamlamasının son aşamasını yaşamaktadır.

Beşinci notum: 12 Eylül, uyguladığı ekonomik politikanın bir iç koşulu olarak, demokratik-olmayan baskıcı bir yasallaşmayı ve (işkence örneğinde olduğu gibi) yasadışı şiddeti, sistemin parçası haline getirdi. 12 Eylül'e karşı onurlu savaşım verenler, 12 Eylül yönetiminin ve onunla bütünleşen ANAP'ın, siyasal baskısını ve şiddetini en ağır biçimde canlarında, bilinçlerinde yaşamış olanlardır. Sosyal-demokrasi, özellikle yerel seçimlerde, 12 Eylül'e karşı eleştiriyi kendine yasakladı bu ağır baskıyı, yalnızca ANAP'a yönelik eleştirilerle sınırladı ve bunu da birkaç küçük değiniyle geçiştirdi. Ama sosyal-demokrasinin solunun, 12 Eylül'e karşı verdiği savaşımın kazanımlarını bugün kendisine oy olarak tahvil ettiğini gözardı ederse genel seçimlerde, başarının anahtarını yakalaması da o denli güçleşir.

Çünkü, gereksindiği demokratik ortamın, sosyal-demokrasinin iktidarıyla ya da güçlü görünmesiyle olanaklı olduğunu gördüğü için, oylarını büyük ölçüde bu partide topladı. Onun sosyal-demokrasiden beklentisi, demokratikleşmenin siyasal ortamının yaratılmasıdır. 12 Eylül öncesi sağ partilerin, 12 Eylül'ün yasallaştırdığı baskıcı sistemi, kendi özlemlerinin gerçekleştirilmesi olarak algıladıkları unutulmamalı. Bu, eski sağ partilerin, 12 Eylül öncesi sokakta gerçekleştirmek istediklerini, bu kez yasallık içinde sürdürmenin olanağını ellerinde hazır bulacak demektir.

Son notum: Sosyal-demokrasi, muhalefetini, 12 Eylül'ün demokrasi karşıtı süreçler üreten ve demokratik-olmayan siyasal ve ekonomik yapılanmasına ve sistem olarak özüne yöneltmediği ve yalnızca ANAP'a ekonomik muhalefetle kendini sınırladığı zaman, ANAP'ı eritmekte etkisi doğal ki olur, ama aşırı sağ da dahil eski sağın "günahlarından arınmış" yeni iktidarının yolunu açması da o denli olasıdır.

Seçimlerin yüzlere yaydığı gülümseyiş, yaşama geçebilecek mi; yoksa bu gülümseyiş, geleceğin nice kaygılarını sezmekten yoksun çocuksu saflığın bir anısı olarak mı anımsanacak? Sorun burada. □

"Türkiye yeni bir gelişmenin köprü başında"

Seçimler alttan demokratikleşme sürecini belirginleştirmiş ve onu hızlandırmıştır. Yerel yönetimler merkez dışı (ya da çevre) güçleridir. Demokratikleşmenin çevreden içe, alttan üste gelişme yönü daha açıklık kazanmıştır. Yerel yönetimler önemli ölçüde demokrasi güçlerinin eline geçmiş oluyor.

■ Haydar Kutlu

Dipten gelen dalganın ilk titreşimleriyle durgun sanılan göl kıpırdanmıştır. Bu yalnızca bir başlangıçtır, gerisi gelecektir. Burada anlatmak istediğim yalnızca yerel seçimlerin sonuçları değildir; özellikle son bir yıldır genişleyen ve derinleşen birikimini 12 Eylül'ün daha ilk günlerindeki direnişlerinde sağlamış olan toplumsal muhalefetten sözediyoruz. Yerel seçimler toplumsal muhalefetin yükselişini kısmen ama önemli, anlamlı ölçülerde yansıtmıştır.

Yerel seçimler ve ortaya koyduğu sonuçlar üzerinde çok şey yazılıp söylenecektir. Bizim için önemli olan nesnel değişim zorunluluğunun atardamarını somut ve canlı yakalayabilmektir. Ne yalnızca görüntü ile oy dağılımı ile yetinmek ne de bunu tamamen dışlayan çok dolaylı sınıfsal analizler bu damarı yakalamaya elvermez.

Halkımız demokraśi, iş, ekmek, özgürlük yönünde değişim istemini açık bir dille ortaya koymuştur. Yani neye karşı olduğunu söylemiş ancak, "nasılını" ortada bırakmış, hiçbir parti tek başına çoğunluk elde edecek güce ulaşamamıştır.

Halkımız ABD kontrollü vesayet demokrasisini reddetmiştir ve çoğulcu demokrasi isteğini dile getirmiştir.

Bunlar ANAP ile birlikte 12 Eylül rejiminin çözülmesinin hızlandığının açık işaretleridir. Hükümet oy desteğinden önce, politik güç odaklarının (basın, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay gibi) desteğini yitirmiştir.

Özal'ın halkın desteğini yitirmesinin nedenini enflasyon, hayat pahalılığı ile açıklamak mümkün. Ancak sözkonusu çevrelerin muhalefetini bununla açıklamak yetersiz kalır.

Durumu açıklayabilmek için son bir kaç yıl içinde en fazla tartışılan, basına en fazla yansımış olan konulara dikkat vermek gerek. Bunlar hukuk devleti ilkeleri, hükümetin uygulamalarının hukuk devleti ilkeleri ile ne ölçüde uyuştuğu, hukuk sisteminin bunalımı, insan hakları, düşünce, örgütlenme özgürlüğü, baskı, işkence örnekleri, kültürel alanda bunalım, eğitim, sağlık, çevre sorunları, YÖK, türban, laisizm, yeraltı mafyasının devleti ele geçirmesi örnekleri, yolsuzluklar vs.

Kısaca yakıcı olarak tartışılan tüm bu sorunlar tek bir şeye işaret ediyordu: Son bir yıldır ülke yoğun biçimde rejim sorununu tartışmıştır. Giderek "adım adım demokrasiye geçiyoruz" görüşüne samimiyetle inananlar dahi görmüşlerdir ki Özal hükümeti demokrasi yönünde hiçbir ciddi adım atmış değildir. Avrupa kamuoyu, AT çevreleri de son bir yıldır önceki açıklamalarının tersine demokrasi konusunda kuşkularını daha fazla açıklamaya başlamışlardır.

ANAP hükümetinin konumunu ve açmazlarını daha iyi teşhis edebilmek için faşist rejimlerden çıkış hükümetlerini incelemek yararlı olur. Biz burada kısaca bazı yanlara işaret etmekle yetineceğiz. Böylesi hükümetler iki ata birden oynamak, iki sandalyeye birden oturmak zorunda kalmaktadırlar. Yalnızca zorunlu kalmak değil, dahası kendi çıkarlarına en fazla yardım eden olarak bu ikili politikayı görmekteler. Zira sırtlarını kendilerince sağlam sandıkları bir duvara, militarizme, faşist rejimin yarattığı özel baskı aygıtına, polis rejimine dayıyorlar. Böylece, muhalefetsiz iktidar olmanın eşsiz nimetlerinden yararlanıyorlar. Fakat aynı zamanda halkın desteğini elde tutmak, etkili muhalefet odaklarını karşısına almamak zorunluğuyla da karşı karşıyalar. Başlangıçtaki suskunluk ortamında bu birbiriyle çelişik iki politikayı bir arada sürdürmede fazla zorlanmıyorlar, ancak demokratik muhalefet yükseldikçe giderek makas ağzı açılıyor, iki sandalyede birden oturmak imkansızlaşıyor. Bu durumda bu hükümet politik bunalımın kaynağı haline geliyor, politik istikrarsızlık doğuruyor. Zira olağan döneme geçişi engelliyor, kendi varlığını korumayı önplana alıyor. Oysa sermaye çevreleri bile faşist rejimden çıkış noktasında politik krizi kendi çıkarlarına bulmuyorlar. Faşist rejim boyunca kasalarını dolduran sermaye çevreleri olağan parlamenter sistemi, istikrarsızlık ortamına tercih edebilecek duruma gelmiş oluyorlar. Aynı zamanda işçilerin tepkisinden korkuyorlar. Baskı rejimi boyunca faturayı işçiler, emekçiler ödemişlerdir. Şimdi ise, polis baskısının aynı derecede koruyucu kalkanına sahip olmayan işverenler işçilerle karşı karşıya kalmaktan korkuyorlar. Devletin hükümet eliyle kendilerine pek yük binmeyecek biçimde sosyal politika izlemesini tercih eder duruma geliyorlar. Yani geçiş hükümeti belirli bir noktada sermaye çevrelerinden de eski desteği bulamaz oluyor.

Bu söylediklerimizi Özal hükümeti deneyinde görmek, en azından önemli benzerlikler yakalamak zor değildir.

İşte son bir yılda yükselen işçi eylemleri, gençlerin, kadınların, aydınların, demokrasi, iş, ekmek, özgürlük istemleri hükümeti iki politikayı birden sürdüremez duruma getirmiş, gelişen, yayılan toplumsal muhalefet, artan hayat pahalılığının da etkisiyle halkın tepkisinin sandığa yansımasını sağlamıştır.

Yerel seçim sonuçları ile halkın değişim istemi ve rejim sorunu çıplak biçimde Türkiye gündeminin birinci sırasına oturmuş, önce ekonomi sonra demokrasi politikasının sonunu ilan etmiştir. Aynı zamanda ihracata dayalı dışa açılma şeklinde özetlenebilir olan işlenen iktisat politikası da bunalıma girmiş bulunuyor. Bu politikanın sonucu olarak iç pazar daralmış beklenen dış pazar açılım ve yabancı sermayede patlama gerçekleşmemiştir. Yani sermaye pirince giderken eldeki darıdan olmuştur.

Kısaca ANAP hükümeti hem içten hem de belirli güç merkezlerinin desteği anlamında dıştan çözülmeye girmiştir. Ancak uluslararası finans çevreleri desteklerini azaltmadan sürdürmüşlerdir.

27 Mart sabahı Türkiye yeni bir gelişmenin köprü başında bulmuştur kendini. Ya sonu belirsiz bir politik istikrarsızlık ya demokratik bir değişim.

Ne hükümet ne de muhalefet bu sonuçları beklemiyordu ve buna göre hazırlanmış değillerdi. Oyların dağılımı bu seçim bir genel seçim olsaydı hiçbir partinin tek başına çoğunluğu kazanamayacağını gösteriyor. Gelecekte, bir erken seçim halinde bu tablonun değişme olasılığı çok güçlü değil. SHP birinci parti olmuş, yerel yönetimlerde önemli bir güç kazanmıştır. Bu nedenle bu sonuç SHP için elbette bir başarıdır. Ancak gelecek seçimlerde, tek başına iktidara gelmeye yetecek hazır bir oy potansiyeline SHP sahip değildir. Seçim yasası değiştirildiğinde, nisbi temsil esasına geçildiği durumda sonuç aleyhine bile olabilir. DYP ise, ANAP'ın oyları gibi hazır bir potansiyele sahiptir. Ancak ANAP bütünüyle dağılma sürecine girmediği durumda ne ölçüde yeni oy kopması olacağı kesin olarak söylenemez. Fakat yine de oylarını artırma açısından DYP daha şanslı görünüyor. Bu sonuç bizi bir politik krizin doğmasının ne ölçüde ciddi olduğu açısından ilgilendiriyor. Zira sorun yalnızca bir partinin tek başına iktidara gelmesi ile bitmiyor, ülkenin karşı karşıya olduğu temel sorunları çözecek güce sahip olup olamıyacağıdır esas sorun.

Daha 27 Mart sabahı sonuçlar üzerine ilk yorumları yapanlar, çözümü kendini hemen dayatmış olan şu temel sorunları dile getirdiler. Seçim yasası, cumhurbaşkanlığı seçimi Anayasa ve Türk Ceza Yasası'nın değiştirilmesi. Bunlar politik rejimi belirleyen temel unsurlardır, zira devletin hangi biçimde yönetileceğini belirlerler. Devletin yönetimi biçimi ise politik rejim demektir.

Yerel seçimlerin ortaya koyduğu en önemli sonuca gelmiş oluyoruz. Seçimler alttan demokratikleşme sürecini belirginleştirmiş ve onu hızlandırmıştır. Yerel yönetimler merkez dışı (yada çevre) güçleridir. Demokratikleşmenin çevreden içe, alttan üste gelişme yönü daha açıklık kazanmıştır. Yerel yönetimler önemli ölçüde demokrasi güçlerinin eline geçmiş oluyor. Bu çok önemli bir sonuçtur, eğer akıllı kullanılabilirse.

Sonuç olarak, beklediğimiz gelişmeler hızlanarak ortaya çıkmıştır. Demokrasiyi kazanma süreci hızlanmış ve güçlenmiştir. Demokrasi güçleri yeni ve çok önemli mevziler elde etmişlerdir. Ancak ciddi tehlikeler de beraberinde gelmektedir. Tehlikeler muhalefet partilerinin dikkatlerini rejim sorunundan kaydırıp birbirleriyle kavgaya çevirmeleriyle, demokrasinin mutabakat gereğini gözardı etmeleriyle, demokrasi güçlerinin ise, dikkatlerini bu partilerle, parlamento ile sınırlamaları ile, Marksist solun kendini, olağan rejime geçildiği, herkesin kendi yerini alması gerektiği, sol oylarda patlama olacağı hayallerine kaptırmasıyla ortaya çıkar. Asıl şimdi tüm dikkatimizi demokrasiyi kazanmaya vermemiz gerekiyor. Bütün demokrasi güçlerinin nasıl bir demokrasi istediğimizi ortaya koyan kampanyaları bugün çok daha sonuç alıcı olacaktır. Zira artık gündemde bu konu somut olarak yerleşmiştir ve bu yöndeki her çıkış rejimi belirleyen bileşen olacaktır. Bu amaçla birleşik demokratik yığınsal hareketin yaratılması ivedidir. Marksist sol ülkenin geleceğinde rol oynama şansını elde etmiştir. Bu şansı akıllıca, soğukkanlı ve cesaretle kullanmalıyız. □

"BAĞIMSIZ BİR SOSYALİST MUHALEFET HAREKETİ YARATILABİLİRDİ"

Seçim sonuçları Türkiye'de ilk defa yerel yönetimlerle hükümet arasında bu kadar radikal bir kopuş doğurdu.

■ Ertuğrul Kürkçü

Yerel seçimleri Özal hükümetinin protestosu olarak değerlendiriyorum. Ancak bundan sol muhalefetin yükseldiği gibi bir sonuç çıkarmak sayılara bakınca pek mümkün görünmüyor. Ancak benim gözlemleyebildiğim, sol muhalefetin biraz daha enerjik hale gelmiş olduğuydu. Ve bundan kendini sosyal demokrasiden ayıran bağımsız bir sosyalist muhalefet hareketi yaratılması için yararlanılabilinirdi. Fakat bunun değerlendirilemediğini düşünüyorum.

ANAP'a verilmeyen oylarda bir ayrım yapılabilir. Büyük sanayi merkezlerinde ve işçi nüfusun yoğunlaştığı merkezlerde blok halinde sol, sosyal demokrat partilere verilen oylar aşağı yukarı yüzde 60 dolaylarında gözüküyor. Bu da işçi hareketinin büyük ölçüde sola kaymış olduğunu bize gösteriyor. Sosyalistlerin bunun önemini kavramaları beklenir.

Bağımsız sosyalist adayların aldıkları oya baktığımızda, en son 1979 ara seçimlerinde İstanbul'da alınan bağımsız sosyalist oylara dahi yaklaşamadığı görülüyor. Bundan bence sosyalist solun önemli bir bölümünün SHP adayları lehine oy kullanmış olması etkili oldu. Ama bağımsız sosyalist kampanya yürüten gruplarında bu kampanyayı Türkiye çapında merkezi bir biçimde ve sürekli olarak yürütmemeleri, somut bir muhalefet çizgisi yerine, çok genel ilkelerin propagandası ile yetinmeleri ve hepsinden önemlisi, sosyalizmin hala 12 Eylül'den sonra itildiği marjinal konumdan sıyrılamamış olması rol oynadı diye düşünüyorum.

Bu seçim sonuçları Türkiye'de ilk defa yerel yönetimlerle hükümet arasında bu kadar radikal bir kopuş doğurdu. Ve muhalefet belki de Türkiye tarihinde ilk kez kendisine kurumsal üsler edinmiş oldu.

Bundan sonrasına bakarsak, 12 Eylül rejiminin Anayasa hariç bütün yapıları az çok tasfiye edilmiş görünüyor. Yalnız şuna aldanmamak gerekir: Fiili olarak ordunun başlıca karar odağı olarak devlette sağlamış olduğu konum sadece seçimlerle değiştirilemez gibi gözüküyor. Bu nedenle seçim sonuçlarını 12 Eylül rejiminin tasfiyesinde yeterli ve biricik yol olarak görmenin bi yanılsama olduğu kanısındayım. □

SEÇİM SONUÇLARI İÇİN NE DEDİLER

İngiliz Muhafazakârı

"Sağ birleşsin"

BBC Güneydoğu Avrupa eski yayın müdürü Dr. **Andrew Mango,** Ankara'dan yaptığı açıklamada şunları dedi:

"Bildiğim, bu sonucun Sayın Özal hükümetinin sonunun başlangıcı olabileceğidir. ANAP yöneticileri hesap bilmemektedirler. Bu sonuç sürpriz olmakla birlikte, önceden belliydi... Şimdi yapılması gereken, iki sağ partinin birleşerek, sağın tek güçlü partisinin oluşturulmasıdır. Yoksa ilk genel seçimlerde sol iktidara gelir. Eminim, bu durumdan kazasız belasız çıkmanın bir yolu bulunacaktır." □

Güneri Civaoğlu:

"DYP güçlenmeseydi yeni parti kurulacaktı."

Sabah gazetesi yazarı **Güneri Civaoğlu,** seçimlerin ilk sonuçları alındığı sırada, şu ilginç değerlendirmeyi yapıyordu:

"ANAP'ın çok daralmış tabanı üzerinde devasa bir bina oturmuş bulunuyor. Bu binayı o taban taşıyamaz. Bu bir fizik kuralıdır. Fizik kuralını hukuk kurallarıyla korumak mümkün değildir. Bu iktidarın uzun boylu devam edebileceği kanısında değilim. Seçim öncesinde DYP'nin hiç büyümeyeceği, ANAP oylarının da düşeceği öne sürülerek, eski politikacılardan Mehmet Turgut, Sadık Karataş gibi isimler Adnan Menderes'in oğlu etrafında bir parti kurmanın son aşamasındaydılar. Bu partinin tüzüğü hazırdı. ANAP'dan 30, DYP'den 15 kadar milletvekili alarak kurulacaktı. İstifa mektupları bile ceplerindeydi. 27 Mart adeta bir düğmeye basma günüydü. 27 Mart'da yapılan değerlendirmede, sağın yeni patron partisi olarak DYP'nin belirdiği görülerek bu girişimden vazgeçildi." □

TRT'DEN YAYINLANMAMIŞTI

YÜKSEK SEÇİM KURULU'NUN ÖZAL'A YANITI

Özal'ın, sandık başında Yüksek seçim Kurulu'nu hedef alarak, ***"Bunlarda kafa yok ki... Bir işi beceremediler. Bilgisayara geçemediler..."*** *biçimindeki sözlerini, televizyon başında bulunanlar işitmişti.*

Ne var ki, Özal'ın milyonlarca izleyiciyi şaşkınlığa düşüren sözleri TRT televizyonundan yayınlanırken, Yüksek Seçim Kurulu'nun Özal'a verdiği yanıt, TRT'de yer bulamadı.

Yüksek Seçim Kurulu, Başbakan'a verdiği yanıtta şöyle diyordu.

"YSK'nın bu açıklamayı esefle izlediği ve oy sayımının sürdüğü bir sırada kuşkulara yer vermemek için bu açıklamayı zorunlu gördüğü," *belirtilerek, yasada YSK'nın bilgisayar sistemi kurmasını gerektiren bir maddenin de bulunmadığı vurgulanıyordu.* □

Sakıp Ağa:

"Hükümet 1992'ye kadar işbaşındadır"

Büyük patron **Sakıp Sabancı,** BBC muhabirine yaptığı açıklamada şöyle dedi:

"Ülke yönetimi için yapılan genel seçimlerde halk, elini vicdanına koyarak oy vermiş ve bu göreve Özal ve ANAP'ı getirmiştir. Yerel seçimlerde ise bir uyarıda bulunmuştur. Düzeltmezse 1992'de alaşağı olur. Şimdi kalkıp, yapılan genel seçimmiş gibi 'git' demek, elmalarla armutları ve ayvaları birbirine karıştırmak demektir. Beş yıldır süren seçim tüneli bitmeli, geçim tüneli başlamalıdır. Erken seçim olamaz. Hükümet 1992'ye kadar işbaşındadır. □

Tevfik Çavdar:

"Özal'ın enflasyonla mücadelesi hayalcidir."

İktisatçı, yazar **Tevfik Çavdar,** BBC muhabirinin Özal'ın basın açıklamasında, önceliği pahalılık ve enflasyonu azaltmaya vereceklerini anımsatması üzerine, şu yorumu yaptı:

"Bu sözler siyasidir. Enflasyonun aşağıya çekilebilmesi için kamu ve toplam tüketim giderlerinde kısıntı yapılması gerekir. Oysa Türkiye'de 1980'den beri küçük ve orta gelirliler büyük çapta gelir kaybına uğradılar. Bu da yoksullaşmaya yol açtı. Önümüzde toplu iş sözleşmeleri ve başka talepler var. Bunları eskisi gibi çözmeye çalışacak. Bu da ona puan kaybettirecek. Bu istekleri enflasyonun üstünde ücretlerle karşılamaya kalkarsa o zaman da enflasyonu daha da hızlandırmış olacak." □

Washington Post:

"Belirsizlik ve manevra dönemi"

"Bu durum bir belirsizlik ve manevra döneminin habercisi gibi görünüyor. Özal'ın liderliğinin reddedilmesi ANAP içinde de çözülmelere yol açabilir. Gözlemciler, sonuçların liberal ekonomi ve yabancı sermayeye açılmada da yavaşlamaya yol açabileceğini, ancak 1980 benzeri bir durumun ortaya çıkmayacağını belirtiyorlar." □

Liberation:

"Avrupa iş çevreleri Özal'ın kalmasını istiyor"

"Türk Başbakanı şimdi artık enflasyonun, hayat pahalılığının ve sürüp giden yolsuzluk olaylarının üstesinden gelmek zorunda... Avrupa iş çevreleri Özal'ın, politikasını değiştirerek kalmasını istiyorlar."

ANKARA'DAN

Sandığın Dili

Varlık Özmenek

Türkiye, sandık olayında sürekli ustalaşmakla birlikte, sandığın doğrama tarafında kalanların tasallutundan kurtulmuş değil. Gerekçesine bir ufak olayla geleyim.

İngiltere parlementosu Lordlar Kamarası üyesi Gifford'la iki ay kadar önce Ankara'da akşam yemeği yiyoruz. (İstek ondan geldi ve ben ilk kez bir Lord'la tanışıyorum.) Gündem malum: Demokrasi, siyasal, sendikal hak ve özgürlükler, insan hakları, Türkiye'nin AT'a tam üyeliği önündeki sorunlar, basın özgürlüğü vb...

Bir ara yarı şaka, yarısı da ciddi tabii; şöyle sordum:

— Sayın Gifford, siz Lord'sunuz. Kalkıp İngiltere'den buraya gelmişsiniz. Böyle ıvır zıvır işlerle uğraşmak nereden geldi aklınıza?

Çok güldü, uzun uzun güldü. Bu, sorumun yarı şaka yanına yanıttı.

Öteki yanını yanıtlarken ciddileşti:

— Halktan öğreniyorum.

İçimden, "aman tanrım" dedim; bizim, "alırsın lord, olursun lord" kültürüyle halkın başına zebellâ kesilenlerin bu lord'dan öğrenmeleri gereken ne çok şey var.

Ben düşüneduravım, o devam etti:

— Yalnız anlamadığım bir şey var; sizin yöneticiler halkı önemsemiyorlar, küçük görüyorlar; daha doğrusu cahil ve geri buluyorlar.

— Sayın Gifford nereden vardınız bu yargıya? diye sordum.

Lord Gifford daha önce de gelmiş Türkiye'ye.

Niçin?

Siyasal davaları izlemek; yetkililerle görüşmek için.

Kendisini en çok şaşırtan da, bu arada görüştüğü Adalet Bakanı olmuş; daha sonra bakanlıktan alınıp iktidar partisinin genel başkanlıktan sonra ikinci koltuğu olan Genel Başkan Teşkilat İşleri Yardımcısı yapılan Oltan Sungurlu ile yaptığı görüşme.

Oltan Sungurlu kendisine, demokrasi, siyasal-sendikal haklar, özgürlükler, insan hakları gibi (yani ıvır-zıvır şeyler) konular açan Lord Gifford'a ne demiş biliyor musunuz?

Önce gülmüş:

— Sayın Lord, bu gibi konular sizin gibi memleketler için geçerli. Biz de isteriz ama, halk cahil ve eğitimsiz. Bizim demokrasi halka göre.

Gifford'u şaşırtan yalnızca bu değil. Sungurlu eklemiş:

— Bu söylediklerim aramızda kalsın.

Lord, "olur mu böyle şey?" deyince de bastırmış:

— Siz açıklarsanız, ben de tekzip ederim...

— Peki siz ne yaptınız?

— Gittim İngiltere'ye, parlementoda anlattım. Siz bunu duymadınız mı?

— Hayır, dedim, biz tekzibi duyduk.

● ● ●

26 Mart'ta tekzibin tekzibi geldi sandıktan.

Sürü değil, halk olma kararı.

Cemaat değil, halk olma istenci.

Ümmet değil, millet kalma azmi.

Kul değil, birey olma özlemi.

Güdüm değil, istenç.

Kısacası, kepazeliğe karşı çağdaşlık!.

"Sağ oylar-sol oylar" basmakalıpçılığını bırakıp, bu sesi iyi çözmek gerekiyor.

Türkiye'nin kalbi Ankara'dan yayılıp, yine burada odaklaşan yanıta gelince. Tüm demokratik zerafetiyle:

— Geldikleri gibi giderler.

Bu ses sandığın tahtasından gelmiyor."

Tartışma genişleyerek sürmeli

"İNSAN HAKLARI İÇİN ANAYASA"

▶ **Özal:** *"Eğer teferruatlı olmazsa, esas itibariyle, başlangıç maddeleri ile beraber insan hak ve hürriyetleri ve bunlarla ilgili şeyleri ortaya koyabiliyorsak, o zaman Anayasa değişikliğinde anlaşma şansı fazladır diye düşünüyorum."*

▶ **Mümtaz Soysal:** *"Birçok bakımdan doğru olan 'Yeni Anayasa' düşüncesi, tam tersine, bir an önce genel seçime gidilmesini gerektiren bir düşüncedir."*

▶ **Bülent Tanör:** *"Bir kere bu, keyfi tercihlerle ve zorla dayatılan bir Anayasa'nın iflasının tescili anlamına gelmektedir."*

Başbakan **Turgut Özal**'ın, en ciddi konuları ayaküstü söyleme alışkanlığı biliniyor. Geçtiğimiz ay içinde de, Galatasaray-Monaco maçını izlemek için Köln'e giderken, uçakta gazetecilere yaptığı açıklamada politik gündemin ilk sıralarında tartışıldı. Üstelik söyledikleri yine çok ciddiydi.

1982 Anayasası'ndan yakınan Başbakan Özal, "Anayasa sadece ve sadece insan hakları ile ilgili olmalıdır", diyordu. "Anayasa içinde devletin teşkilatlanması, orman konusundan sağlık konularına kadar her şey olmamalıdır. Bunları gelecek iktidar yapmalıdır... Yani insan haklarıyla ilgili olmalıdır. Tabii Anayasa Mahkemesi de olacak ama, o kişi hakları ile ilgili kararlar almalıdır... Anayasa ne kadar teferruatlı olursa, insan hakları o kadar çiğneniyor... 15-20 maddelik bir Anayasa olması daha doğrudur."

Anayasa değişikliğini sivillerin oturup konuşarak gerçekleştirmesini isteyen Özal, sözlerini daha sonra şöyle sürdürüyordu: "Ben şuna inanıyorum: Eğer teferruatlı olmazsa, esas itibariyle başlangıç maddeleri ile beraber insan hak ve hürriyetleri ve bunlarla ilgili şeyleri ortaya koyabiliyorsak ve ona göre kısa yazılmış bir şey olursa, o zaman Anayasa değişikliğinde anlaşma şansı fazladır diye düşünüyorum."

Anayasa tartışmaları

Özal yaptığı bir açıklamayla, politikanın gündemine 'anayasa tartışması'nı sokuyordu. Ama bu kez yabana atılamayacak bir konuydu getirdiği. Üstelik Özal'ın Anayasa konusunu partisinin ve parlamento grubunun önüne de getireceği ve insan haklarını, Batı'lı ölçüler içinde gözeten bir anayasayı gerçekleştirmekte kararlı davranacağı belirtiliyordu.

Özal'ın düşüncesi kuşkusuz geniş bir tartışma yarattı. Prof.Dr. **Mümtaz Soysal, Milliyet**'deki köşesinde, Başbakan'ın Anayasa ile ilgili sözlerini "ilginç" bulduğunu yazıyordu. Soysal'ın yeni anayasa önerisi konusundaki düşünceleri, serinkanlı bir değerlendirme örneği olarak öne çıkıyordu.

Soysal, "Kabul edin ki söylenenler arasında doğrular var", dedikten sonra, "daha kısa ve özgürlükçü bir Anayasa yapmak gereklidir ama, şimdiki Meclis çoğunluğunun istediği özgürlükler ile şimdiki Meclis'de temsil olanağı bulamamış olanların ve dolayısıyla özgürlüklere daha çok muhtaç sayılması gerekenlerin istedikleri aynı mıdır?" diyerek sözlerini sürdürüyor ve şu yargıyı veriyordu: "Oysa birçok bakımdan doğru olan 'Yeni Anayasa' düşüncesi, tam tersine, bir an önce genel seçime gidilmesini gerektiren bir düşüncedir."

Doç.Dr. **Bülent Tanör** de Özal'ın "Anayasa Önerisi" başlıklı yazısında görüşlerini belirtiyordu. Öneride "[illegible] ve kaba yanlışlar" bulunduğunu belirten **Tanör**, bizdeki gibi Anayasa Mahkemesi olan ülkelerin çokluğunu belirtiyor ve 15-20 maddelik anayasanın yeryüzünde olmadığını anlatıyor, Özal'ın idealine en uygun Anayasa modelinin ABD Anayasası olduğunu yazıyordu.

"Yine de niyet ve amaçları ne olursa olsun, 'çıkışın' olumlu yönleri vardır", diyen Tanör, "Bir kere bu, keyfi tercihlerle ve zorla dayatılan bir Anayasa'nın iflasının tescili anlamına gelmektedir. Değişiklik isteği, muhalefet saflarını aşmış, iktidarın doruğuna tırmanmış. Üstelik, istenen anayasa değişikliği değil, yeni bir Anayasa'dır" diyordu.

Aralarında 1982 Anayasası'nın "mimarı" Prof. **Orhan Aldıkaçtı**'nın da bulunduğu bir kısım hukukçular da, Özal'ın önerisine karşı çıkıyorlardı. Ancak bunlar, "anayasa tekniği" konusunda olumsuzluklar ileri sürerken, konunun özüne ilişkin hiçbir görüş belirtmiyorlardı.

SHP, DYP ve DSP'den olumsuz bakış

17 Mart günü, SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü,** hasta yatağından kalkarak düzenlediği basın toplantısında, **Özal**'ın anayasa değişikliği önerisini eleştirerek, "Bu diktatörlük zihniyetidir" diyordu. İnönü, konuya ilişkin görüşlerini şöyle açıklıyordu: "Bugünkü anayasa'nın başlıca eksikliği, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerine yeterli güvence getirilmemesidir. Biz bu konuda eksiklikleri birçok defa söyledik. Düzeltme yollarını gösterdik. Bunlar da Sayın Özal'ın şimdi istediği doğrultudaki düzenlemelerdi. Ama, hiçbirine yanaşmadı. Şimdiki önerileri, elindeki yöntemi daha da keyfi hale getirmek için bir maskeleme, perdeleme ve kandırma gayretinden başka bir anlam taşımıyor. Bakın bir de demokratik hava vermek için 141-142'nci maddeler Anayasa'da olmamalı diyor. Bunlar, Ceza Kanunu'ndaki maddeler. Anayasa değiştirilmeden de, bu maddeler kaldırılabilir. Yeter ki hükümet istesin."

Bu önerinin esasının kandırma olduğunu belirten İnönü, "Kimi kandırmak istediğini bilemem. Seçime gittiğimize göre, ilk kandırmak istediği halkımızdır" dedikten sonra, "Başbakanın anayasayı niçin değiştirmek istediğini bir defa açıkça söylemesi gerekir. Metottan önce amaç, nitelik önemlidir. Anayasa'nın demokrasimiz için yeterli güvenceler getirmediğini söylüyoruz. Sayın Özal, önce bunu kabul etsin, ondan sonra maddeler üzerinde görüşme olur", diyordu.

▶ **İnönü:** *"141-142'nci maddeler Anayasa değiştirilmeden de kaldırılabilir. Yeter ki hükümet istesin."*

"Anayasa tartışması açmak, havanda su dövmektir" diyen, DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel** de görüşlerini şöyle belirtiyordu: "Anayasa tartışması açmak, halkın dertlerini unutturmak, üstüne bir örtü örtmektir. Havanda su dövmek, gündemi saptırmaktır. Türkiye bu siyasi iktidardan kurtulmadıkça, ne yapsa bu sıkıntıların içinden çıkamaz."

DSP Genel Başkanı **Bülent Ecevit**'in değerlendirmesi ise, "Özal'ın keyfi iktidar isteği" biçimindeydi. Ecevit, Özal'ın yeni bir anayasa hazırlanması konusunu demokratik düşüncelerle gündeme getirdiğine inanmadığını söyleyerek, "Yürürlükteki anayasa, demokrasiye engeldir, ama Sayın Özal, demokrasinin önüne bu anayasadan da büyük bir engel dikmiştir. O engel de, ulusal iradeyi ayaklar altına alan seçim sistemidir", diyordu.

▶ **Demirel:** *"Anayasa tartışması açmak, halkın dertlerini unutturmak, üstüne bir örtü örtmektir. Havanda su dövmektir..."*

TBKP'den değişik bakış

21 Mart 1989 günü, TBKP Genel Sekreter Yardımcısı **Osman Sakalsız**'ın konuya ilişkin açıklaması ajanslardan geçiyor ve günlük basında da yer alıyordu. Özal'ın önerisinin, "ilginç" bulunduğu belirtilen açıklamada, "Neden ülkemizin devlet ve hükümet yöneticileri, anayasa ve ceza yasalarındaki kimi değişikliklerin zorunlu olduğunu, uçakları Avrupa üzerindeyken hatırlıyorlar?" sorusu soruluyor ve "Umut ediyoruz ki bu kez sözler havada bırakılmaz, ülkede bu doğrultuda yapıcı adımlar atılır", deniyordu.

"Biz, 1982 Anayasası değişmeli fikrine katılıyoruz. Biz anayasa değişikliğinin bir mutabakata dayanması fikrini de doğru buluyoruz. Ancak bu mutabakat, sırf bugün antidemokratik Seçim Yasası sonucu oluşmuş parlamentoda temsil olanağı elde edebilmiş partilerin mutabakatı olarak ele alınmamalıdır. Parlamento dışı partilerin, toplumun diğer kesimlerinin de bir Anayasa değişikliğinde görüşleri dikkate alınmalı, ulusal çapta bir mutabakat amaçlanmalıdır" görüşleri belirtilen açıklamada, daha sonra şu önerilere yer veriliyordu:

"Toplumun gereksinimi olan bu sorunda dar parti çıkarları hesabı yapılmamalı ve yerel seçimler sonrasında konunun ele alınması için baştan beri demokratik bir anayasayı savunan muhalefet güçleri harekete geçmelidir... Kuvvetler ayrımına dayalı, laik, demokratik, insan hak ve özgürlüklerini kısıtlamayıp güvence altına alan çağdaş bir Anayasa'ya ülkemizin ivedilikle ihtiyacı vardır. Bu, toplumumuzun genel bir mutabakatına dayalı, onun özgür iradesinin ürünü bir Anayasa olmalıdır. Her politik güç, böyle bir anayasanın oluşumuna katkı yaptığı ölçüde ülkemizin demokratikleşmesi hızlanacaktır."

Özal: "Anayasa'yı değiştireceğiz"

Başbakan Özal ise, daha sonra yaptığı açıklamalarda da, Anayasa'yı değiştirme konusunda ısrarlı olduklarını tekrarlıyordu. Geçen ayın son günlerinde bir grup yabancı basın mensubunun sorularını yanıtlayan **Özal,** "Avrupa Topluluğu'na girsek de girmesek de yürürlükteki Anayasa'yı mutlaka değiştireceğiz. Konuyu önemli sayıyoruz. Tartışmaya açık", diyordu. Özal'ın konuyla ilgili bu açıklamasının geniş bir özeti yan sütunlarımızda da yeralıyor.

Özal'ın **"yeni ve teferruatsız bir anayasa"** önerisi, yerel seçimlerin ertesinde ortaya çıkan çok değişik ve bir bakıma da olağanüstü politik ortam içinde, bir kıyıya bırakılma tehlikesini de yaşayabilir. Öneri dikkate değerdir ve yalnızca dar politik hesaplarla yaklaşıldığında, demokratikleşme sürecinin önünde duran boşlukların doldurulması da gecikecektir.

Bilindiği gibi, 1982 Anayasası, 2709 sayılı yasa ile 7 Kasım 1982 tarihinde kabul edilmiş, 9 Kasım 1982 günlü ve 17863 sayılı Resmi Gazete'de yayınlayarak yürürlüğe girmişti. 1982 Anayasası, yaklaşık 6.5 yıldan beri yürürlükte bulunuyor.□

Türk Ceza Kanunu'na yeni düzenlemeler geliyor...

KOŞULSUZ DEĞİŞİKLİK YAPILMALI

▶ *Adnan Kahveci: TCK'deki kapsamlı değişiklikleri hazırlamayı üstlendi.*

▶ *141, 142 ve 163'ün cezalarını yarı yarıya indiren hükümler de değiştiriliyor.*

▶ *141, 142 ve 163, "cebir" unsuruna bağlanıyor, "tevessül" sözcüğü yasa hükmünden çıkartılıyor.*

▶ *Hükümet içinde yürütülen ikinci bir çalışmada, 142 ve 163 için, hapis yerine para cezası verilmesi benimseniyor.*

▶ *SHP Grup Başkanvekili Hikmet Çetin ile iki kez gizli görüşen Adalet Bakanı Topaç, muhalefetle de uzlaşarak, tasarıyı yerel seçimlerden hemen sonra TBMM'ye getirmeyi düşünüyor.*

Adımlar (Ankara)-Türk Ceza Yasası'nda değişiklik öngören yasa tasarısı, 141, 142, 163. maddelere yeni bir biçim verilerek TBMM'ye sunulacak...

Adalet Bakanlığı'nca 1986 Haziran'ında Prof.Dr. **Sulhi Dönmezer** başkanlığında oluşturulan Komisyon tarafından hazırlanan tasarıda yeni değişiklikler öngörülüyor. İlk hazırlandığı sırada, söz konusu maddelerdeki suçlar için öngörülen iki kat ceza artırımı, daha sonraki tasarıda yarı yarıya indirilirken, Adalet Bakanlığı'nın 141, 142 ve 163 için üçüncü kez değişikliğe gittiği öğrenildi.

Güvenilir kaynaklardan edinilen bilgilere göre, Adalet Bakanlığı, "sınıf tahakkümünü" öngören siyasal örgütlenmelere ilişkin cezaları yarı yarıya indiren yasa tasarısı hükümlerini, geride bıraktığımız günlerde yeniden düzenleyerek, "kısmen" iyileştirici yeni bir yapıya kavuşturdu.

Topaç'ın gizli görüşmeleri

Edinilen bilgiye göre, Adalet Bakanlığı, cezaların yarı yarıya indirilmesini içeren son tasarı üzerinde yaptığı değişiklikle, "cebir" unsurunu söz konusu ceza meddelerine eklemeyi düşünüyor.

Bu arada 8 yıldan başlayarak ölüm cezasına dek varan cezalar içeren 141. maddenin önemli ceza unsurlarından olan "**tevessül**" (yönelmek) sözcüğünün de metinden çıkarılmasının düşünüldüğü de belirtiliyor.

Söz konusu madde bu şekilde değiştiği takdirde, "**sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye ya da sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya**" yönelik bir örgüt kurmaya "tevessül" suçu ortadan kalkacak. Bu nitelikte bir örgüt kurma "yönelişinde" bulunanlar ya da şiddet kullanarak bir toplumsal sınıfı ortadan kaldırmayı amaçlamayanlar ceza yaptırımı dışında kalacak.

Adalet Bakanı **Mehmet Topaç**'ın TBMM'de grubu bulunan SHP ve DYP ile bu konuda "uzlaşma" çabası içine girdiği bildirildi.

Topaç' geçen ay içinde TBMM'de SHP Grup Başkan Vekili **Hikmet Çetin** ile iki kez gizli görüşme yaptığı, bu konuda hükümet olarak düşündüklerini bildirdiği, 470 maddede değişiklik öngören Türk Ceza Yasası tasarısının, öncelikle yoğun tartışma konusu olması beklenen 141, 142 ve 163. maddeleri için "orta yol" bulunması umacıyla diyalogu sürdürmeyi söylediği öğrenildi. Düşünülen tasarıda ise, 142 ve 163/2. maddelerde "şiddet propagandası"nın yasaklanması dışında bir değişiklik öngörülmüyor.

Çok sayıda "düşünce suçlusu"nun serbest bırakılması gündemde

Bu arada hükümetin söz konusu 142 ve 163/2. maddeler konusunda ikinci ve gizli bir çalışma yürüttüğü belirtiliyor. Bir Bakanın denetiminde kimi milletvekillerinin yaptığı hazırlık çalışmasına göre, 142 ve 163/2 için verilmekte olan hapis cezalarının kaldırılması, bunun yerine para cezası verilmesi öngörülüyor. Bu hazırlığı yürüten bakanın **Adnan Kahveci** olduğu da, önce sürülen savlar arasında bulunuyor.

Adalet Bakanlığı dışında yürütülen bu ayrı çalışmanın, yasa tasarısı TBMM Genel Kurulu'nda görüşülürken, muhalefetin getireceği eleştiriler karşısında, "değişiklik önergesi" biçiminde ve "ödün" niteliğinde, pazarlık unsuru olarak gündeme getirilebileceği belirtiliyor.

141 ve 142 ile ilgili değişikliğin TBMM Genel Kurulu'nda "cebir" upsuru eklenerek ve "tevessül" sözcüğü kaldırılarak kabulü durumunda, yaklaşık 1.5 yıldan beri Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan **Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP)** Başkanı **Nihat Sargın** ile Genel Sekreteri **Haydar Kutlu**'nun serbest bırakılması konusunun da gündeme geleceği, söz konusu değişiklikten ayrıca çok sayıda "düşünce suçlusu"nun yararlanarak salıverileceği belirtiliyor.

Hükümetin TCK ile ilgili yasa tasarısını, yerel seçimlerin hemen ardından TBMM Genel Kurulu'na getirmeyi tasarlaması, "düşünce suçu"na ilişkin hükümlerde yeniden düzenlemeye gitmesi, AT'ye girme yolundaki en ciddi engellerden birini aşma girişimi olarak değerlendiriliyor.

Bilindiği gibi, Türkiye-Avrupa Topluluğu Karma Parlamento Komisyonu, Nisan ayının sonunda toplanarak, Türkiye ile ilgili raporunu hazırlayacak. Türkiye'nin AT'ye tam üyelik başvurusuyla ilgili düzenlenecek rapor, daha sonra AT Bakanlar Kurulu'na sunularak, burada ele alınacak.

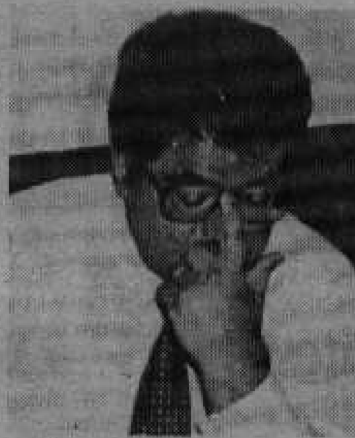
52 yıldır yürürlükte

Türk Ceza Yasası'nın 141 ve 142. maddeleri 1936 yılında yürürlüğe girdiğinde, 5-12 yıllık hapis cezası öngörüyordu. 1938'de yapılan değişiklikte de aynı miktarda hapis cezası öngörülmekle birlikte, işlenen suçta "cebir" unsurunun aranması hükmü eklendi ve bu durumlarda cezanın 1 ila 5 yıl arasında verilebileceği konusu maddede yer aldı.

1946 ve 1949 yıllarında yapılan değişikliklerde, cezalarda bir değişme olmadı. 1951 yılındaki son değişiklikte ise, "cebir" koşulu yasa maddesinden çıkartılarak cezalarda daha da ağırlaştırmaya gidildi. Ayrıca 141. maddeye "idam" hükmü eklendi. Söz konusu yasa maddeleri, o günden beri bu biçimiyle uygulanıyor.□

Anayasayı mutlaka değiştireceğiz

ÖZAL TUTARLI OLMALI

Özal "zamanlama" konusuna da açıklık getirmeli.

▶ *Özal: "141, 142 ve 163 mutlaka kaldırılacak. İnsanlar düşüncelerinden ya da yazdıklarından dolayı hapse girmemeli."*

▶ *Özal'a göre, Türkiye'deki politik suçluların yüzde 99'u "terörist".*

Adımlar (İstanbul)-Başbakan **Turgut Özal**, "**yeni anayasa**" hazırlanması konusunda kararlı olduklarını belirterek, "**Avrupa Topluluğu'na girsek de girmesek de, yürürlükteki Ana·asa'yı mutlaka değiştireceğiz**", diyor.

Başbakan Özal, Mart ayının son haftasında bir grup yabancı gazetecinin sorularını yanıtlarken, yeni anayasanın yalnızca temel hak ve özgürlükler, devletin ve TBMM'nin ne yapıp yapamayacağı konularını içereceğini vurguladı. Özal bu arada 'zamanlama' konusunda bir yanıt vermekten kaçındı ve "**konuyu önemli sayıyoruz, tartışmaya açtık**" biçiminde konuşmakla yetindi.

"Türkiye'de politik suçlu yoktur"

Özal, "politik suçlular için af" çıkarılması konusundaki soruları yanıtlarken de, Türkiye'de politik suçlu olmadığını, öyle tanımlananların da "**terörist**" olduğunu öne sürerek, "**politik suçlu olarak adlandırılanların yüzde 99'u dediğim gibi teröristtir**", diyordu. "**Bizce, insanlar düşüncelerinden ya da yazdıklarından dolayı hapse girmemelidir. TCK'nın 141, 142, 163. maddeleri mutlaka kaldırılacaktır. Tabii, bunu yeni anayasa çerçevesinde de değerlendireceğiz. Düşünceler ancak eyleme dönüştüğü zaman engellenmelidir. Biz bu görüşteyiz.**"

AT için engel: Din ve ekonomi!

Başbakan'ın Türkiye'nin AT üyeliğinin önündeki engellerin ne olduğu konusundaki görüşleri de oldukça aykırı görünüyor. "Çeşitli çevrelerin" belirttikleri gibi, "demokrasi"nin AT üyeliği önündeki engellerin başında gelmediğini, onun yerine, Türkiye'nin müslüman oluşunun ve ekonominin güçsüz durumunun başlıca engeller olduğunu öne sürdü.

Özal, AT'ye giden yol üzerindeki engelleri nasıl ortadan kaldıracağına ilişkinse, ayrıca bir görüş belirtmedi. Ama daha da önemlisi, yeni bir anayasa konusundaki kararlılığını önümüzdeki günlerde nasıl somut adımlara dönüştüreceği, yanıtı sabırsızlıkla beklenen bir soru olarak önümüze gelmiş oldu.□

▶ Nezih Demirkent: Şimdi Asil Nadir için çalışıyor.

▶ Asil Nadir: Her şeyi satın mı alacak?

▶ Rahmi Koç: Özel televizyon isteyenlerden.

▶ Yalçın Doğan: Güneş'de beklemeye mi alındı?

▶ Mehmet Barlas: Tercüman'ı başaşağı çevirdi.

Süt bozulursa, keyifler kesilebilir

BASINDA ÇALKANTI SÜRÜYOR

Asil Nadir'in atakları sürerken, beş yeni gazete ile iki ajans girişimi gündemde. Holdingler ve gazete patronlarının gözü "özel televizyonda".

Adımlar (Ankara)-"Bu işin sonu büyük bir fiyasko olacak. Çünkü Asil Nadir'in İngiltere'deki işleri son derece bozuk. Bankalardan aldığı krediler geri dönmüyor. İngiltere'deki işleri bozulunca, adam Türkiye'ye saldırdı. Belli ki ardından Türk hükümeti ile pazarlık var."

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın üst düzey bürokratı; Kıbrıslı, İngiliz vatandaşı, yeni Türk vatandaşı ve "Gazeteler Patronu" **Asil Nadir** için bunları söylüyordu.

Bir işadamının, üstelik sürekli zarar eden, riskli bir alan olan basın dünyasına böylesine balıklama dalmasına anlam vermek gerçekten zordu.

Gelişim ve **Veb Ofset** grubunu satın alan Asil Nadir, son olarak **Güneş** gazetesini de satın almış, ancak girişimleri durmamıştı. Tirajı düşerken, zararı giderek artan **Tercüman**'ın patronu **Kemal Ilıcak**, onca girişimine karşın gazetesini Asil Nadir'e satmayı başaramamıştı. Defalarca yapılan ve bir ara anlaşma noktasına kadar ulaşan görüşmeler olumsuz noktalanınca, Başbakan **Özal** ile yapılan pazarlık sonucu yazı yazmayan **Nazlı Ilıcak** yönetimde ağırlığını koyacaktı. **Tercüman'a** bağlı ve uzun süredir naylon durumda süren **AK Ajans**'ın kapatılması, alınan ilk karardı. Ardından, başta Genel Yayın Müdürü **Mehmet Barlas** ve **Uğur Reyhan** olmak üzere, tirajı 89 bine kadar düşüren yönetime, görevden el çektirildi.

Asil Nadir'in, **Cumhuriyet**'in Müessese Müdürü **Emine Uşaklıgil** ile iki kez yemek yediği biliniyor. Bilinmeyen, görüşmenin ne için yapıldığı ve sonucun ne olduğu. Basın çevreleri, **Cumhuriyet** gazetesinin Asil Nadir'e satılması gibi bir durumun söz konusu olamayacağını belirtiyorlar; ancak gazete yönetiminin iki yıldır yaptığı yanlış bütçe sonucu büyüyen açığına ve **Nadir Nadi**'nin ardından olacaklara da dikkat çekiyorlar.

Bu arada, bir süre önce işine son verilen **Zeki Saral**'ın anılarından derlediği **"Biz Bir Aileyiz"** adlı kitap, gözleri Cumhuriyet'e çevirtiyor. Ankara Temsilcisi **Yalçın Doğan**'ın, **Hasan Cemal**'den gelen istekle istifa ettirtilmesi, **Faruk Bildirici**'nin Ankara Bürosu'nda İstihbarat Şefliği'ne getirilmesi, **Doğan**'ın yerine geçici olarak getirilen **Ahmet Tan**'ın yerine **Gencay Şaylan**'ın adının geçmeye başlaması, dahası, Genel Yayın Müdürü **Hasan Cemal**'in yerel seçimlere kadar Ankara Bürosu'nun başında kalması, ilginin yoğunlaşmasına yol açıyor.

Atak üzerine atak yapan Asil Nadir, gazete dışında haber ajansının oluşturulması içinse, ilk görüşmeyi, **ANKA** sahiplerinden **Müşerref Hekimoğlu** ile yaptı. Olumsuz yanıt alınca, kapatılan ve **Güneş Yayıncılığa** bağlı THA'nın yeniden düzenlenmesine karar verildi. Basın Danışmanı olarak İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanı **Nezih Demirkent**'i çalıştıran Asil Nadir, daha şimdiden biri Ankara merkezli, iki "ciddi gazete" girişimini başlattı. **Sabah** gazetesinin Ankara Temsilciliği'nden ayrılan **Uluç Gürkan** ile tirajı 101 bine kadar düşen Güneş gazetesinin Genel Yayın Müdürlüğü için anlaşan Asil Nadir'in, belli ki girişimleri sürecekti.

Yeni gazeteler

Asil Nadir'in iki yeni gazete ile bir ajans çalışması sürerken, Sabah gazetesi, yalnızca Ankara için yayın yapacak "sosyal demokrat" bir yerel gazete, **Menteşoğlu** grubu ise çıkarmayı başaramadığı **"Hürses"** için yeni tasarılarla İstanbul merkezli bir yeni gazete girişimini başlattıklarını açıkladılar.

Günaydın'ın satılmasının ardından ayrılan **Rahmi Turan**'ın uzun çalışmalardan sonra çıkardığı ve 100 lira gibi inanılmaz bir fiyatla satılan **Bugün** gazetesinin tutturduğu büyük tirajın, iştahları kabartmadığını söylemek haksızlık olur.

Öte yandan, Parlamento Muhabirleri Derneği eski Genel Başkanı **Rafet Genç**'in başında bulunacağı "Yeni Ajans"ın Eylül ayında çalışmaya başlaması bekleniyor. Bu arada bir kısım eski DİSK yöneticisinin içinde bulunduğu 'haftalık dergi' girişimi için çalışmalar sürüyor.

Gözler, özel televizyonda

Basında bunca yenilik ve çalkantı sürerken, bu hareketliliği çok rahat gölgede bırakacak girişimlere, özel televizyon olanağının sağlanması ile başlanması kaçınılmaz görünüyor.

Özel televizyon olanağını ilk kapması beklenen Asil Nadir. Nadir'in kendisine **Gelişim**'i satan **Ercan Arıklı** ile, ortak özel televizyonculuğa soyunması bekleniyor.

Özel televizyon için girişimlerde bulunanlar arasında, yine Asil Nadir'e Veb Ofset'i satan **Haldun Simavi**, **Hürriyet**'in sahibi **Erol Simavi** ile **Koç** ve **Sabancı** grupları bulunuyor.

Yazılı ve sözel basın dünyasındaki bu çalkantı sonucu, acaba süt tereyağ verecek mi? Çalkantıyı yaratan, açıkça görüldüğü gibi, yeni TC vatandaşı Asil Nadir. Peki, ya İngiltere'deki Nadir şirketlerinin durumu daha da kötüleşirse? İşte o zaman çalkalanan sütün "bozuk olması" nedeniyle "kesileceğini ve işlerin asıl o zaman karışacağını söylemek kâhinlik olmaz. Bize, Yunanistan'daki banker skandalı Türkiye'de yaşanacak gibi geliyor şimdiden!..□

Günlük sol gazete girişimi

EL YAKICI BİR GEREKSİNME

İlk kez "halkın katkısı" ile çıkması tasarlanan ve tüm solu içine almayı hedef edinen, "Aziz Nesin'in öncülük ettiği" gazetenin çalışmaları hızlandı.

"Peru'da yayınlanan Marka El Diaro gibi bizim girişimimiz. En az onlar kadar başarılı olacağımıza da inanıyorum."

Solda yayın yaşamına girmeyi tasarlayan günlük gazetenin girişimi için böyle diyor **Aziz Nesin**. Söz konusu gazete, **Peru**'da halkın katkısıyla, ilerici partilerin, kırsal kesim örgütlerinin, işçi sendikalarının, demokratik kitle örgütlerinin desteğiyle yaratılmış ve bugün **Peru**'nun en çok satan, en etkili gazeteleri arasında.

Yeni gazete kurma girişimleri, aslında neredeyse bir yıla yakın bir süredir devam ediyor. **F.Almanya**, **Hollanda**, **Fransa** başta olmak üzere, çeşitli ülkelerde ve **Ankara**, **İstanbul**, **İzmir**, **Adana**, **Mersin**, **Kayseri** gibi illerde düzenlenen toplantılar sonucu olgunlaşmaya başlayan yeni gazetenin, **"Büyük ve el yakıcı bir gereksinme olduğu"** vurgulanıyor.

Gazetenin en temel ilkeleri, **"Bir parti organı ve yandaşı olmamak"**, **"antiemperyalist, antifaşist"**, **"demokrasiyi yürekten benimseyen, dünya emekçi hareketi ve insanlığın sosyalizm yolundaki mücadelesinin ürünlerine ve kazanımlarına düşman olmayan"** diye sıralanıyor.

Halit Çelenk, **Sadun Aren**, **Muzaffer İlhan Erdost**, **Cevat Geray**, **Haluk Gerger**, **Yılmaz Onay**, **Akın Birdal**, **Bülent Tanık**, **Teoman Alptürk**, **Emin Değer**, **Hüsnü Göksel**, **Tevfik Çavdar**, **Hasan Metin**, **İbrahim Yetkin** ve **Nurkut İnan** gibi kamuoyunun yakından tanıdığı isimler, **"girişim"** toplantılarına katılanlar arasında yer alıyor.

Kendi matbaası ve binası ile profesyonel bir kadroyla çıkması tasarlanan günlük gazete girişimi için, **Aziz Nesin**, **"Bizim kadromuz, en iyi kadroya sahip gazeteden birkaç kat daha iyi"**, diyor rahatlıkla.

Tüm solu kapsayacak ve büyük gereksinme duyulan gazetenin önünde ilk iki etap, tamamlanmış durumda. Çeşitli kesimlerden gelen görüşlerden sonra oluşan temel ilkelerin belirlenmesi ve gazete çıkarılmasını destek bulmasının ardından, şirket kurulması gerçekleşmiş. Şimdi sıra, 50 ile 100 kişi arasında değişen adları saptayarak, küçük şirketin, gazetenin yönetimini oluşturacak bu kişilere devredilmesinde. Ardından duyurular, hisse senetlerinin çıkartılması geliyor. Gazetenin çıkışına kadar ise, **Alpaslan Işıklı**, **Varlık Özmenek**, **Özcan Kesgeç**, **Aydın Köymen**, **İsmet Demirdöğen** ve **Hasan Uysal**'ın bulunduğu yürütme kurulu çalışmalarını sürdürecek.□

MÜCADELEDE SAİL MUCİPTİR

Esasta olan, mücadeleyi ister parti içinde olsun ister dışında, yani cedelleşmeyi, tartışmayı, ikililiği canlılığın kökeninde görmek. Zahmet edip bu konulara kafa yoran herkesin aslında iyi niyetli olduğunu, katkıda bulunmak istediğini kabul etmek.

■ Ali Taygun

Cedel, Osmanlıcada *'diyalektik'* anlamına geliyor. Eski Yunan'da *'diyalektik'*: "hakikate ulaşmak amacıyla birbiriyle çelişen önermeleri karşılıklı tartmanın teorisi ve pratiği". Başka bir deyişle *'ikinin tartışması'*.

Cedel, Eflatun'un *Dialog*'larında kullanılan yöntem olarak Arap felsefesine girmiş, oradan da bize aktarılmış, iki unsuru var cedelin: *"cedel-i sail"*, yani 'sual açan taraf', 'sorgulayan yan'; bir de, *"cedel-i mücip"*, yani cevaplayan, icabını, gereğini açıklayan yan. Böyle karşılıklı sorulu cevaplı 'cedelleşme'ye *(halk ağzında 'cebelleşme' olmuş)* 'mücadele' diyoruz.

Demem o ki, mücadele, diyalektiğin kendisi, onun adı!

Elbet ne bugünün diyalektiği eski diyalektik, ne cidalimiz geçmiş cidallere benziyor. Ama cedelde asıl unsur olan ikilik; ikinin birliği, tekliği, özdeşliği insan tarihi kadar eski.

Hayatı ikilik olarak tarif eden, onu öyle tanımlayan bir dünya görüşünü savunan siyasi bir kümelenmenin, bir partinin monolitik, yekpare, tektaş bir yapısı olmak onun tabiatına aykırıdır. Onun ölümüdür.

O, geniş bir bireyler topluluğudur. Her sordukları soru, her buldukları cevap ile birbirlerine verdikleri sözü bir daha yenileyen; temel ilkelere imanla değil, hayatın pratiği bu ilkeleri doğruladığı için, ve doğruladığı sürece bağlı kalacak bir bireyler topluluğu.

Onun asli unsuru sual soran, tartışma açan bireydir. Bu yüzden, biraz da fantastik bir deyişle, *"Cedel-i Sail-i Evvel Marx Efendi"*'nin yolundan yürüyenler, mücadelede evvela sual soranları dıştalarlarsa kendilerini inkâr etmiş olurlar. Tam tersine, "iptida sual vardı", deyip açmak gerekir kitabı.

Dedik mi? İşte bu noktada yol, *cedel-i Osmanî*'den ayrılıyor. Çünkü Osmanlı'da cedel yöntemi yozlaşa yozlaşa, *"şunu şöyle yapmak caiz midür?"* diye soran ve elcevap, *"caizdür"*, ya da *"değildür"* diye fetva veren arasında bir alt-üst ilişkisine dönüşmüş. Yani bir soranlar var, bir de bilenler, icazet verenler. Ve bunlar hep aynı.

Cedelden maksat, hakikate ulaşmak ise, ya hakikatin hep birilerince malum, birilerince meçhul olduğunu kabul edeceğiz, ya da *cedel-i Osmanî*'nin bizatihi cedeli inkâr olduğunu.

Daha açık seçik ifade edelim: Mücadele hem amacı, hem yöntemi hem kendisidir çağdaş marksist partinin. Birey sail, parti mucip değildir. Her ikisi de aynı anda hem sail hem muciptir.

Mücadele çok yönlüdür. Parti mücadele eder, ama içinde mücadele olmaz demek ölülerin kavga edebileceğini iddia etmeye benzer; abestir. Nerede hayat varsa, orada mücadele vardır.

Efendim, buna itiraz eden yok. Yok ta, alenen tartışılırsa ne olur?

Ne olur, gökten başımıza taş yağar!

Elbette alenen tartışılacak mesele vardır, tartışılmayacak mesele vardır. Konu vardır uluorta konuşulur, konu vardır kapalı görüşülür. Bunun tersini önermek bu sefer partiyi inkârdır. Parti, parti-olmayan'dan farklı olmayacak demek, parti yok demektir.

Ama neyin alenen tartışılacağını tayin, evvela sailin, sorgulayanın sorumluluğundadır. Sorup sormayacağının kararı ona aittir. O bunu düşünecek, on paralık aklı varsa sırf sormuş olmak için sormayacak.

Ya sorarsa?

Sorduğu sorunun sorumluluğunu taşıyamayan kişinin dünyayı değiştirmenin sorumluluğunu, toplumun ve hayatın sorumluluğunu taşıyabilmesi mümkün müdür? Abuk sabuk konuşan adamı topluluk dışlayacaktır eninde sonunda.

Parti içinde ise soruya sınır olmaz. Getirilemez. Her zaman ve her yerde herkes herkese soru açabilir, cevaplamak da herkesin yükümlülüğüdür. Mazereti yoktur.

Efendim ben soracak oldum, şimdi zamanı değil dediler.

Diyemezler. Diyen mücadeleyi inkâr etmiştir. Kimliğini inkâr etmiştir.

Aldığı böylesi bir cevap karşısında susan da!

Hele sorunu görüp, bunu gündeme getirmeyi, *'dur bakalım, iyice bir büyüsün, içinden çıkılmayacak hale gelsin, bana muhtaç olunsun, o zaman bir kahraman gibi gelir, parsayı toplarım'*, türü düşüncelerle ertelemek işi bambaşka düzeylere götürmek olur.

Efendim, bir de adam var, kalkıyor, önünde dünyanın somut meselesi varken, "fi tarihinde filanca falancaya şöyle etmiş, şöyle yapmış, hadi bunu gündeme alalım", diyor.

Yahut mızmız: Kitap alıntılarıyla lafa boğuyor ortalığı, işin yoksa sabaha kadar 'alıntılaş'!

Veyahut bir hedef saptanmış, kör topal üzerine gidilecek. "Yallah", dendiği anda, "dur", diyor, "albaştan bir daha tartışalım şunu."

Olmamalı. Ama olacak. Bunlar politikaya sıvanmanın bedeli. Politikada söz sahibi olmak için yalnız bilgili olmak yetmiyor, sabırlı ve iknacı olmak lazım. Hatta daha da lazım.

Esasta olan, mücadeleyi, ister parti içinde olsun ister dışında, yani cedelleşmeyi, tartışmayı, ikililiği canlılığın kökeninde görmek. Zahmet edip bu konulara kafa yoran herkesin aslında iyi niyetli olduğunu, katkıda bulunmak istediğini kabul etmek.

Sail muciptir, mucip sail. Aynı anda ikisi birden olabilen de yaşıyordur. □

TBKP Genel Sekreter Yardımcısı Osman Sakalsız

ÇOK BOYUTLU, YIĞINSAL TARTIŞMA

Nasıl bir Marksizm, nasıl bir sosyalizm, nasıl bir demokrasi, nasıl bir parti vb. sorularına yanıt aramak, canlı ve geniş bir tartışma sürecinde bu konularda bir mutabakata varmak gerekmektedir.

Adımlar (İstanbul)-Görüş Dergisi "TSİP-TBKP Birliği Tıkandı mı?" başlığıyla, TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz'a ve TBKP Genel Sekreter Yardımcısı Osman Sakalsız'a kimi sorular yöneltmişti. Ahmet Kaçmaz'ın yanıtları derginin Mart sayısında yayınlandı. Osman Sakalsız'ın görüşleri de Nisan sayısında yer alıyor. Sakalsız burada, komünistlerin birliği sürecinin daha da genişlemesinin mümkün olduğunu vurguluyor.

Okurlarımıza, Ahmet Kaçmaz ve Osman Sakalsız'ın oldukça kapsamlı olan yanıtlarını Görüş dergisinden okumalarını önerirken, Osman Sakalsız'ın bundan sonraki tartışma sürecine ilişkin kimi görüşlerini sayfalarımıza aktarmak istiyoruz:

"Tarihsel olarak **bir kereye özgü** koşullar oluşmuştur. Komünist hareketin yasallaşması, yasal bir komünist partisi kurulması konusu ülkenin politik gündemine girmiştir ve hemen hemen mütün Marksist güçler birleşmek, birlikte bir parti oluşturmak istemektedirler. Birbirini tamamlayan bu iki yönden oluşan bu bir kerelik büyük potansiyeli değerlendirebilmek için hepimiz büyük bir sorumlulukla davranmalıyız. Bunu şimdiye kadar hiçbirimiz yeterince başaramadık. Ama artık başarmak zorundayız.

Bu konuda TSİP ile aynı görüşteyiz. Sayın Ahmet Kaçmaz'ın Görüş'ün geçen sayısında getirdiği öneriyi paylaşıyoruz. Sorun yasalda geniş bir komünist partisinin kurulmasını isteyen bütün güçlerle birlikte çözülmelidir. Partinin elbirliğiyle oluşturulmasına omuz vermek isteyen tüm Marksistlerin katkıları ile program ortaya çıkarılmalıdır.

Önümüzde yasal bir komünist partiyi hazırlama sürecini örgütleme görevi duruyor. Bu ikili bir süreçtir. Bir yandan, nasıl bir Marksizm, nasıl bir sosyalizm, nasıl bir demokrasi, nasıl bir parti vb. sorularına yanıt aramak, canlı ve geniş bir tartışma sürecinde bu konularda bir mutabakata varmak gerekmektedir. Bir yandan da yasal partinin kurulması için elverişli politik koşulları birlikte hazırlamak gerekmektedir. Bu ikili sürece ne kadar geniş Marksist güçler katılırsa, birbirini kuvvetlendirecek bu her iki yönde de o kadar olumlu sonuçlar alınabilir.

Tartışma dar anlamda bir program tartışmasına indirgenmemeli. Marksizmin evrensel meselelerinin hepsini içermelidir.

Tartışma çeşitli araçlarla yürütülmelidir. Yayın organları, paneller, seminerler bütün araçlardan yararlanılmalıdır.

Tartışma aynı zamanda Marksizmin, komünist hareketin toplumsal meşruiyetini güçlendirmeye hizmet etmelidir. Bu tartışma sürecinde Marksistler, ülkemizin temel sorunlarına nasıl ciddi ve sonuç alıcı çözüm yolları önerdiklerini ortaya koyabilirlerse, halkın ve toplumsal gelişmenin sorunlarına nasıl titizlikle sahip çıktıklarını gösterebilirlerse, antikomünizm bir darbe daha yiyecektir. İkinci olarak, tartışma yığınsallaşırsa, Marksist solun potansiyellerini açığa çıkarabilirse, gene aynı sonucu verecektir.

Bu amaçla bir kere tartışma çok boyutlu yürütülebilir. Kimi kişiler global sorunlar ve Marksizm parti ve iktidar ilişkisi vb. sorunları tartışırken, kimi kişiler ulusal sorun yada kadın sorunu konularında Marksistlerin çözüm önerilerini oluşturmaya çalışır, kimi kişiler ise enflasyona, işsizliğe vb. karşı somut alternatifler konusunu yada özerk üniversite, özerk TRT konularını ele alabilirler. Eğer iyi örgütlenebilirse, Marksistlerin ülke ve dünya sorunlarına açık tartışma süreci, ülke düşün ve yaşamını derinden etkileyen bir fikir hareketine dönüşebilir.

İkinci olarak tartışma yığınsal yürütülmeliuir. Yasal KP'ye TBKP'nin, ilgi duyan öteki örgütlerin tabanı mutlaka katılmalıdır. Legal komünist partisini hazırlama çalışmalarına Kürt Marksistlerinin katılması stratejik önem taşımaktadır. Tartışma yalnızca üç büyük kentteki Marksistleri değil, gerek Anadolu'nun çeşitli kentlerindeki, gerekse yurtdışındaki Marksistleri mutlaka kapsamalıdır. Yığın örgütlerinin, meslek kuruluşlarının eski ve yeni yöneticilerinden, çeşitli konulardaki uzmanlardan ilgi duyanlar tartışmada yer alabilmelidir.

Böyle bir süreç başlatılırsa, her geçen gün, tartışmaya ve sonra da partinin kuruluşuna katılacak güçlerin genişleyeceğini göreceğiz. Katılanların çeşitliliği mutabakatların oluşmasını da kolaylaştıracak, bir tarafın görüşünün herkes tarafından benimsenmesi gibi olanaksız bir şeyin peşinde koşulması yerine herkesin bir ölçüde benimseyeceği, giderek geliştirilecek ortak görüşler, yeni sentezler oluşturmak olanaklı olacaktır.

Legal bir partide birleşmeye şu aşamada sıcak bakmayan sol güçler de var. Tartışmamız bu arkadaşlardan kopuk gelişmemeli, belli çalışmalara önkoşulsuz onların da katılması için çaba harcanmalıdır.

Ayrıca tartışmaya katılan herkes ilerde kurulacak partiyi benimsemek, kuruluşuna katılmak zorunda da olmamalıdır. İsteyen istediği aşamada sürece katılabileceği gibi, isteyen de istediği aşamada ayrılabilmelidir. Yeter ki, herkes birbirinden birşey öğrenmeye çalışsın.

Böylesi bir sürecin örgütlenmesi, başlatılması, genişletilip, sonuçlandırılması ilgi duyan herkesle birlikte yürütülmelidir, kimse bu sürecin sahipliğine ya da sözcülüğüne yeltenmemelidir. Ama şimdiye kadar yaptıkları açıklamalarla bu işin yürümesinde en büyük sorumluluğu TSİP ve TBKP'nin üstlenmiş olduğu da açıktır. Şimdi bunun gereğini yerine getirmek ve bu sorumluluğu başkalarıyla paylaşmak gerekmektedir.

Burada birkaç söz de yenilenmeyle ilgili söylemek istiyoruz. Yasalda kurulacak parti bizce hem geniş olmalı, hem de yeni bir Marksizm anlayışı temelinde kurulmalıdır. Marksizmde bir yenilenme, çağımızın gündeme getirdiği sorunları yanıtlayabilmek için bir zorunluluktur. Bugün Türkiye marksistlerinin tartışma gündemini zaten bu sorun belirliyor. TBKP'nin yeni bir anlayışla bir program oluşturma denemesinin yanısıra, giderek genişleyen çevreler, "Marksizmin reforganizasyonu zorunluluğu", "birçok şeyi radikal olarak yeniden düşünme ihtiyacı", "bir rönesans gerekliliği", "kendi glasnostumuzu yaşama zorunluluğu"ndan söz ediyor. TSİP de, "klasik anlayışta ısrar ettiğini" belirtmekle birlikte "klasik anlayışın yerine yeni bir anlayışın ikame edilmesini" olasılık dışı saymıyor. Yalnız bunun için "daha bir hayli zihin çabasına ihtiyaç olduğunu" vurguluyor. □

ANAP'lı iki *"kutsal ittifakçı" başkanlığında*

ÇİN VE SOVYET DOSTLUĞU MECLİS'DE

Halil Şıvgın: *"Ülkelerin rejimleri kendilerini ilgilendirir. Çin'in komünist bir ülke olması, benim böyle bir gruba başkan seçilmeme engel değil."*

Ercüment Konukman: *"Sovyetler Birliği, artık Stalin dönemindeki Rusya değil. Şimdi yepyeni bir Sovyetler Birliği var karşımızda."*

■ Jülide Gülizar

Aldı **Halil Şıvgın:**

"1983'de TBMM'ye geldiğimizde, 12 Eylül öncesi Meclis'de kurulmuş **Parlamentolararası Dostluk Grupları** bulduk. Ama bunların çoğunun, karşılıklı ilişkileri geliştirmekten ziyade, yurt dışına çıkmayı kolaylaştırmak üzere kurulmuş olduklarını gördük."

Aldı **Ercüment Konukman:**

"Geçen devredeki bu gruplar, şahsi gayretlerin dışına pek çıkamamış ve faaliyetler karşılıklı gezilerden ibaret kalmış."

ANAP Ankara Milletvekili **Halil Şıvgın** ve İstanbul Milletvekili Prof. Dr. **Ercüment Konukman,** ayrı ayrı günlerde yaptığımız konuşmalarda, böylesi bir ortak yakınma içinde göründüler. Oysa ikisi de bu dostluk gruplarının, "ülkeler arasında, en azından parlamenterler düzeyinde ilişkilerin geliştirilmesinde ve bunun giderek çeşitli alanlara yaygınlaştırılmasında çok önemli rolü olduğu" inancında. Ama ikisi de, **Dostluk Grupları**'nın etkinliklerinin "yalınızca turistik amaçlı dış gezilerden ibaret kalmaması" görüşünde.

Daha konuşmamızın başında, gözlerimin önüne 12 Eylül öncesi gazetelerin, parlamenterlerin bu tür gezilerine ilişkin manşetleri ve ard arda sıralanmış bavulların fotoğrafları geliyor.

— Sayın Halil Şıvgın, siz Çin Dostluk Grubu Başkanısınız. Biraz grubunuzu anlatır mısınız?

— Bizim grubumuz, Parlamento'nun en kalabalık ve sanıyorum ki en iddialı grubudur. Çünkü, Çin Parlamentosu'nda da 'Karşılık Grubu'' bulunan bir gruptur. Dahası, karşılıklı ziyaretleri oluşturan bir grubuz. Bu karşılıklı gidiş gelişler devam ediyor. Ziyaretlerimizin siyasi çerçevesini, iki ülkenin gerekleri, gelenekleri vs. belirliyor.

Sözün burasında, Sovyetler Birliği Dostluk Grubu Başkanı **Ercüment Konukman**'ın söylediklerini anımsamamak mümkün değil. **Konukman**'ın grubu, 1988'in ikinci yarısında kurulmuş, ama henüz Sovyetler Birliği'ne bir ziyaret gerçekleştirilmiş değil. Yakın bir gelecekte de böyle bir olanak yok gibi. **Konukman,** bunun nedenini anlatırken, **"Biz geliyoruz deyip gidilmez, böyle bir ziyaret için karşı tarafın daveti gerekir"**, diyor.

Evet, gruplarını oluşturduktan hemen sonra, Sovyetler Birliği Büyükelçiliği mensupları Parlamento'da bir yemeğe davet etmişler. Gerisini **Konukman**'dan dinleyelim:

"Büyükelçi başta olmak üzere, üst düzey görevlileri, Ticaret ve Kültür Ataşeleri filan, on kişi geldiler. Grubumuzu anlattık. Faydalı bir sohbet oldu. Sovyet Predizyumu'ndaki meslektaşlarımızla iyi ilişkiler kurmak istediğimizi söyledik."

▶ *Ercüment Konukman Jülide Gülizar'a Soyvet dostluğunu anlatıyor: "Gorbaçov'un Glasnost'unu, Perestroika'sını da tanımak istiyorum..."*

Sovyet tarafı bu sözleri dinlemiş, dinlemiş.. Karşılıklı olarak bir davet yapmak yerine, "haklısınız, bu dostluk grupları, ilişkilere yeni boyutlar ve canlılık getirir, çağımızda artık 'yerinden ilişkiler' de kurulabiliyor ve bunlar da çok yararlı oluyor" demişler.

Ercüment Konukman'a, gruplarının kuruluşundan bu yana Sovyetler'le ilişkilerimizde kültürel, siyasal ya da ticarî yönden ne gibi gelişmeler olduğunu sormak istiyordum ama, henüz bir ziyaretin gerçekleşememiş olması, sorularımı kursağımda bırakıyor.

— Sayın Konukman, bu dostluk grupları nasıl kurulur?

— Efendim bu gruplar, parlamentoların iç tüzüklerinde ve teamüllerinde teessüs etmiştir. Bu nedenle, pek çok devletin parlamentolarında karşılıklı olarak kurulur. Bunlar dernek statüsündedir, bir bakıma da PARLAMENTO İÇİ DERNEKLERDİR.

Dostluk Grupları'nın kurulması için Dışişleri Bakanlığı'ndan bazı bilgilerin alınması ve hükümetin "evet" demesi gerekiyormuş. TBMM Dış İlişkiler Dairesi, bu aşamayı tamamladıktan sonra, filan ya da falanca ülkeyle Dostluk Grubu kurulacağı hususunu Meclis'in kara tahtasında ilan ediyormuş. Üye olmak isteyenlerin başvuruları tamamlandıktan sonra, Kongre yapılıyor ve bu PARLAMENTO İÇİ DERNEKLER'in yöneticileri, yönetim organları seçiliyormuş. Kongreler de yılda bir yenileniyormuş. İsteyen, istediği Dostluk Grubu'na üye olabiliyormuş. Eh, böyle olunca da parlamenterlerin, uzak ülkelerin, görmedikleri ve gidilmesi zor ülkelerin gruplarına üye olmaları doğal. Doğal ve akıllıca bir iş. Çünkü Grup üyelerine tanınmış bazı kolaylıklar var. Örneğin **Çin**'e gideceksiniz. **Çin** nireee, **Türkiye** nire? Dünya alabildiğine küçülse bile, geçim derdinin boyutları giderek büyüyor. Cebinize gidiş geliş yol parasını koydunuz mu, ver elini **Pekin.** Çin topraklarına ayak bastığınız andan itibaren, artık Çin Parlementosu'nun konuğusunuz. Bu nedenle de yemeniz içmeniz, yatmanız kalkmanız, o kent senin, bu kent benim, dolaşmalarınız için cebinize el atmanıza gerek yok. (Çin Grubu'nun en kalabalık grup olması bu yüzden olsa gerek.)

Ercüment Konukman, "Onları davet ettiğimiz zaman da aynı uygulama yapılıyor, yani biraz kısıtlı imkânlarla da olsa, davetlilerin buradaki ağırlanmaları, Meclis bütçesinden ayrılan bir fonla sağlanıyor" diyor. **Halil Şıvgın**'ın ise, konuya ilişkin bir çözümü var: "Efendim, karşılıklı ziyaretlerin amacı, iki ülke arasında kültürel, siyasî, ticarî gelişmeleri ve dünya sorunlarıyla ilgili alışverişi sağlamaktır. Gittiğimiz ülkelerde bu amaçla temaslar yapıyoruz. Mesela biz **Çin**'de Meclis Başkanı'yla, bazı üst düzey yöneticileriyle, gelecekte **Çin**'in lideri olacak **Ho Che Lee** ile görüştük. Televizyonda ülkemizin çeşitli konulara ilişkin politikalarını anlattık, yani ülkemizi tanıtmaya çalıştık. Bizden iyi tanıtımcı olur mu? Yani bu ziyaretlere Tanıtma Fonu'ndan da bir katkı olmalı. Bazı muhtemel söylentileri önlemek için, bu katkıya bazı ölçüler de getirilebilir."

Ülkeyi tanıtacak bunca kuruluş varken ve hâlâ dış tanıtımımızın eksik olduğundan yakınılırken, milletvekilleriyle tanıtımın da devreye girmesi, insana pek de haksız bir öneri gibi görünmüyor doğrusu...

— Sayın Şıvgın, neden Çin Dostluk Grubu'nu seçtiniz?

— Çin, dünya nüfusunun 1/5'inin yaşadığı, her şeyi kendine has, çok orijinal ve çok kapalı bir ülkeydi. Ayrıca sosyalizmde liberalleşmeye geçen ilk ülkeydi. Bunlar ilgimi çekti. Sonra, tarih sahnesine çıktığımız andan bu yana, **Çin**'le ilişkilerimiz olmuş. Ve orada bizim dilimizi konuşan çok sayıda topluluk var. İnsanlar, komşularını tanımalı.

— Çin, komşumuz mu?

— Siyasî ve coğrafî komşumuz değilse bile, kültür komşumuz.

Kültür komşuluğu konusunda **Konukman**'ın da söyledikleri var.

"Sovyetler Birliği'nde kültür kökenleri, konuştukları dilleri, gelenekleri, görenekleri açısından bize çok yakın gruplar var. Sayıları 150 milyonu bulan bu Türk kitleleriyle ilişki kurmak istiyorum."

Sözün burasında, gülümsediğimi fark eden **Konukman,** merakımı gideriyor: "Hayır, BÜTÜN TÜRKLER BİR ORDU-KATILMAYAN DÖNEKTİR anlamında bir ilişki

▼ ***Halil Şıvgın: "Mao da olsaydı, hiç tereddüt etmeden Çin Dostluk Grubu'nu kurardım. Halklar arasındaki bağların, günlük politikalarla tayin edilmeyeceğine inanıyorum. Yani biz bu konuda da pragmatistiz."***

değil bu, sadece onları tanımak isteği. Şu sıralarda bu ilişkileri, SSCB Büyükelçiliği vasıtasıyla kurma çabaları içindeyiz. Ayrıca **Gorbaçov**'un **Glasnost**'unu, **Perestroika**'sını da tanımak istiyorum. Bu grupta bulunmaktan memnunum.''

Halil Şıvgın da Çin Dostluk Grubu'nda bulunmaktan memnun olduğunu anlatıyor:

''Grubumuzun başkanı, Çin Parlamentosu'nun en yaşlı üyesi Bayan **Lei.** Bu bayan, Çin'de çok önemli bir lider. Çin Halk Meclisi'nin Başkanlık Divanı'nda Başkan Yardımcısı. Çin'in dünyaya açılan penceresi ULUSLARARASI ANLAYIŞ DERNEĞİ'nde de aynı görevde. Bayan **Lei,** ayrıca Çin kadın derneklerinin yöneticisi ve bir Türk dostu. 23 Nisan 1984'de Türkiye'ye geldi ve törenlere katıldı.''

Halil Şıvgın ve **Ercüment Konukman,** ANAP'ın ''Kutsal İttifak'' kanadından iki milletvekili. Yani, komünizmin en keskin karşıtı iki insan. Pekçok kapitalist ülke grubu dururken, iki sosyalist ülkenin Dostluk Grubu'na Başkan olmaları ilginç. Konuşmanın başından beri, bu durumun biraz tuhaf olduğunu düşünüyor ve bundan rahatsız olup olmadıklarını, bir punduna getirip sormak istiyorum. Sonra, lafın epeyce uzadığını düşünüp, bir çırpıda soruyu yöneltiyorum. ''Yok öyle bir şey, neden olsun?'' diye başlıyor **Halil Şıvgın.** Ve gerisini getiriyor:

''Ülkelerin içişleri, rejimleri, kendilerini ilgilendirir. **Çin**'in komünist bir ülke olması, benim böyle bir grubun kurulmasına önayak olmama ve Başkanı seçilmeme engel değil. Hem sonra, en meşhur komünist **Mao**'ydu ve biz **Çin**'e gittiğimizde **Mao** yoktu, adı bile yoktu.''

Ercüment Konukman da olaya hemen hemen aynı yaklaşımla bakıyor:

''Efendim, Büyükelçilik çevreleriyle yakın temaslarımızda gördük ki, **Sovyetler Birliği** artık **Stalin** dönemindeki **Rusya** değil. Kendilerini Türkiye'nin yakın bir komşusu olarak görüyorlar. Bizimle bir düşmanlıkları, bizden bir toprak istekleri olmadığını, geçmişte bu konuda bazı hatalar yapıldığını söylüyorlar. Kültürel ve ticarî ilişkilerini sıklaştırmak isteğini sık sık dile getiriyorlar. Şimdi yepyeni bir Sovyetler Birliği var karşımızda.''

Öyle olmasına öyle de.. Başbakan **Özal** da hâlâ, ''Sovyetler Birliği yerine, yakın komşumuz Fransa olsaydı, **Komünist Parti**'yi de çoktanan kurardık'', diyebiliyor. Her neyse, **Perestroika**'nın, bizim sağ kesimi de etkilemiş olmasını görmek sevindirici.

''Biz oraya gittiğimizde **Mao** yoktu, adı bile yoktu..''

''Bugünkü **SSCB,** artık **Stalin** dönemindeki **Rusya** değil.''

''Peki ya olsaydı?'' diye soruyorum. **Şıvgın**'ın yanıtı kesin ve keskin. ''**Mao** da olsaydı, hiç tereddüt etmeden **Çin Dostluk Grubu**'nu kurardım. Halklar arasındaki bağların, günlük politikalarla tayin edilmeyeceğine inanıyorum. Yani biz bu konuda da pragmatistiz.''

Konukman'ın yanıtı da kesin ve keskin. ''Yooo..Hayır.. Bir **Stalin** döneminde ben bu işe evet demezdim.''

Tüm yanıtların yorumunu siz yapın..□

9 Nisan'da politik göçmenlerin dönüşü var!

YURT ÖZLEMİ HER ŞEYİN ÜSTÜNDE

Dönecek olan yurtdaşlarımız hiçbir olumsuz davranışla karşılaşmadan sınırdan içeri girecekler, haklarında soruşturma ya da davaları sürenler mahkeme karşısına çıkacaklar ve sonra salıverileceklerdir. Üzerindeki kuşkuların çoğaldığı bir hükümet, aksi takdirde kendisini iyice güç durumda bırakacaktır.

▶ Ufuk Erdoğan: Yıllarca Danimarka'da yaşadıktan sonra, yurda dönüş...

▶ Gencar Uçar: Dosyası İsviçre Dışişleri Bakanı'nın çantasında. Bakan Felber, Türkiye'deki diplomatlarına Uçar'ı karşılamaları için talimat verecek.

▶ Kemal Bulut: Ülkesini terkettiği günlerin duygularını bu kez dönerken yaşıyor.

12 Eylül darbesinden sonra, bilinen pekçok nedenle yurtdışında politik göçmenliğe mahkum olan yurttaşlarımızın dokuzu 10 Aralık 1988'de yurda dönme girişiminde bulunmuş ve Özal hükümetinin ve zaptiye kuvvetlerinin engelini ancak üçü aşabilmişti. Üçü de soruşturmadan geçtikten, mahkeme safhalarını atlattıktan sonra aramıza katıldılar, bizlerden biri olarak yaşamlarını yurtlarında sürdürüyorlar.

9 Nisan'da, önümüzdeki Pazar günü yeni bir politik göçmen grubu daha İstanbul'a gelecek. Avrupa'nın çeşitli kentlerinden yola çıkacak yurtdaşlarımız sınırda hangi davranışlarla karşılaşacaklar, bunu şimdiden kestirmek güç.

Yine yetkililer gözü kara ve umursamaz mı davranacaklar, yoksa adli yollara başvurmayı mı tercih edecekler? Umarız ikinci yola başvurulacaktır. Dikkatlerini 9 Nisan'da yine üzerimize yöneltecek olan demokratik Batı kamuoyu karşısında, ülkemize onur kazandıracak olan da yalnızca budur.

Dönecek olan yurttaşlarımız hiçbir olumsuz davranışla karşılaşmadan sınırdan içeri girecekler, haklarında soruşturma ya da davaları sürenler mahkeme karşısına çıkacaklar ve sonra salıverileceklerdir. Üzerindeki kuşkuların çoğaldığı bir hükümet, aksi takdirde kendisini iyice güç durumda bırakacaktır.

Adımlar, Avrupa'daki temsilcileri aracılığıyla, dönüş yolundaki yurtdaşlarımızla görüştü. Onların duygularını ve düşüncelerini yansıtmaya çalışacağız.

Ufuk Erdoğan

Ufuk Erdoğan 1983'ten bu yana Danimarka'da yaşıyor. 1978'e kadar Ratel-Delta baştemsilciliğini yapmış.

Danimarka'nın kendisi için yabancı bir ülke olduğunu söylüyor Ufuk Erdoğan, yaşadığı güzel dostluklara, günlere karşın. Şimdi eşini ve çocuklarını Danimarka'da bırakarak yurda dönüş yapacak. ''**Evet ama**'', diyor, ''**onları ülkemde karşılamak benim için çok güzel olacak.**''

Türkiye'deki yaşantısıyla ilgili planlarını da şöyle anlatıyor Erdoğan: **''Ülkemizdeki insanların verdikleri zorlu, sıkıntılı demokrasi mücadelesi bugün beni de, tüm politik göçmenleri de sevindiriyor. Dönüşümde onların bu mücadelelerinde benim de katkımın olmasını istiyorum. Bir iş bulmayı, geçimimi sağlamayı, çeşitli defalar bölünen ailemi toparlamayı, yeni baştan bir yaşam kurmayı, ülkemdeki sendikal mücadeleye yetişebildiğim yerden katılmayı amaçlıyorum.''**

Ufuk Erdoğan'ın dönüşüyle, Türkiyeli göçmen işçiler, gerek Danimarkalı dostları yakından ilgileniyorlar. Bu arada sendikalar da Türkiye'deki sendikalara bir mektup yazarak, kendisiyle ilgilenmelerini istediler, eğer mektuplar yerlerine ulaştıysa.

Gencer Uçar

Gencer Uçar, kuruluşundan bu yana İGD üyesi. 1978'de Genel Yönetim Kurulu'na seçilmiş. İsviçre'de yaşıyor.

İsviçre Dışişleri Bakanı **René Felber,** 15 Mart günü Lozan'da verdiği insan hakları konulu konferansın çıkışında, kendisine sorduğumuz soruyu şöyle yanıtladı: ''**Gencer Uçar'ın dosyası çantamda. Önümüzdeki günlerde Dışişleri Bakanınızla görüşeceğim. Ayrıca dönüş tarihi ve yeri belli olunca, diplomatlarımızın karşılaması için talimat vereceğim.**''

Bu dayanışma mesajı Gencer Uçar'ı Türkiye'ye uçuracak. On dört tanınmış İsviçreli aydın da bir imza metnini açıkladılar. Metinde, Avrupa Topluluğu'na girilmesi sözlerinin edildiği günlerde, ülkelerine dönen göçmenlerin hiçbir olumsuz davranışla karşılaşmadan karşılanmaları gerektiği üzerinde duruluyor.

Bu arada çok sayıda parlamenter de gelişmeleri izlediklerini ve dayanışma içinde olduklarını belirten açıklamalar yapıyorlar.

Gencer Uçar, ''**Dönerken nelere güveniyorsun?**'' sorumuzu ise, şöyle yanıtlıyor: ''**Derneğimiz hakkında dava açıldı. Yakalanan yönetici ve üyeleri ağır işkencelerden geçti. Poliste işkenceyle alınan ifadeleri doğrulayan tek bir kanıt bulunamadığı için, 12 Eylül mahkemeleri dahi örgütümüzü suçlu bulamadı. Bu nedenledir ki, bağımsız mahkemelerde yargılanmakta bir çekince duymuyorum. Ancak insan hakları ile bağdaşmayan keyfi uygulamalarla ve çeşitli zorluklarla ve suçsuz olduğuma, insan hakları savunucularının ve demokrasi güçlerinin desteğine güveniyorum. Ulusal ve uluslararası dayanışmaya güveniyorum. Sizlere güveniyorum.**''

Kemal Bulut ve Ahmet Türkmen

Kemal Bulut DİSK Maden-İş Profilo işyeri temsilcisiyken, **Ahmet Türkmen** de Adana Genel-Der yöneticisiyken, 12 Eylül'le karşılaşmışlar. Yaşamlarının son yılları Yunanistan'da geçmiş.

''Dönüş günü yaklaşıyor, neler düşünüyorsunuz?'' diye soruyoruz her ikisine de:

''**Heyecan ve sabırsızlık içinde**'' olduğunu söylüyor Kemal Bulut. ''**Bu sabırsızlık, ülkemi terketmek zorunda kaldığım günlerin duygularını hatırlatıyor bana. Dile kolay, koskoca altı yıl. Vedalaşamadan ayrıldığım dostlarıma, sevdiklerime kavuşmanın heyecanı içindeyim.**''

Ahmet Türkmen, dönüş kararı bilinçle alınmış olmasına karşın, 9 Nisan günü yaklaştıkça duygusal yönün ön plana çıktığını söylüyor. ''Döndüğümde kimi şeyleri bıraktığım gibi bulamayacağım'' diyor Türkmen. **''Son sekiz-dokuz yılda ülkede çok şeyin değiştiğini, yeni bir içerik ve biçim aldığını görüyor ve izliyorum; bu da bir yönüyle doğal. Dünyanın, insanlığın hızlı bir değişim içinde olduğu bir dönemde ülkemizin, insanlarımızın değişmemesi düşünülebilir mi?''**

Celal Güney

Celal Güney Tekstil Beyoğlu Şube Başkanıyken ayrılmış Türkiye'den. 1985'den bu yana da Hollanda'da.

Bu da sorulur mu demeyip soruyoruz: ''Buradaki yaşamın iyiydi, emekliliğin yakındı. Neden?''

''**Ben Avrupa'ya para kazanmaya gelmiş değilim. Ne sınıf atlamaya ne de biri iki yapmaya niyetim var... Politik mültecilerin ülkeye dönüşü tek başına demokrasiyi getirmeyecektir. Çünkü hâlâ basın üzerinde baskılar sürüyor, hapishaneler basılıp politik tutuklular dövülüyor. Toplu davalar sürüyor. 141-142 duruyor. Bütün bunların, demokratik bir Türkiye, demokratik bir iktidar mücadelesi ile ortadan kalkacağına inanıyorum. Ben ülkemdeki mücadeleyi seçtim.**''

Sendikacı Celal Güney ile birlikte, Zaanstad Belediyesi Yürütme Kurulu üyesi **Sanders** başkanlığında, Avrupa Parlamentosu eski başkanı **Dankert,** Hollanda Sendikalar Federasyonu, Kiliseler Birliği, Komünist Partisi temsilcileri ve gazeteciler de Türkiye'ye geliyorlar. Delegasyon, Güney'in avukatları ve DİSK yöneticileriyle, İstanbul'da ortak bir basın toplantısı düzenleyecek.

Vehbi Özer

Vehbi Özer İGD Kadıköy Şube Başkanı. 1984'e kadar Türkiye'de kalıyor, sonra yaşamını Hollanda'da sürdürüyor. Kesinleşmiş altı yıllık cezası var. Bu koşullarda neden döndüğünü şöyle açıklıyor bize:

''**Kendi ülkemde, vatanımda insanca yaşamak hakkımı kullanmak; ikincisi ise, ilerici bir insan olarak politik görevlerimi, sorumluluklarımı yerine getirmek. Ülkeden ayrılırken, bu haklarımı kullanamaz duruma gelmiştim. Bugün ise, geçen zaman içinde bu olanakların arttığını gözlemliyorum. Bedeli olmakla birlikte, bu olanakları değerlendirmenin bir görev olduğunu düşünüyorum.**''

Vehbi Özer, şimdi yaşadığı kentteki politik partilerin temsilcilerinin, sendika, kilise gibi kuruluşların, Uluslararası Af Örgütü'nün, göçmenler bürosunun da içinde bulunduğu bir komitenin ülkeye dönüşlerini koordine ettiğini söylüyor. Büyüyen bu ilgi onu yüreklendiriyor.

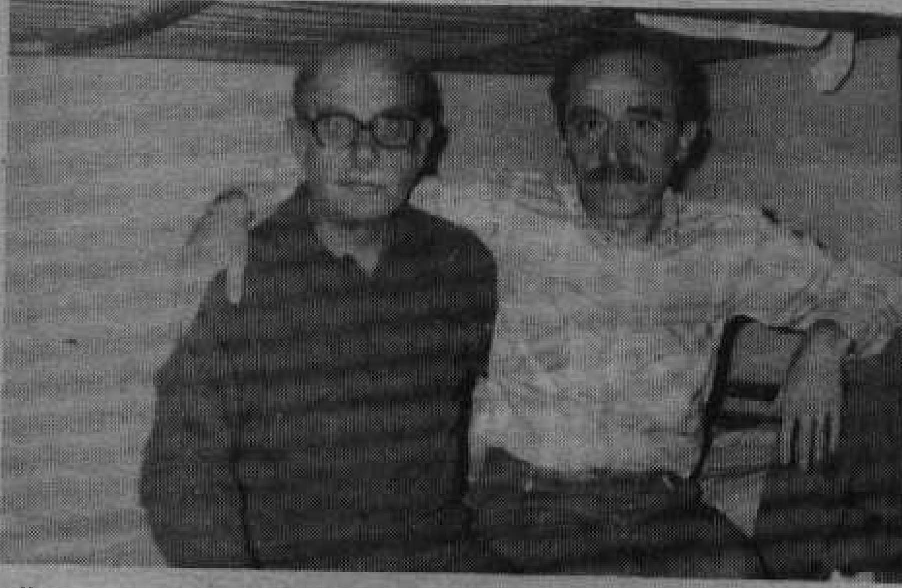
Çevrelerinde oluşan uluslararası ve ulusal dayanışma etkinlikleri, politik göçmenlerin insanca yaşama ve en temel insan haklarını kullanmalarının başlıca güvencesi...

9 Nisan'da, rastgele...□

Gülenay Öztürkçü (Atina)-Ahmet Özsoy (Lozan)-Ayşe Coşkun (Kopenhag)-Semra Ulusoy (Amsterdam)

Mahkeme kararı ortada

KUTLU DGM'DE YARGILANAMAYACAK

▶ Haydar Kutlu ve Nihat Sargın: Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde, omuz omuza. Mahkeme kararları dışarda olmalarını gerektiriyor.

▶ **Avukat Rasim Öz:** *"Bu karardan sonra hiçbir mahkemenin Kutlu'yu yargılamasına olanak kalmamıştır. Doğrudan doğruya bu davaların reddi gerekir."*

"**SANIK:** Nabi Yağcı (Haydar Kutlu).

SUÇ: Sosyal bir sınıfın diğerleri üzerinde tahakkümünü kurmak için cemiyet kurmak.

DAVA SONUCU: Beraat.

TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu artık DGM'de yargılanamayacak..!"

Haydar Kutlu, Malatya Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin, hakkında 141/1'den açtığı davada, 9 Şubat 1989 günü verilen kararla beraat etti. Belli ki, alınan sıradan bir karar değil; ilginç sonuçlar doğuruyor.

Haydar Kutlu'nun avukatı **Rasim Öz,** dava sonucunu şöyle yorumluyor:

"**Bize göre bu, Kutlu'nun aklanması niteliğinde bir hüküm. Kutlu iddianamesinde de, kararda da, TBKP Genel Sekreteri sıfatıyla yargılanmaktaydı ve 141/1'in uygulanması istenmekteydi. Gerekçesi ne olursa olsun, kendisinin TKP'ye üyelik tarihinden 1988'e kadar geçen dönem için açılan bu davada çıkan durum, 141/1'den yargılandığı tüm davalardan aklanması sonucunu yaratmıştır.**"

Avukat Rasim Öz, "**Bu karardan sonra hiçbir mahkemenin, DGM ve diğerlerinin Kutlu'yu yargılamasına olanak kalmamıştır. Doğrudan doğruya bu davaların reddi gerekir**", diyor. Nedeni açık:

"**Çünkü, bir suçtan birden fazla yargılama yapılamayacağı, hukukun ve yasaların temel gereğidir.**"

Bilindiği gibi, Haydar Kutlu'nun şu anda 141/1'den yargılanması sürüyor; aklandığı suç da, yine aynı maddeden ötürü. Peki, kararın gerekçesinde başka sözcükler kullanılmış olması ve ifade değişiklikleri sonucu değiştirir mi? Sözgelimi, gerekçede şu ifadeler kullanılıyor:

"Sanığın 1986-1987 yıllarında Malatya Devlet Güvenlik Mahkemesi yargı çevresi içerisinde, yasadışı Türkiye Komünist Partisi (TKP) ile ilgili faaliyette bulunduğu, bildiriler dağıttığı, broşürler gönderildiği sabit görülmediğinden, subut bulmayan suçtan dolayı sanığın beraatine..."

Rasim Öz bu duruma da şöyle açıklık getiriyor:

"**Hukuksal olarak, mahkemeden, bu parti faaliyetlerinden mahkumiyete gerek olmadığı doğrultusunda karar çıkmıştır. Halen yargılandığı davalar bu sonuca göre reddedilinceye kadar Kutlu'nun tutukluluğunun sürmesine de gerek kalmamıştır. Derhal salıverilmesi yasaların buyurucu hükmü gereğidir.**"

Gerçekten bu durumun açıklık kazanması gerekir. Bu arada, bir de **Nihat Sargın**'ın durumu var ortada. Alınan kararın Sargın'ın yargılanmasına etkisi olabilir mi? Rasim Öz'ün buna ilişkin görüşü de şöyle:

"**Yasalarda suçların şahsiliği ilkesi vardır. Dolayısıyla, Kutlu için alınmış bir kararın Nihat Sargın için de uygulanması mümkün değil**", diyor ve hemen ardından ekliyor: "**Ancak diğer müvekkilim Nihat Sargın hakkında da benzer bir dava açılsa, bu sonuç emsal karar niteliği taşır.**"

Gereği düşünülmeli...□

TBKP-TSİP AÇIKLAMASI

BİRLİK SÜRECİ SÜRÜYOR

Türkiye Birleşik Komünist Partisi ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından, iki parti arasında sürdürülen birlik görüşmelerine ilişkin bir açıklama yapıldı. 26 Mart günü yapılan "ortak açıklama"da, iki partinin birlik sürecini nasıl düzenleyeceklerine ilişkin kararları açıklanıyor. Partilerin, varolan güçlükleri aşma ve aralarındaki birliği gerçekleştirme konusundaki kararlılıklarının teyit edildiği açıklamada, şunlar belirtiliyor:

"— Her iki parti en geniş birliğin sağlanması amacıyla programatik sorunların ve nasıl bir parti konusunun ilgili en geniş kesimler ve kişiler tarafından tartışılıp geliştirilmesine azami katkıda bulunacaklar, girişimin yurt çapında yaygınlaştırılması için ellerindeki tüm imkanları seferber edeceklerdir.

— Her iki parti demokrasi mücadelesindeki işbirliklerini daha yoğun bir biçimde sürdüreceklerdir. Bu kapsamda 141 ve 142 ile 163'ün kaldırılması için demokrasi güçleri tarafından verilmekte olan mücadeleye en geniş toplumsal katılımın sağlanması için azami özeni gösterecekler ve kendi imkanlarıyla azami katkıda bulunacaklardır.

— Partiler arasında sürmekte olan birleşme çalışmalarında parti programına ilişkin anlayış farkları nedeniyle meydana gelen kesintinin aşılması amacıyla, "Program hazırlama komisyonu" bundan sonra belli başlı Dünya ve Türkiye sorunlarını bir planlama dahilinde ve geniş analiz bazında inceleyip tartışacaktır."□

▶ Duruşmayı izlemek isteyenler, salondan bir kilometre uzakta tutuldular. Onlar da duruşma sonuna kadar marşlar ve türküler söylediler, halay çektiler, balonlar uçurdular.

Kutlu-Sargın davasında 17. duruşma

DELİL KARMAŞASI

24 Mart günü Ankara DGM binası çevresinde çevik kuvvet tarafından yine geniş güvenlik önlemleri alınmıştı. Sokak yalnız araç trafiğine değil, yaya geçişine de kapatılmıştı. Aslında alınan önlemler daha genişti. İstanbul'dan mahkemeyi izlemek üzere gelenlerin içinde olduğu otobüsler Ankara dışında durdurulmuştu. Hatta İstanbul barosundan bir bölüm avukat, bu uygulamadan dolayı geç bıraktırıldıklarını mahkemeye duyurdular.

TBKP davası için gelen binden fazla yurttaş davanın bu celsesini de izleme olanağı bulamadılar. Polisin vermeye çalıştığı olağanüstü görüntüyle izleyicilerin havası bütünüyle farklıydı. Mahkeme salonundan bir kilometre uzakta tutulan topluluk, duruşma sonuna kadar marş ve türküler söyledi, halay çekti, balonlar uçurdu.

Duruşmada sanıklar ve avukatları, duruşmanın aleniyeti, delillerin durumu ve tahliyelere ilişkin görüş ve istemlerini dile getirdiler. İstemlerin geniş kapsamlı hukuki düzlemine karşın, değişen bir şey olmadı, tümü reddedildi.

Dosyaya, Emniyet Genel Müdürlüğü Terör ve Terörizmle Mücadele Daire Başkanlığı'nın TKP ve TİP yayınlarıyla ilgili bir yazısının belge olarak girdiği anlaşıldı. **Nihat Sargın** bu belgenin yayınlarla ilgili tüm suçlamaların fiilen düştüğünü gösterdiğini söyledi. "Eğer yayınlar için ayrıca dava açılsaydı bu davaların tümü ortadan kalkmış olacaktı", dedi. Çünkü "belge" TİP ve TKP yayın organları **Çark Başak** ve **Atılım**'ın hâlâ çıkmakta olduğu gibi gerçekle uyuşmayan haberler içeriyordu. Ayrıca 1984 yılından bu yana "operasyonlarla ele geçtiği" ileri sürülen yayınlarla ilgili ne bir örnek ne de bir tutanak ortaya konulmuyordu.

Avukat **Erşen Şansal,** Emniyet Genel Müdürlüğü Terörizmle Mücadele Daire Başkanlığı'nın görevi olmayan işlerle uğraştığının ve yapılan suçlamaların gayrı ciddiliğinin ortaya çıktığını söyledi.

Avukat **Necla Fertan,** geniş konuşması sırasında sanık sorgulamalarıyla ilgili video bandın avukatlara verilmemesini eleştirerek, "Delil saydığınız belgeleri savunmaya da vermeye mecbursunuz, yoksa bunları delil sayamazsınız", dedi.

Avukat **Muhittin Gürlek,** önceki duruşmayı izlemek isteyenler arasından gözaltına alınanların üzerinden çıkan ve bir suç deliliymişcesine tutanakla el konan torbanın içinde "soğan" bulunduğunun anlaşıldığını söyledi ve bu sözde delillerin DGM savcılığına iadesini istedi.

Avukat **Halit Çelenk,** sunduğu tahliye dilekçesinde dünyanın yeni gündeminde "siyasal suç" bulunmadığını savundu. Çelenk, Anayasa ve TCK'nın 141-142. maddeleriyle ilgili güncel gelişmeleri özetleyerek, "bunları dikkate alan, dünyanın ve ülkemizin içinde bulunduğu koşulları iyi değerlendiren mahkeme kararları çağdaşlaşmaya katkıda bulunacaktır" dedi.

Duruşmayı izlemeye gelen yabancı konuklar şu adlardan oluşuyordu: **Stratos Kunyas** (Atina Üniversitesi Profesörü, Selanik Üniversitesi Rektör Yardımcısı, Barış Komitesi Başkan Yardımcısı-Yunanistan), **Dimitris Follopulos** (Beristeri Belediye Başkanı, Yunanistan), **Dimitris Politis** (Genel-İşçi Konfederasyonu Temsilcisi; Yunanistan), **Nikos Yeorgakelis** (Genel-İşçi Konfederasyonu Temsilcisi, Yunanistan), **Klaus-Liebe Harkott** (Bremen Üniversitesi Türkoloji Profesörü, F.Almanya), **Ursula Schumm-Garling** (Dortmund Üniversitesi Sosyoloji Profesörü, F.Almanya), **Hans Mandel** (Gazeteci, F.Almanya), **Berhard Lang-Hermann** (Gazeteci, F.Almanya), **Paul Rasmussen** (Gazeteci, Danimarka), **Rudolf Eiuert** (Gazeteci, Alman Demokratik Cumhuriyeti).

TBKP davasına 21 Nisan Cuma günü devam edilecek.□

ULUSUN GÖZÜNDE MEŞRUİYET KAZANMAK

Biz, gerici-militarist çevrenin dışında, ulusun gönlünde bir meşruiyet aradığımıza göre, bu düşüncemizi ulusla tartışmalıyız. Ama öncelikle parti içinde ve dost politik güçlerle olan tartışmaları ve düşünceleri temel almalıyız.

■ **Ömer Ağın**

Sargın ve Kutlu'nun, yasal bir komünist partisini Türkiye'de kurma girişimini başlatmak için ülkeye dönüşlerinin üzerinden tam 16 ay geçti. Sargın ve Kutlu, havaalanından gözaltına alınıp, emniyette günlerce işkenceden geçirildikten sonra, DGM'ye çıkarıldılar. Duruşmalar aylardır sürüyor. Duruşmaları izlemeye gidenler, DGM savcısının emriyle üzerlerine saldıran polislerin baskılarını göğüslemeye çalışıyorlar.

TBKP Başkan Yardımcısı **Mehmet Karaca**, "...mücadele sonucunda elde edilecek olan, tüm komünistlerin özgürlüğü hakkıdır" diyordu **Adımlar**'ın 6. sayısında **Umur Coşkun**'un sorularını yanıtlarken. Peki ama tüm komünistler yasallaşma hakkının elde edilmesi için ne ölçüde bu mücadeleye omuz veriyorlar? Katkıda bulunuyorlar?

Açık ki, birçok marksist, devrimci sol çevre bu mücadeleye omuz verme konusunda duyarlı kılınamadı. Elbette bunun sayısız nedeni var. Ama bence en önemlisi, bu çevrelerin Sargın ve Kutlu'nun girişimini sadece TBKP'nin yasallaşması olarak algılamalarıdır.

TBKP liderleri, komünist partisinin yasalda kurulması mücadelesinin salt TBKP'nin yasallaşmasına indirgenemeyeceğini, bunun demokrasinin kazanılması anlamına geldiğini yazılarında vurguluyorlar.

Ancak bugün, yasallaşma mücadelesinde belli bir tıkanıklığın yaşandığı da bir gerçeklik.

Kuşkusuz, yasallaşma hedefi, doğru politik bir tesbitti. Ama bu doğru politik tesbiti hayata geçirecek, ete kemiğe büründürecek araçlar yeterli ölçüde kullanılabildi mi?

Yasal komünist partisi hedefinde, tüm potansiyellerimiz harekete geçirilebilseydi ya da en azından bunun olanakları araştırılabilseydi ve zorlansaydı, bugün durum daha farklı olabilirdi.

Peki, bugünkü tıkanıklığı aşmak için ne yapılmalı?

Birincisi; örgütsel yapıyı yasallaşma perspektifi ile uyumlu hale getirmek gerekir. Yapı, içinde bulunduğu hantallıktan ve dağınıklıktan kurtulmalıdır.

İkincisi; parti içi demokrasinin ve açıklık politikasının eksiksiz işlerliğe kavuşması için çaba harcanmalıdır. Yapıcı eleştrilere değer verilmeli, bu tür eleştirileri dile getirenlerin önü açılmalıdır.

Üçüncüsü; tabandan yukarı doğru insanların inisiyatifini geliştiren yapılara etkin bir özerklik tanıyarak, sorunların üstesinden gelinebilir. Desantralizasyonun olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için gelinen noktayı dikkate almak, oluşan kesitleri kendisine "bağlama" yerine, bu kesitlerle bütünleşmenin olanaklarını yaratmaktır. Ancak böylesi bir yönelimle demokratik merkeziyetçilik ve parti içi demokrasi geliştirilebilir.

Dördüncüsü; bu somut görevi yerine getirmenin yolu, parti örgütlerinin somut koşula uygun yeniden yapılanmasını yaratmaktır. Çağdaş bir partide, değişik düşüncelerde kesitlerin olması doğaldır. Bu, partinin gelişimine katkı da yapar. Ancak parti, yeni politik yapıyı oluşturmak için, yenilenme düşüncesini bir davranış biçimi haline getirmiş kadrolara, kesitine dayanmalı, bu konudaki inisiyatif geliştirilmeli.

Bu noktalardaki eksikliklerimiz, hem yeni politik düşüncenin geliştirilmesini geciktirdi, hem de bu düşüncenin uygulanmasında yeni araç ve yöntemler yaratmada zayıf kaldı.

Elbette komünist partisi, toplumsal bir gereksinimdir. Ancak bu gereksinimi tüm sınıf ve katmanlar, dahası tüm ulus bunu toplumsal bir gereksinim olarak görüyor mu? Yani, komünist partisi, tüm ulusun gözünde meşruiyetini kazanabilmiş midir? Kuşkusuz geçmişten farklı olarak meşruiyetini yeniden değerlendirmede yarar var. Biz, bugün toplumsal ve politik sorunların gerginliklerle değil, politik ilişkilerle çözülmesinden yana düşünce geliştiriyoruz. Dün, komünist partisinin yasallaşması mücadelesini yürütürken, yalnız işçi ve emekçilerin gözünde meşruiyeti arıyorduk. Ve bu nedenle tüm uğraşımızı bu sınıf ve katmanlara yöneltiyorduk. Bugün de bu meşruiyet temel olarak bu sınıf ve katmanlara dayanmakla birlikte, tüm ulusun gözünde de meşruiyet kazanmanın gerekliliğini kavrıyoruz. Komünist partisinin meşruiyetinde, varılan nokta, bu anlamıyla değerlendirilip, incelenmelidir. Dün de, bugün de meşruiyetin ancak mücadele ederek elde edilebileceğini biliyoruz. Ve yine bunun bir süreci kapsayacağını da. Şüphesiz bu sürecin durakları ve basamakları olacaktır. Hatta süreçte gelgitler de olasıdır. Bütün bunları değerlendirmek ve sonuçlar çıkarmak gerekir. Önemli olan bu değerlendirme ve sonuçların, sürecin karşısına konulur bir şekilde ele alınmamasıdır.

Biz, gerici-militarist çevrenin dışında, ulusun gönlünde bir meşruiyet aradığımıza göre, bu düşüncemizi ulusla tartışmalıyız. Ama öncelikle parti içinde ve dost politik güçlerle olan tartışmaları ve düşünceleri temel almalıyız.

Bu görevleri yerine getirmenin bir yolu da toplumun ulusal farklılıklarını ve etnik özelliklerini dikkate almakla olanaklı. Dünden farklı olarak yasallaşma ve toplumsal meşruiyet için Kürtlerin konumlarını da somut incelemeliyiz. Bu konuya duyarlı ve sorumlu davranışları geliştirmek önde duran bir görevdir. Bence, bu konuda somut olarak şu noktalarda adımlar atılabilir. Ve bu noktalar bugünden tartışılmalıdır.

— Yasallaşma ve yenilenme politikasına uygun olarak Kürt kökenli yurttaşlara bağlanmak için nasıl yeniden yapılanmalıyız?

— Kürtlerin baskı ve ezgiden kurtulması için, bütünsel birliğini oluşturması zorunlu mudur? Kürt arkadaşlarımızın ve yapılarımızın bu birliğin içindeki yerleri ve görevleri ne olacaktır?

— Kürtlerin üzerinde anlaşabileceği bir programın nasıl bir programatik yaklaşımla ele alınması gerektiği, bu programın oluşumunda diğer politik güçlerin bizden beklentileri ve istemleri neler olmalıdır?

— Bir bütün olarak Kürtlerin birliği ile TBKP'nin ilişkileri nasıl olmalıdır?

Bu soruları çoğaltmak mümkün. Vereceğimiz yanıtlar hem bizi yeniden yapılandıracak, hem de toplumsal meşruiyeti kavrayıp, geliştirmeye olanak sağlayacaktır.□

Yeşilyurt zorbalığı yargıda

Cizre ilçesine bağlı Yeşilyurt köylülerine insan pisliği yedirilmesi ve dayak atılması olayı şimdi yeni bir aşamada.

Olayı soruşturan mülkiye baş müfettişleri, dövme olayının kesinlik kazandığı, dışkı yedirme iddialarının ise kesin olarak açığa çıkmadığı sonucuna vardılar.

Geçtiğimiz günlerde de, olayın baş sorumlusu 12. Jandarma Tabur Komutanı **Cafer Tayyar Çağlayan** hakkında 3 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı.

Yakında başlayacak olan dava kamuoyunun dikkat merkezinde yeralacak. Dava nasıl sonuçlanabilir? Köylülere eziyet edenler hak ettikleri cezalara çarptırılacaklar mı? Zorbalık mahkum edilecek mi?

Hiç kuşku yok ki, mahkeme sonucu bugünden gösterilecek çabalara da bağlıdır. Korkunç bir baskının hüküm sürdüğü bölgede bir jandarma komutanı hakkında şikayetçi olup mahkeme karşısında hesap sormak o kadar kolay değil. Yeşilyurt köylüleri tehdidi enselerinde hissediyorlar. Onları caydırmak için, her türlü baskı uygulanmaya çalışılacaktır. Görülüyor ki, bugün Yeşilyurt'lular insan hakları savunucularının dayanışmasına ihtiyaç duyuyorlar.

Baroların bu konuyla da ilgilenmesi önem taşıyor.

Davanın görüleceği gün yaklaştıkça, demokrasi güçleri destek ve dayanışmalarını göstermek için olanaklı her yolu kullanacaklardır.□

Ali Haydar Üzülmez

"Kimliğimizi şerefle sürdüreceğiz"

Kürt aydınlarının NEWROZ şenliği

Kürt kökenli bir grup aydın, 21 Mart gecesi İstanbul Ataköy'de biraraya gelerek, Kürtlerin geleneksel bayramı Newroz'u kutladılar. Yaklaşık bin kişinin katıldığı kutlama gecesinde, çok sayıda tanınmış aydın ve milletvekili de bulunuyordu.

SHP milletvekilleri Hüsnü Okçuoğlu, Salih Sümer, Ahmet Türk, İbrahim Aksoy, bayındırlık eski bakanı Şerafettin Elçi, Tahsin Ekinci, Sırhat Bucak, Veli Aksoy, Kemal Parlak, Halil Aksoy, Ahmet Zeki Okçuoğlu, Rasim Öz, Adnan Özbingöl, Cabir Yolbaş, Bahri Belen, Medet Serhat, Murat Ateş, Şehmuz Önen, Mehmet Çelik, Doğan Zengin, Kemal Güven, Şefik Tunç, Müslüm Üzülmez sanatçı Ahmet Kaya, Fırat Başlık ve daha pekçok tanıdık yüz, Newroz şenliğinin konukları arasındaydı.

Ataköy'deki şenlik, Newroz ateşinin yakılmasıyla başladı. Açış konuşmasını yapan Doğan Zengin, Newroz'un tarihçesini ve kürt halkının bugüne dek nasıl kutladığını anlattı.

Bayındırlık eski bakanı Şerafettin Elçi, ulusal kimlik sorunu üstünde durarak, "Mezopotamya'nın tüm kültür öğelerini taşıyan ulusal kimliğimiz her geçen gün daha da zenginleşiyor. Bu şanlı kimliğimizi hiçbir güç yok edemez. Bizler bu kimliğimizi şerefle sürdüreceğiz", dedi.

Newroz şenliğine, Nihat Sargın, Haydar Kutlu ve çok sayıda kişiden mesaj geldi.

Dört saat süren şenlik, Ahmet Kaya, Fırat Başlık'ın söylediği türküler, çekilen halaylar, hep bir ağızdan söylenen "Serfirazkın"'la son buldu.□

Ferit Üstün

AVNİ ECE

4 Nisan 1958-1 Nisan 1977

İZMİR

""Ekmek, Barış, Özgürlük" afişlemesinde faşistlerce kurşunlanarak yaşamını yitiren Komünist işçi gençliğin yiğit savaşımcısını ölümünün 12. yılında sıcak duygularımızla anıyoruz...""

Dostları adına

Sadık Ece (Babası), Gürsel Ece (Kardeşi), Abidin Sökmen, Yalçın Ergundoğan, Aybey Takan, Ali Dağ, Sabahattin Yıldırım, Tarık Demirkan, Salih Gögmen, Emrullah Köker, Hasan Aydın, İbrahim Babur, Hasan Eyi, Dilşad Eyi, Mehmet Utku, Ahmet Çerçel, Ali Özgüven, Fergul Özgüven, Macide Serpemen, İbrahim Serpemen, Birol Aslantürk, İsmail Doğaner, Lütfi Doğru, Nail Dağdelen, Burhan Esen, Nuri Albayrak, Galip Çocik, Ozan Düzenli, Gökalp Uzun, Tevfik Köroğlu, Rüşti Açık, Muammer Uluocak, Nihal Açık, Salim Pehlivan, Niyazi Kolkıran, Ali Doğan, Ali Hikmet Şaylan, Güngör Özcan, Cafer Hasdemir, Serdar Yardımcı, Mustafa Kutlu, Temmuz Avvuz, Hasan Ağırbasan, Yusuf Çakır, Ali İhsan Ener, Adil Yılmaz, Ertuğrul Yılmaz, Salim Nareli, İbrahim Çakır, Ercan Kızılay, Erdem Göksun, Özcan Tuzon, Türkay Yüksel, Münip Altop, Faruk Erden, Muammer Uzçay, Cemal Uzçay, Metin Gümüşkaya, İsmail Karaman, Rüştü Mızrakoğlu, İsmet Bıyık, Mustafa Sepetçi, Muharrem Günergun, Cevdet Ozturk, Neri Taşkın, Ahmet Akıncıoğlu, Murat Gümüşkaya, Ali Polat, Ergün Pilaver, Kemal Altın, Levent Ocak, Coşkun Yılmaz, Haluk Pontur, Mustafa Emek, Bülent Akünal, Güngör Yiğit, İlhan Tekeller, Cavit Küçyiğit, Aslan Sayman, Funda Özsener Sayman, Levent Okan, Sena Erkal, Tansu Gülaydın, Mülayim Gülaydın, Erhat Çıtak, Akın Tekçevik, Mehmet Öncel, Hüseyin Çakar, Jeni Çakar, Mehmet Göktekin, Recep Dalkınç, Halil Gülnar, Enver Salkım, Mümtaz Çerçel, Tayfun Damar, Aydın Korkmaz, Tuğrul Yağız, Arif Kemal, Nadi Özmöfkçi, Kemal Özçakar, Sezin Amuca Sümer, Mustafa Ercan, Ünal Bayol, Şafak Özbay, Ahmet Gülle, Abdullah Gülle, Suzan Beyaz, Hafil Beyaz

▶ Önceleri yemek boykotlarıyla başlayan toplu eylemler, giderek toplu viziteye çıkma eylemlerine ve hatta pasif direnişlere dönüştü. Bu direnişlere katılan işçi sayısı 300 bini aştı.

▶ Yerel seçimlerin ardından iktidar çevrelerinde, "Bu eylemler yerel seçimlere kadardı. Artık biraz da olsa durulur", düşüncesi oluşmaya başladı. Oysa Türk-İş'in toplu sözleşmeleri eşleştirme programı hâlâ hızını kaybetmiş değil. Birbiri ardından tutulan uyuşmazlıklara bağımsız sendikalar da katılıyor.

▶ *Özellikle İstanbul'da, İETT işçileriyle başlayan pasif direniş biçimleri, tersane işçilerinin son derece yığınsal katılımıyla çığ gibi büyüdü. En yığınsal direniş içinde, birbirini izleyen, yaratıcı eylem biçimleri yaşandı.*

▶ *İşçi sınıfı, dönemin özelliklerine uygun davranıyor, geliştirdiği mücadele yöntemleriyle, toplumun başlıca dinamiği olduğunu hissettiriyordu.*

Yeni ve yaratıcı eylem biçimleriyle yükselen işçi hareketi

İŞÇİLER GÜRÜL GÜRÜL

Ak mlar(İstanbul)-Petrol ve kimya işkolundaki işveren sendikası **KİPLAS**'ın genel kurulunda divan başkanlığı yapan ve konuşan **Sakıp Sabancı**, "bu tırmanış iyi bir gösterge değil. Ne oluyor, nereye gidiyoruz arkadaşlar?" derken, son günlerde tüm kamuoyunun gündemini, yerel seçimler gibi ağırlıklı bir konuya karşın işgal eden işçi direnişleri hızla tırmanmaya başlamıştı. Sakıp Sabancı bir yandan grevlerde kaybolan işgünü sayısını 1979 yılını bile katlayacak rakama ulaştığını ve 1 milyon 892 bine ulaştığını bildiriyor, ardından ekliyordu:

"Toplu sözleşmelerde ücret artışları, yıllık ekonomik veriler baz alınarak, işçi ve işveren konfederasyonları düzeyinde varılacak çerçeve anlaşmaya göre yapılması en azından bir süre için zorunludur."

Nasıl oldu da yılların "büyük" işadamı Sakıp Sabancı bu zarurete inanır hale geldi? Kendisinin ve diğer işveren temsilcilerinin işçilerin sekiz yıldır haklarının gasp edilmesine, enflasyon karşısında ezilmelerine ses çıkarmazken şimdi birden tehlike çanlarının çalıyor olmasından sözetmeleri ve yeni formül arayışları içine girmelerinin temelinde ne yatıyordu?

İşçiler, işveren kesiminin bu aşırı ilgisini, yerel seçimlerden kısa bir süre öncesinde yoğunlaşarak artırdıkları direnişlerine borçluydular. Önceleri yemek boykotlarıyla başlayan toplu eylemler, giderek toplu viziteye çıkma eylemlerine ve hatta pasif direnişlere dönüştü. Bu direnişlere katılan işçi sayısı 300 bini aştı. Bu arada Türk-İş Başkanlar Kurulu'nda alınan, **toplu sözleşmeleri eşleştirme kararı** uyarınca ve işverenlerin istenilen ücretleri vermemesiyle, toplu sözleşmeler uyuşmazlıkla sonuçlanmaya başlanınca, bu uyuşmazlıkları protesto eden işçilerle birlikte sayı giderek arttı.

Eylemler genellikle petrol-kimya, lastik, gemi işkolunda, tersanelerde, askeri işyerlerinde, karayollarında, cam işkolunda, İETT'de, demir-çelik işletmelerinde on binlerce işçinin katılımıyla gerçekleşti.

İETT sinyal verdi

Direnişler içinde belki de en etkili olanı İstanbul'da gerçekleşti. Binlerce belediye şoförü, toplu sözleşme görüşmelerinde, işverenin uyuşmaz tutumunu protesto etmek için, günlerce vites düşürdü, hızlarını azalttı. Bu durum İstanbul halkını perişan etti ama, İETT Genel Müdürlüğü'nü ve sabık belediye başkanı **Bedrettin Dalan**'ı da hizaya getirdi. Bedrettin Dalan, sözleşmeyi bir yandan imzalayıp, diğer yandan da sözleşmenin faturasını, daha o zamandan bastırdığı 500 liralık otobüs biletleriyle halka çıkarmaya çalışırken, başına geleceklerden habersizdi.

Yükselen işçi direnişlerinde en çok ses getiren iş kolu da gemi işkolundaki tersane işçileri oldu. İstanbul'da **Haliç**, **İstinye**, **Camialtı** ve **Pendik** tersanelerinde çalışan beş binden fazla işçi, İzmir **Alaybey**'deki 400 işçi, sürekli iş yavaşlatarak, toplu viziteye çıkarak, SSK hastanelerine ve dispanserlere kadar yürüyüş yaparak ilgiyi üzerlerinde toplamayı başardılar. Üstelik tersane işçileri, bu eylemlerini işyerinde yetkili **Dok Gemi-İş Sendikası**'na rağmen yaptıklarını bildiriyorlar ve işyerlerindeki delege seçimlerinde sendikanın yasa dışı buldukları tavrını da sürekli eleştiriyorlardı. İşçilerin anlattıklarına bakılırsa, sendika yetkilileri, çıkardıkları uydurma bir seçim yönetmeliğiyle, yargı gözetimi olmamasından da yararlanarak, işyerini istedikleri biçimde bölümlere ayırıyor ve kendi görüşleri doğrultusundaki işyeri delegelerini seçiyorlardı. Sendikanın başkanı **Nazım Tur**, yaptığı bu işyeri bölünmesini "**sayım işlemlerini kolaylaştırmak**" için savunurken, "**Yasa dışı bir şey yapmadım**", diyordu. Diğer yandan da işçiler delege seçimlerini boykot ediyorlardı.

Kıyametin koptuğu nokta

Cam işkolunda 13 bin işçi için grev kararının alınması ve **Trakya Cam**'da 1500 işçinin greve çıkması, rafinerilerde, **Tüpraş**, **TPAD**, **Aliağa**'da Gölcük'deki askeri işyerlerinde on binlerce işçinin toplu vizite ve yemek boykotu eylemlerinin ardından, tırmanan gerginlik, Başbakan **Turgut Özal** ile Bayan Bakan **İmren Aykut**'un sıkça övündüğü, "Hiç grev ertelemedik" sözlerini ve ardından 24 bin işçinin çalıştığı demir-çelik işletmelerinde alınan grev kararının ertelenmesiyle doruk noktasına çıktı.

Tam da yerel seçimden iki gün öncesine rastlayan bu grev erteleme kararı, işçilerin ve **Türk-İş**'in büyük tepkisine yolaçtı. Ardından Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz**'ın, "ANAP'a işçilerin verecek tek oyu yoktur", sözleri geldi. Yılmaz, grev erteleme kararını bir hak gaspı olarak nitelerken, İmren Aykut da Gölcük'de, İzmit'de karşısına çıktığı işçiler ve aileleri tarafından boş tencerelerle karşılanıyor, bakanlık yaşamının ilk "Yuh"larını alıyordu. İmren Aykut bu yuh sesleri arasında gözleri dolarken, demir-çelik işçileri toplu gösterilerle olayı proteseto ediyorlardı.

Ve diğerleri...

Şimdi yerel seçimlerin ardından iktidar çevrelerinde, "Bu eylemler yerel seçimlere kadardı. Artık biraz da olsa durulur", düşüncesi oluşmaya başladı. Oysa Türk-İş'in toplu sözleşmeleri eşleştirme programı hâlâ hızını kaybetmiş değil. Birbiri ardına tutulan uyuşmazlıklara bağımsız sendikalar da katılıyor. Son olarak banka işkolunda, BANKS sendikasıyla Yapı ve Kredi Bankası'nda, Tek Gıda-İş Sendikası'nın Rize Çay-Kur'da toplam 55 bin işçi için tuttuğu uyuşmazlık bunlardan birkaçı. Edinilen bilgilere göre, şu anda uyuşmazlıkta olan işçi sayısı 350 bini aştı. Bu sayının önümüzdeki günlerde 500 bini de geçmesi bekleniyor.

İşçi hareketi tarihinde herhalde bu denli toplu bir karşı çıkışla karşı karşıya kalan bir hükümet olmadı. Son yerel seçimlerden sonra da bunun nedenini anlamazlıktan gelmeleri halinde, işçi hareketinde heyecanlı günlerin yaklaştığı bir gerçek. □

Tersane işçileri yürüdü

DOKLAR SUSTU

Çekiç seslerinin inlettiği doklar 20 Mart günü susmuştu. Kasımpaşa sokaklarında, ağır adımlarla yürüyen **Camialtı Tersanesi** işçilerine çevrede toplananlar alkışlarıyla sevgi gösterilerinde bulunuyorlardı. İşçiler, **Haliç Tersanesi**'nin Kasımpaşa kıyısında bir süre bekleyerek, Haliç işçilerini de harekete geçirdiler. SSK Beyoğlu Dispanseri'ne yürüyen Camialtı işçilerine Haliç işçileri de katıldı. Polis ilkin joplarını göstermek istedi, olmayınca, trafiği durdurarak işçilere yardımcı olmaya çalıştı. Dispanserde toplu vizite gerçekleşmeyince, işçiler yine topluca yürüyerek, tersanelerine döndüler.

Bu arada **İstinye Tersanesi**'nde, Camialtı ve Haliç işçilerinin toplu vizite eylemi duyulunca, aynı gün öğleden sonra 600 İstinye işçisi Boğaz trafiğini keserek, İstinye Devlet Hastanesi'ne doğru yürüyüşe geçiyorlardı.

Camialtı ve Haliç işçileri, ertesi gün de yemek boykotuyla Kasımpaşa sokaklarına çıkıyorlardı. Onlara Kasımpaşa Parkı'nda **Taşkızak** ve **Dikimevi** işçileri de katılıyor, İstinye Tersanesi işçilerinin de yemek boykotu yaparak, topluca bir ekmek fırınına doğru yürüdükleri öğreniliyordu.

İstinye, Haliç ve Camialtı işçileri 22 Mart'da da yarım gün işi bırakma eylemi yapıyorlardı. Fakat sendikacıların bu eylem dizisini frenleme girişimleriyle, eyleme katılan işçi sayısında bu kez düşüş görülüyordu.

Aynı gün **Pendik Tersanesi**'nden toplu viziteye çıkan 1500 işçi polisin ilk coplu saldırısını püskürttükten sonra, kolkola Pendik Dispanseri'ne kadar yürüdüler. İşçilerin toplu yürüyüşünü banliyö trenleri çaldıkları düdükle selamlıyorlardı.

Bu arada İzmir **Alaybey Tersanesi**'nde 400 işçi toplu vizite ve yemek boykotu ile İstanbul Tersane işçileriyle birlikte eyleme geçiyorlardı.

23 Mart günü, Denizciler Sendikası'na bağlı **Hasköy Tersanesi**'ndeki 300 işçi yemek boykotu yapıp tersanenin yanındaki parkta toplanarak, İstinye, Haliç, Camialtı, Pendik ve Alaybey tersane işçileriyle dayanışmalarını gösteriyorlardı.

Öte yandan, Türk Harb-İş Sendikası'na bağlı **Gölcük Askeri Tersanesi** ve çeşitli askeri işyerlerinde çalışan 6000 dolayında işçi, Milli Savunma Bakanlığı'yla sürdürülen toplu sözleşme görüşmelerindeki olumsuz gelişmeleri protesto için, 13 Mart'dan başlayarak, 5 günlük toplu viziteye çıkma ve süresiz sakal bırakma eylemine başlıyorlardı. Yaklaşık 3500 tersane işçisi 5 gün boyunca SSK Gölcük Dispanseri önünde uzun kuyruklar oluşturarak, işi durdurmuş oluyorlardı. 15 Mart günü de pazara çıkmama kararı alan işçiler, bu kararlarıyla pazarcı esnafını boykot etmediklerini, pazara çıkmak için paralarının olmadığını söylüyorlardı.

Dok Gemi-İş'e bağlı tersanelerdeki işçiler, bu eylemlerden yaklaşık üç hafta önce, 2 Mart'da, sendikalarının da toplu sözleşme görüşmelerinde pasif kaldığını ve haklarını savunmadığını belirterek, topluca Sendika Genel Merkezi'ni ziyaret etmişlerdi. İşçiler burada yöneticilerden olumlu bir karşılık göremedikleri gibi, polisin müdahalesiyle karşılaşıyorlardı. 12 Mart günü yapılan Kasımpaşa Şubesi'nin delege seçimlerine de katılmayan işçiler, Şube'ye siyah çelenk koyarak, yargı denetimsizliğini ve antidemokratik uygulamaları protesto etmişler, ardından da topluca Beyoğlu Postanesi'ne yürüyerek, Türk-İş Genel Merkezi'ne, Anayasa Mahkemesi'ne ve TBMM'ye telgraflar çekmişlerdi. □

▶ *Doklar susunca, işçiler önlerindeki engelleri de aşabileceklerini gördüler, yaşadılar.*

Cevizli ve Balmumcu dikimevi işçileri

EYLEMLERİ SONUÇ ALICI OLDU

İstanbul Cevizli'de Kara Kuvvetleri Komutanlığı 1 No'lu Askeri Dikimevi ile Balmumcu'daki Jandarma Dikimevi işçileri işyerlerinde yaşadıkları olumsuzluklara ve işverenin baskılarına karşı çeşitli eylemler yaptılar. Eylemler sırasında müdahale eden polisin tutumu da kınandı.

Türk Harb-İş sendikasına bağlı Cevizli Dikimevi'nin 1800 işçisinden 1500'ü, sürdürülen toplu iş sözleşmeleri görüşmelerinde işverenin katı tutumunu ve üzerlerindeki baskıyı protesto etmek için 16 Mart 1989 günü öğle yemeklerini yemeyerek, fabrika çıkış kapısına doğru yürüyüşe geçtiler. Polis ve jandarmanın anında çıkış kapılarını kapatmaları üzerine, kararlı olduklarını belirten işçiler, bir süre sonra kapıların açılmasıyla E-5 yoluna çıkıp trafiği yarım saat süreyle keserek, hazırladıkları bildiriyi okudular. Özellikle sendikaları Türk Harb-İş'i kendileriyle ilgilenmeye çağıran işçiler, eylemlerinin hak arama mücadelesi olduğunu vurguladılar ve İstiklal Marşı'nı söylemeye başladılar.

Polisin işçileri dağıtma girişimi sırasında, basın mensuplarının olayı görüntülemesine izin verilmedi. Gazetemizin muhabiri **Fikret Yalışı**, bir süre polis otosunda gözaltında tutuldu. Eylemin tamamlanmasından sonra polisin 5 işçiyi gözaltına alması üzerine yeniden E-5 yoluna dönen işçiler polisin arkadaşlarının bırakılacağına söz vermesi üzerine, fabrikalarına döndüler. Aradan bir gün geçmesine karşın gözaltındaki arkadaşlarının serbest bırakılmadığını öğrenen işçiler 17 Mart günü yeniden E-5 yoluna doğru yürüyüşe geçtiler. Polis barikatlarını aşarak, yolu trafiğe kapatan işçiler, gözaltındaki beş kişinin yanlarına getirilmesinden sonra eylemlerine son verdiler.

Cevizli'deki Dikimevi işçilerinin eyleminden sonra, Balmumcu Jandarma Dikimevi işçileri de hem bu eylemi desteklemek, hem de benzer sorunları yaşadıkları gerekçesiyle, sorunlarını dile getirmek için yemek yememe ve sakal bırakma eylemi başlattılar. 740 işçinin çalıştığı işyerinde önemli meslek hastalıklarına yakalandıklarını, haksız uygulamalar karşısında grev hakları olmadığını belirten işçiler, Türk Harb-İş'in ilgisizliğini protesto ettiler ve basından destek beklediklerini söylediler. □

▶ *Cevizli ve Balmumcu Dikimevi işçileri, birbirlerini destekleyerek harekete geçtiler, E-5'e çıktılar, eylemi tüm askeri işyerlerine yaydılar.*

Demir-çelik işçileri nasıl grev yapacak?

"ERTELEME" ADIYLA GREV YASAĞI

■ *Celal Turan*

Bakanlar Kurulu İskenderun ve Karabük demir-çelik işçilerinin grev hakkını, bir toplantı kararıyla yok etti. Kararın yasal dayanakları var ama, grev hakkının hiçe sayılması hukuksal sayılabilir mi? Karabük'de esnafın neredeyse tümü demir-çelik işçilerini desteklemek için dükkânlarını açmadılar. Grev yasağının toplumsal meşruiyetten yoksun olduğu bir de böyle yaşanıyor.

İskenderun ve Karabük Demir-Çelik tesislerinde çalışan 23 bin işçi adına Çelik-İş'in aldığı grev kararı 22 Mart'da uygulamaya konacakken, Bakanlar Kurul'nun Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt (TİS-GL) Yasasının 33. maddesine dayanarak bu grevi "ertelemesi", **"Türkiye'de grev hakkı var mı?"** tartışmasını yeniden gündeme getirdi.

"Erteleme" adıyla yasaklama

1980 öncesinde yürürlükte olan 275 sayılı TİS-GL yasasına göre ertelenen bir grevin, erteleme süresinin bitiminden sonra yeniden başlaması olanaklıydı. 1983'de yürürlüğe giren 12 Eylül'ün TİS-GL yasasına göre ise, **"genel sağlığı veya milli güvenliği bozucu nitelikte"** bulunduğu gerekçesiyle, bir grev ya da lokavt Bakanlar Kurulu'nca 60 gün süreyle ertelenebilir. Erteleme süresi içinde Çalışma Bakanı bir resmi arabulucu yada taraflarm özel hakeme başvurması yoluyla da uyuşmazlık çözülememişse, Çalışma Bakanı çözüm için, Yüksek Hakem Kurulu'ne (YHK) başvurur.

Bu arada, şimdi Çelik-İş'in yaptığı gibi, sendikanın Danıştay'a giderek iptal davası açması ve yürütmenin durdurulması kararı isteminden de olumlu sonuç alınamaması durumunda, ertelenen grevin, erteleme süresi sonunda yeniden başlaması olanağı yoktur.

Dolayısıyla Bakanlar Kurulu'nun "erteleme" yetkisi, 12 Eylül yasasıyla "yasaklama" yetkisine dönüştürülmüş olmaktadır. Grev yasaklayıcı bir çerçevede hazırlanan yeni yasa maddesine, eski yasadan alınan "erteleme" sözcüğü monte edilerek, yasanın yasaklayıcı kimliği kurnaz bir tutumla gizlenmek istenmiştir.

Türkiye'de grev hakkı yoktur

"Genel sağlık" ve "milli güvenlik" gibi esnek, muğlak, nereye çeksen oraya gidebilecek ve geniş bir yorumla her durumun içine yerleştirilebileceği bir erteleme/yasaklama yetkisi, Türkiye'de siyasal iktidarın eline verilmiş antidemokratik bir yetkidir. Öyle bir yetki ki, başlayan her grevi durdurarak, iki ay sonra uyuşmazlığı YHK'ya göndenrebilecek ve YHK'nın bilinen yapısı ve "icraatı" nedeniyle de, istediği sonucu elde edebilecektir.

İsdemir ve Karabük'de grevin "ertelenmesi" 12 Eylül'ün çalışma yasalarının ve ANAP'ın asıl kimliğini ortaya koyan ve sendikal yasaların ILO ilke ve kurallarına temelden aykırılığının çok somut bir örneği olmuştur.

Türkiye'de, 28 işkolundan 9'u tamamen ya da kısmen grev yasakları içine alınmıştır. Bu, yasanın açık hükmüdür. "Erteleme" yetkisi ile de örtülü olarak bütün işkolları grev yasağı kapsamına alınmıştır.

Bu bakımdan, Türkiye'de grev hakkının varlığını savunmak, siyasal iktidar ve işveren çevreleri bakımından, demir-çelik grevi "ertelemesi"nden sonra daha da güçleşmiştir. Şimdiye kadar bu yetkinin son yılların grevlerine uygulanmamış olması, Türkiye'de grev hakkının olmadığı yolundaki eleştirileri boşa çıkarmaz. İktidar, çeşitli nedenlerle bu grevleri ertelememeyi kendi çıkarına daha uygun bulabilir. Nesnel olarak Türkiye'de grev yasağı yasada bulunmaktadır ve siyasal iktidarın bu yetkiyi her grevde kullanabilmesi sözkonusudur. Nitekim, demir-çelik gibi, 23 bin işçiyi kapsayan, ülke ekonomisinde birinci derecede önemli ve günlük üretimi 13 milyar lirayı bulan bir işletme sözkonusu olduğunda, hükümet bu yetkiyi kullanmaktan çekinmemiştir. □

"Hazır ol, işçi kardeşim!"

600 BİN İŞÇİ TETİKTE

1989 yılında, toplam 1420 işletme ve işyerinde, 687.330 işçi adına toplusözleşme yapılacak.

Türk-İş Araştırma Merkezi'nin Başkanlar Kurulu'na verdiği rapora göre, 1989 yılında, 1420 işletme ve işyerinde çalışan 687.330 işçinin toplusözleşmesi yenilenecek. Bu işçilerin yüzde 84'ü kamu kesiminde çalışırken, yüzde 25'ini oluşturan 175.646 işçi grev yasağı kapsamına giriyor. Kamu kesiminin görüşmelerde taşıdığı büyük ağırlık nedeniyle, Türk-İş ve bağlı sendikaların savaşımlarının bu yıl içinde özellikle siyasal iktidarla olacağı anlaşılıyor.

Hemen geride bıraktığımız Mart ayı ise, 331.739 işçiyi kapsaması nedeniyle, en yoğun görüşme ayı oldu.

Öte yandan, Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz,** 14 Mart'da yapılan Türk-İş Başkanlar Kurulu toplantısında yaptığı konuşmada, toplu sözleşme düzeninin işlerliğinin **"işçilerin, çalışanların temel hak ve özgürlüklerinde 1980'lerden bu yana yaşanan haksız, adaletsiz kısıtlamalar"**la engellendiğini belirtti. Şevket Yılmaz, **"başta 1982 Anayasası olmak üzere, sendika, grev ve lokavt yasalarının"** söz konusu kısıtlamaların başlıca nedenleri olduğunu belirttikten sonra, şunları söylüyordu:

"Demokrasiyi içine sindiremeyenler, siyasal iktidarı ellerinde tuttukları için, tüm imkanlarıyla mevcut antidemokratik yapıyı muhafaza etme çabası içindedirler... Hükümet emrinde Kamu İşveren Sendikaları var. Bu sebepledir ki, emirleri altındaki bu sendikalarla toplu pazarlık düzenini çıkmaza sürükleme peşindedirler."

Şevket Yılmaz, **"Adeta Türk-İş'den, normal koşullarda siyasal partilerce üstlenilen işlevleri yerine getirmesi beklenmekte, hatta istenmektedir. Ülke ve işçi hareketi böylesine ciddi bir tablo karşısında iken, muhataplarımızın hangi maça gidip gitmeme tartışması yerine, bu sorunlara çözüm bulmasını istiyoruz."**

Türk-İş Yönetim ve Koordinasyon Kurulu'nun, 20 Mart'da İstanbul'da başlayan 1. Kadın Kurultayı'nda basına dağıtılan açıklamasında ise, 600 bin işçi adına yürütülen toplusözleşme görüşmelerinden sonuç alınamadığı, bu durumun tek nedenininse, **"Hükümetin ve emrindeki Kamu İşveren Sendikalarının hak tanımaz, uzlaşmaz tutumu"**, olduğu belirtiliyordu. **"Hükümet, temsil ettiği çıkarları kollama ve iş başına geldiği günden beri, 'zengini ihya eden' çarpık ekonomi politikası ile sizleri daha ileri ölçüde fakirleştirme çabasında."**

Türk-İş, büyüyen işçi hareketi karşısında, savaşımın dışında kalamayacak, ilk günlerde herhangi bir tutum belirlemekten kaçındığı yerel seçimlerin hemen öncesinde, bu kez "ANAP işçilerden oy beklemesin" diye açıklama yapacaktır. Yukarıda andığımız, Türk-İş Koordinasyon Kurulu'nun açıklamasında, sorunlara çözüm bulunmaması durumunda, işçi hareketinin uyarısı şöyle yapılır:

"Aksi halde mücadele başlar. O takdirde, topluca çalışamayacağımızı ihtar ederiz. İhtarla da kalmayız. Hazır ol, işçi kardeşim!" □

Kısa Kısa Kısa

EGE - PLAST'TA YASADIŞI UYGULAMALAR

Laspetkim-İş Sendikası'na bağlı Ege-Plast'ta, onbir ay önce başlayan grev hala sürüyor. Grevin bugüne dek sürmesinin en önemli nedeni olarak işverenin yasal olmayan biçimde üretimi sürdürmesi gösteriliyor.

Bu konuda gazetemize bir açıklama yapan sendika şube başkanı **Ramazan Usta**, işçilerin dörtte üçünün sendikaya üye olduğunu, ancak, işverenin 4-5 ay sürelerle çalıştırdığı geçici işçilerle üretimi sürdürmeye çalışarak yasadışı davrandığını belirtti. Usta, yasadışı üretim yapıldığını yerinde saptamak için mahkeme kararıyla gittiklerinde de işverenin daha önce davranarak çalışanları dışarıya çıkardığını söyledi. □

CEVİZLİ TEKEL İŞÇİLERİNİN PROTESTOSU

İstanbul'da Cevizli tekel işçileri, toplu sözleşme görüşmelerinin tıkanmasını ve hükümetin ekonomik politikasını protesto için 28 Mart'ta yürüyüş yaptılar.

2500 işçinin katılımıyla gerçekleşen yürüyüşten sonra bir açıklama yapan işçiler, "Bugüne kadar birkaç kez uyarı eylemi yaptıklarını, sorunlarının çözülmediği takdirde daha etkili eylemlere girişeceklerini" söylediler.

Fabrika alanı içerisinde yarım saatlik yemek paydosu süresinde yapılan yürüyüş olaysız sonuçlandı. □

ŞİŞE-CAM'DA ANLAŞMA

Türk-İş'e bağlı Kristal-İş Sendikası ile Cam İşverenleri Sendikası arasında yürürülmekte olan toplu sözleşme görüşmeleri, anlaşmaya varılarak bağıtlandı. Sözleşme, cam işkolunda çalışan 16 işyerindeki 12 bin işçiyi kapsıyor. İşçiler yapılan yeni sözleşmeyle yüzde 225 ile yüzde 250 oranında ücret artışı elde ettiler.

Sendika çeşitli işyerlerinde aldığı grev kararlarını ve uygulamalarını 30 Mart tarihinden itibaren kaldırdı.

Yapılan anlaşmayla işçiler saat ücretlerine 2.150-2.250 lira arasında artış aldılar. □

TÜPRAŞ İŞÇİLERİ EYLEMDE

Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi (TÜPRAŞ)'nin Kocaeli'de bulunan rafinerisinde, 1 Ocak 1989'da başlayan toplu sözleşme görüşmelerinde Petrol-İş Sendikası ile Kamu-Sen arasında uyuşmazlığa gidilmesi üzerine sabah saat 08.00'de fabrika önünde servis otobüslerinden inen 1600 işçi çalıştıkları işyerlerine yürüyerek gittiler.

Yine aynı gün yemek boykotuna başlayan işçiler, 9.3.1989 gününden itibaren de fazla mesaiye kalmama eylemini başlattılar. İşverenin katı tutumu devam ettiği sürece eylemlerin daha değişik biçimler alarak devam edeceği bildiriliyor. □

TÜRK PİRELLİ'YE SİYAH ÇELENK

Laspetkim-İş sendikasına bağlı Türk Pirelli Lastik fabrikasından 9 işçinin işten atılması, İzmit Köseköy çevresinde çevresinde bulunan Goodyear, Brisa (Lassa), Ansa ve Fursan'da çalışan Laspetkim-İş sendikası üyesi işçiler tarafından protesto edildi.

3 Mart Cumartesi günü, servis otobüsleri ile Türk Pirelli Lastik Fabrikasının önüne gelen yüzlerce işçi, otobüslerden inerek önce alkışlarla Türk Pirelli işvereninin tutumunu protesto ettiler. Daha sonra da, fabrika müdürlüğünün kapısına siyah bir çelenk bırakarak alkış protestosuyla otobüslerine binerek dağıldılar. □

Günü kurtarmanın diyeti mi?

Özcan Kesgeç

Ömer Seyfettin'in ünlü *"Diyet"* öyküsünü bilmeyenimiz yoktur. Kolunun kesilmesini önleyen zenginin, bunu her an başına kakmasına dayanamayıp, kolunu keserek ona verenin öyküsünü yani. Toplumsal savaşımlar tarihi de "Diyet borcu" olan nice öykülerle doludur. Ne var ki, bu öykülerde bilinmesine bilinir de, yeterince dersler alınmaz. Öyle olduğu için de, diyet borcu bulunanlara bunun mutlaka ödetildiği her zaman anımsanmaz. Çünkü, günü kurtaranlar, ya kurtulduklarını sanırlar ya da kurtulamayacaklarını bilmezler.

12 Eylül'leri destekleyenler, onlara kendilerince "ilerici" yaftalar yapıştırdıkları gibi, varlıklarını sürdürebilmelerini, "ayakta kalmayı" başarmalarını sağlayacak "ılımlı uyumluluklar" göstermeyi de hünerleştirirler.

12 Eylül 1980 ve sonrası yıllardaki kimi davranışlarını Türk-İş için bu açıdan değerlendirmeler olmuştur, olmaya da devam edecektir.

Askeri hükümete genel sekreterini vermekten, 1982 Anayasası'nı olumlamaya, DİSK'i suçlamaya değin uzanan benzeri birçok tavır alış, henüz belleklerde tazeliğini korumaktadır.

Bu sözlerimizden, Türk-İş'de hiçbir şeyin değişmediği, daha ilerici çizgilere yönelen sendika ve sendika yöneticilerinin bulunmadığı anlamı çıkarılmamalıdır. Özellikle işçilerin Türk-İş'in geleneksel yapısından çok farklı ve ileri noktalarda olduğu, yadsınamayacak bir gerçektir. Türk-İş yumağını, dün ile bugün ve yarın arasında, olumluluklar ve olumsuzluklar ile çözüm bekleyen çelişkiler oluşturmaktadır. Yumağın çözülmesinde, olumluluklar ağının örülmesini, kuşkusuz işçi sınıfı ve demokrasi güçlerinin kararlı savaşımı belirleyecektir. Demokratik sendikal hareket de bu savaşımla güçlenecek ve kitleselleşecektir.

Belli bir süredir eylemsizlik içine girdiği gözlenen Türk-İş, sendikaların toplu iş sözleşmelerini birleştirerek, haklı istemleri kabul edilmezse toplu yasal grevlerle, "yasal genel grev" uygulamasına gidileceğini açıklayarak, 1988 sonlarında eylemsizlik görüntüsünden kurtulmak istediği izlenimini yaratmaya çalıştı.

Bu amaçla bir "Koordinasyon Kurulu" oluşturdu. Türk-İş Araştırma Merkezi, 1989 yılı sözleşmelerini saptayarak, bir raporla Başkaniar Kurulu'na sundu. 1989 Mart ayının ilk haftası itibariyle, Ocak-Şubat-Mart aylarında yenilenecek sözleşmelerin, grevin başlatılması aşamasına gelecı.ğini saptadı.

Bu aşamada, Sendikalar Yasası'nda mevcut emekli sendikacıların seçilemeyeceğine ilişkin hüküm, yargı kararları ile uygulanmaya başladı. Bu, yasadaki antidemokratik hükümlerden birisi idi ve işçilerin özgürce sendika yöneticilerini seçme hakkını kısıtlıyordu. Aslında birçok sendikacı, geçen genel kurullarda bu hakkını yasa uyarınca yitiriyordu. Ancak yasada yapılan değişikliklerle ek süreler verilmişti. Ek süreler verilince de, konunun özü unutuluverilmişti. Gün kurtarılmıştı. Yarına "Allah Kerim"di.

Neyse, 14 Mart'da Türk-İş Başkanlar Kurulu toplanmıştı. Toplu grevden tek ses eden yoktu. Belediye-İş zaten birkaç gün önce İstanbul Belediyesi ile toplu iş sözleşmesini bağıtlayıvermişti.

Bir sendika genel başkanı, sendikasının yayın organının 1989 Mart sayısında, *"Bizim sendikal anlayışımızda emek, hem kendisini, hem de sermayeyi koruyacaktır"*, diye yazıyordu.

Kapitalizme karşı olmayan sendikal anlayışların varlığı bilinmekteydi. Ancak bu anlayışta olanlardan bile, kendilerine sermayeyi korumayı görev biçen anlayış, "bizimkilere" özgü olsa gerekti.

Sermaye ise, onları karşılığını almadan korumaya pek niyetli görünmüyordu.

Hiçbir sendikayı ve sendika yöneticisini hedef almaksızın sormak gerekiyor: Dün olduğu gibi, bugünü kurtarmanın muradınız olmadığını nasıl somutlamayı düşünüyorsunuz?

Görülüyor ki, gün kurtulmuyor. Günü kurtarmaya uğraşanlar, her gelen günün yeni bir "gün" olduğunu yaşayarak öğreniyorlar.

Ve işçiler, kişilerin gününü kurtarmaya izin vermeyeceklerdir. Bir bedel ödenecekse, bu, *bugünü kazanmanın, yarını kurmanın bedeli olmalıdır.* Böylesi bir bedeli ödemede, işçiler, yöneticileri ile birlikte olurlar.

Son günlerde yoğunlaşan işçi eylemleri, bunun göstergeleridir. Kimi iş kollarında eylemlerin, sendikacılara rağmen yapıldığı da gözlenmektedir. İşçi sınıfı, ekmek ve demokrasi için savaşımını, sendikacıların kişisel seçimlerine kurban etmeyecektir.

1989 yılı toplu iş sözleşmeleri kapalı kapılar ardında değil, kamuoyuna açık, işçilerin bilgi ve denetiminde yapılan görüşmeler yoluyla sonuçlandırılmalıdır.

Doç.Dr. Gencay Şaylan'la, bürokrasi'deki sarsıntılar üzerine

BÜROKRASİDE NELER OLUP BİTTİ?

Yönetici plantasyonlarıyla yönetimin etkinliğinin arttırıldığı görülmüş değildir... Sonuçta, İkinci Dünya Savaşı öncesi İngiliz koloni yönetimlerine benzer bir yapı ortaya çıkmıştır.

■ Ahmet Erata

Ekonomi bürokrasisinde Ocak ayında meydana gelen kriz, sert bir çatışmayla noktalandı. Emlak Bankası Genel Müdürü **Bülent Şemiler'***in suçlamaları sonucu ortaya çıkan görüş ayrılığı nedeniyle, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı* **Kaya Erdem** *istifa etti. Söz konusu suçlamaları yönelten Şemiler, istifa olayı öncesinde görevden alınmasına karşın, Başbakanlık Başdanışmanlığı görevine getirildi.*

Bu gelişmeler sırasında Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı **Bülent Gültekin** *ve Başkan Yardımcısı* **Cengiz İsrafil** *istifa ederlerken, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı* **Yavuz Canevi** *de emekliye ayrıldı.*

Geleneksel bürokrasi kadrosuyla, ''prens'' olarak anılan çevre arasındaki bu çatışmaya hangi etkenler yol açmıştı? ''Prensler''; ne tür bir gereksinim sonucu ortaya çıkmıştı? Bu türden soruların yanıtlarını, TODAİE (Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü) eski öğretim üyelerinden Doç.Dr. **Gencay Şaylan'***a sorduk:*

Erata: *ANAP'ın, Türk bürokrasisinin tarihsel işlevinde hedeflediği değişiklikler ve nedenleri nelerdi?*

Şaylan: ANAP 1983'de iktidara geldiği zaman, aslında başka partiler tarafından da çok sık kullanılmış bir slogamı temel hedeflerinden biri olarak ilan etti: ''Bürokrasiyi azaltmak, bürokrasiyi ortadan kaldırmak!''

Bürokrasinin, toplumdaki ilişkilerin, oluşumların rasyonalitesini bozan, geciktirici, ağırlaştırıcı etkileri bulunmaktadır. İşte buna, kamu yönetimi biliminde ''bürokratizm'' adı verilir. Bu, bürokrasinin hiyerarşik örgütlenme yapısından kaynaklanır. Yani, Sovyetler Birliği için de geçerlidir, ABD için de...

Ancak, ANAP'ın esas olarak hedeflediği antibürokratizm, bu bürokrasinin sözünü ettiğimiz evrensel darboğazlarını ortadan kaldırmak değil, önemli bir sosyo-politik değişmeyi sağlamaktır. Bu değişim, devleti geriletmek, devletin sermaye birikimi ve sanayileşmedeki rolünü azaltmak ve başka türlü bir yapılaşmanın ortaya çıkmasını sağlamaktır? Bu bir antibürokratik kampanya i- .isinde ifade edildi. Bunun da çeşitli nedenleri bulunuyordu.

Türkiye'de, geçmişte hem sağ, hem sol siyasal örgütlenmelerin ortak savundukları noktalardan biri ''sanayileşme'' olmuştur. Bunun sonucunda, bir sanayileşme uğraşı içerisinde, bürokrasi, devletin sermaye birikimindeki rolüne bağlı olarak ağırlığı ortaya çıkmakta ve bu ağırlık, yine kökleri geçmişe uzanan ''bağımsız bir sistem olarak sanayileşme'' ideolojisiyle pekişmekteydi.

Şimdi siz, Türkiye'nin sanayileşmesini ikinci, üçüncü plana atmaya karar verirseniz, Türkiye'yi dünya pazarıyla bütünleştirmeye ve bu pazarda uluslararası ekonomik düzenini tayin ettiği yere razı olmaya kalkarsınız,elbette bürokrasinin bu ideolojisini ve bu türden bir siyasal konusu, karşınızda önemli bir engel olacaktır. Bunu ortadan kaldırmak gerekir. ANAP'ın yeniden yapılanma politikasını bu çerçeve içerisinde anlamak ve değerlendirmek gerekir. Ve bu, ünlü ''prensler''i günümüze getiriyor.

Kamu rantlarının sömürülmesi

Erata: *Bu konunun ayrıntısına geçmeden, kimdir bu ''prensler'' ve bu görevlere gelmelerine yol açan esas nedenler nelerdir, bunlara değinelim dilerseniz.*

Şaylan: Bu prensler, belki de kişi olarak gerçekten parlak insanlar. İyi bir eğitimden geçmişler, ayrıca üniversite ya da çeşitli kurumlarda çalışarak, kişisel becerilerini kanıtlamış kişiler. Bunların kişi olarak becerileri konusunda bir tartışma açmak gereksizdir. Tartışılacak konu, olayın siyasal yönüdür. Prensleri buraya getiren, bir siyasal tercih olayıdır.

Tabii, bir de işin diğer önemli yönü var sanıyorum. Kamunun yarattığı rantların alabildiğince sömürülmesi ve paylaşılması olayı...

Türkiye'de yolsuzluk, teknik deyişle, ''yaratılan rantların paylaşılması'' olayı, her dönemde kendini gösteriyordu. Ancak, geçmişte partiler içerisindeki dengeler, bürokrasinin gelenekleri, yolsuzluklar üzerinde önemli bir kontrol işlevini yerine getiriyordu.

Tabii, sistemin dışından gelmiş, bu tür bir ideolojik ortam içerisinde yetişmemiş, yani değer yargıları oldukça farklı bir kesim, karar verici görevlere gelince, işte o rantların kullanılması, paylaşılması ölçüsüz, sınırsız, engelsiz bir biçimde maksimum olma eğilimi göstermiştir.

Yönetsel sorunlar

Erata: *Prenslerin getirilişi, ne gibi yönetsel sorunlara yol açmıştır?*

Şaylan: Her yönetim sisteminin, örgütün, bir alt-kültürü vardır.. Yönetim faktörü bu alt-kültüre göre biçimlenir. Bu alt-kültür sistemi, yönetimin etkinliğini belirleyen birincil faktörlerdendir. Yönetimin etkinliğini belirleyen faktör, oturup da bilgisayarın başına bilmem ne programını koyma ya da ileri yönetim tekniklerinden birinin uygulaması'nı bilmek değildir; o alt-kültür ile rasyonelleştirme arasındaki uygun bağlantıları kurmaktır. Şimdi, bu gelen insanlar, bu alt-kültürden bihaberdir, onun için de yönetimdeki etkinlikleri sınırlıdır. Böyle yönetici plantasyonlarıyla yönetimin etkinliğinin artırıldığı görülmüş değildir.

Öte yandan, teknik olarak bir de şu sorun vardır. Bu türden bir yönetici plantasyonu, o yöneticinin geldiği örgüt içerisinde çok olumsuz bir motivasyona neden olmaktadır. Bir yönetim süreci içerisinde iş gören insanlar için en önemli motivasyon, yükselme olanağıdır. Herhangi bir kamu bankasında ya da KİT'de çalışan orta kademe profesyonel yöneticileri, en tepeye gelebilmesi için birbirleriyle sıkı bir yarışma içerisindedirler. Bu yarışmanın siyasal boyutları da vardır. Ama, şimdi dışarıdan birtakım insanlar bu kuruluşların başına getirilmektedir. Başka bir deyişle, İkinci Dünya Savaşı öncesi İngiliz koloni yöntemlerine benzer yapı ortaya çıkmıştır. İngiliz koloni yönetimlerinde de, yerli yöneticiler orta kademede yer alırken, onların başına hep dışarıdan, İngiltere'den bir tepe yönetici gelirdi.

Bürokrasinin başka bir biçimde politizasyonu

Erata: *Biraz da, olayın siyasal yönüne değinelim isterseniz. Prensler, başbakan ve yakın çevresiyle sıkı ilişkileriyle biliniyorlar. Bu durumun yol açtığı sorunlar nelerdir?*

Şaylan: Bu insanların ideolojik, siyasal bağlantıları yoktur. Oldukça içi boşalmış bir ulusalcı yanları vardır. Bunun için de, kendilerini oraya getiren kişisel bağlantılara sonuna kadar bağlıdırlar. Bu, Türkiye'de yönetimin, bürokrasinin başka bir biçimde politizasyonuna yol açıyor demektir.

Türkiye'de özellikle 1970'lerden sonra, toplumdaki siyasal gerilimlerin yükselmesi doğrultusunda, her bürokrat kendini bir siyasal partiyle, bir ideolojiyle özdeşleştiriyordu. Sık sık hükümetler değişiyor ve her hükümet değişikliğiyle bürokrasi kadrolarında önemli değişiklikler oluyordu. Bu, bürokrasinin politizasyonu anlamına gelmekteydi.

Ancak, prenslerin işbaşına getirilişi, farklı bir siyasal çerçevedir. Bu da Türkiye'deki yapı değişikliğinin üzerine oturmaktadır.

▶ *Gencay Şaylan: ''Türkiye'de yolsuzluk, teknik deyişle, 'yaratılan rantların paylaşılması' olayı, her dönemde kendini gösteriyordu... Sistemin dışından gelmiş, değer yargıları oldukça farklı bir kesim, karar verici görevlere gelince, işte o rantların kullanılması, paylaşılması ölçüsüz, sınırsız, engelsiz bir biçimde maksimum olma eğilimi göstermiştir.''*

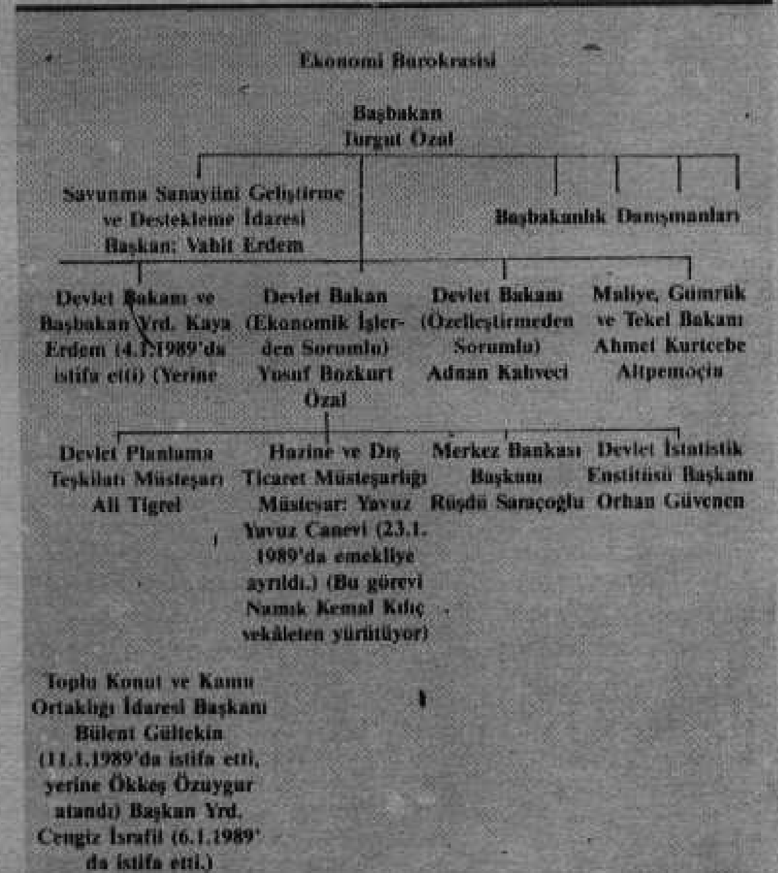
Hani şu meşhur tartışma var: Türkiye'yi seçilmişler mi yönetecek, atanmışlar mı? Sonuçta, Türkiye'yi yine atanmışlardan oluşan bir kadro yönetir hale geldi.

Bürokrasinin güç kazanışı

Erata: *Bürokrasideki değişiklikler, geleneksel bürokrat kadroyla, yeni gelenler arasında bir çatışmaya yol açtı. Bu çatışmanın neden olduğu sonuçlar nelerdir?*

Şaylan: Ortaya ilginç bir nokta çıktı. Anti-bürokratizmi temel propaganda sloganlarından biri haline getiren kuruluşta birdenbire bürokrasi ilginç bir şekilde, olağanüstü güçlendi. Bir prens, bir bakanla çatışma içerisine girdi; sonuçta o prens görevinden alınarak başka bir göreve atanırken, bakan istifa etmek zorunda kaldı.

Hani şu meşhur tartışma var: Türkiye'yi seçilmişler mi yönetecek,, atanmışlar mı? Sonuçta, Türkiye'yi yine atanmışlardan oluşan bir kadro yönetir hale geldi.□

İtalyan Komünist Partisi 18. Kongresi'ni yaptı

Avrupa solunun gözü İKP Kongresindeydi. İtalyan komünistleri, Avrupa solunun 1992'nin birleşik Avrupa'sı perspektifiyle kendisini yenilemesini, arasında birlik sağlamasını ve yeni-tutuculuğun karşısına Avrupa'nın kültürel, sosyal ve politik liderliğine aday, güçlü bir demokratik alternatif olarak çıkmasını zorunlu görüyorlar.

▶ *Achille Occhetto: Berlinguer'in ölümünden sonra ortaya çıkmış lider boşluğunu bir ölçüde de olsa dolduracağı düşünülüyor.*

BİRLEŞİK VE DEMOKRATİK BİR AVRUPA İÇİN

AVRUPA SOLUNUN BİRLİĞİ

■ Ahmet Kardam

On milyon seçmene ve 1.462.302 üyeye sahip İtalyan Komünist Partisi'nin 18. Kongresi 1.039 seçilmiş delegeyle 18-22 Mart günlerinde Roma'nın en büyük kapalı spor salonla.ından birinde yapıldı.

Bu Kongrenin belirgin bir durgunluk, hatta gerileme içine girmiş İKP'ye yeni bir canlılık getirmesi zaten bekleniyordu. Ama Genel Sekreter **Achille Occhetto** kongrenin birinci günü Merkez Komitesi adına politik raporu bitirdiğinde, delegelerle birlikte o dev salonu dolduran 7 bin kişinin ayakta, bitmek bilmeyen coşkun tezahüratını da herhalde hiç kimse beklemiyordu. Genel Sekreter'in yuvarlak salonun iki ucuna yerleştirilmiş ekranlarda video ile yakın plan yansıtılan çehresinde, bütün gayretine rağmen gizlenemeyen gözyaşlarının eşlik ettiği büyük bir sevinç ve aynı zamanda en az aynı büyüklükte bir şaşkınlık izleniyordu. Besbelli ki bu kadarını o da beklemiyordu.

Genel Sekreter Occhetto'nun kongrenin dördüncü günü tartışmaları sonuçlandırma konuşmasını bitirdiğinde birinci günkünü de gölgede bırakan marşların eşliğinde bu coşku, zamanın sınavından geçeceği doğrultusunda büyük umutlar yaratan dört olası sonucu haber veriyordu.

Birincisi, **Berlinguer**'in ölümünden sonra ortaya çıkmış lider boşluğunun bir ölçüde de olsa doldurulacağını... İkincisi, partinin yeni politik çizgisinin parti tabanından ve seçmenlerinden tartışmasız büyük bir destek gördüğü ve bu desteğin İKP'yi tekrar yükseliş çizgisine oturtacağı... Üçüncüsü ve herhalde en önemlisi, partinin 1992 sonrasının birleşik Avrupa'sını hedef alan yeni politik çizgisinin, başta Batı Avrupa komünist partileri olmak üzere, sosyal demokrat partiler de içinde, bütün Avrupa solu için etrafında birleşilebilecek ve yeni-tutuculuğun karşısında Avrupa'nın yazgısını etkileyebilecek bir alternatif haline gelebileceği...

Günün getirdiği yeni sorunlara yaratıcı bir biçimde yanaşmak, bu sorulara dogmaların, donmuş kalıpların, tabuların dışına çıkarak yanıtlar aramak İtalyan komünistlerinin geleneğinde var. Gramschi, Togliatti ve Berlinguer bu geleneğin simgesi olmuş liderler. Ortaçağın karanlığını yırtarak önce Avrupa ve sonra bütün insanlık için yepyeni ufuklar açan Rönesansı yaratmış bir halkın çocukları olmanın da bunda bir payı olsa gerek.

İKP, bugün Avrupa birliği perspektifiyle çizdiği yeni politik hattına büyük bir güvenle sarılma moralini bir ölçüde de -dünya komünist hareketi içinde yalıtlanma, yanlışlar yapma ve yenilme cesaretini göstererek- 1970'li yıllardaki ilk arayışlarına girişmekte ne kadar haklı olduğunun bugün artık anlaşılmış olmasından alıyor. Nitekim kongre belgelerinde bunu kendileri de açıkça ifade ediyorlar.

İKP'nin yeni çizgisini büyük bir moral üstünlükle geliştirmesine yardımcı olan bir diğer etmen de, Sovyetler Birliği'ndeki ve diğer sosyalist ülkelerdeki yenilenme politikaları... İKP, Sovyetler Birliği'ndeki perestroyka ve glasnost politikasını destekliyor ve birleşmeyi ve kendini yenilemeyi başarmış bir Avrupa solunun sosyalist ülkelerdeki bu mücadeleye her bakımdan katkıda bulunabileceğine inanıyor.

• • •

İKP kongresinin benimsediği yeni politik çizginin dayandığı başlıca üç temel yaklaşım var. Birincisi, Avrupa birliğinin kaçınılmazlığı; ikincisi, Avrupa solunun kendisini yenilemesinin ve birleşmesinin zorunluluğu; ve üçüncüsü, İtalya'nın politik, toplumsal ve ekonomik yaşamının bütün alanlarını derinden demokratikleştirecek bir alternatif etrafında politik güçlerin yeniden saflaşmalarını sağlayarak, ülkenin tarihinde yeni bir evreye geçiş.

İKP, dünyadaki ekonomik, sosyal ve politik süreçlerin bir bütün olarak, yeni bir dönüm noktasına vardığından ve insanlığın karşısına yepyeni sorunlar çıkardığından hareket ediyor. Hem sermayenin faaliyet alanlarını ulusal sınırların çok ötesine taşırmış ve demokratik denetim mekanizmalarının dışına çıkmış olması, hem de silahsızlanma ve çevre sorunları gibi global sorunların çözümünün ulusal sınırlar içinde aranmasının olanaksızlığı Avrupa birliğini kaçınılmaz yapıyor.

İKP'ye göre, Avrupa birliği şu anda iki kulvarda ilerliyor. Bunlardan biri, **"ekonomik güçlerin Avrupası"**, ikincisi de **"demokrasi Avrupası"**... **"Ekonomik güçlerin Avrupası"**'nın hızlı bir ilerleme içinde olmasına karşılık, **"demokrasi Avrupası"**'nın ilerleyişi geri kalıyor. Eğer bu duruma müdahale edilmeyecek olursa, bütün Avrupa'yı ilgilendiren kararlar demokratik denetimin dışında sermaye tarafından kapalı kapılar ardından alınacak ve mali, teknolojik ve ekonomik uluslararasılaşma, ulusal demokrasileri büyük çapta göstermelik hale getirecektir. Bu gelişmenin yarattığı sorunlara Avrupa çapında değil de ulusal ölçekte çözümler arama çabaları başarısız kalmaya mahkum olacaktır; faaliyet alanını ulusal sınırların ötesine taşırmış ve daha da taşıracak olan sermaye, demokratik haklar ve özgürlükler açısından ülkeler arasındaki farklılıklardan yararlanarak, emekçi yığınları, halkı daha da zayıflatacaktır. Eğer Avrupa'nın ekonomik birliğine doğru ilerleyen nesnel sürece demokratik müdahale sağlanamayacak olursa ve bu temelde ülkelerin izledikleri politikalar arasında uyum kurulamazsa, eğer güçlü bir Avrupa demokrasisi yaratılamazsa, toplumsal ve ekonomik çözülme ve politik istikrarsızlık kaçınılmazdır.

• • •

İtalyan komünistleri bu temel düşüncelerden hareketle, Avrupa solunun 1992'nin birleşik Avrupası perspektifiyle kendisini yenilemesini, arasında birlik sağlamasını ve yeni-tutuculuğun karşısına Avrupa'nın kültürel, sosyal ve politik liderliğine aday, güçlü bir demokratik alternatif olarak çıkmasını zorunlu görüyorlar.

İKP, Avrupa işçi sınıfının İkinci ve Üçüncü Enternasyonal partileri olarak tarihsel bölünmüşlüğünün günümüzde geçerliliğini yitirdiğine inanıyor. Geçmişin üzerine kurulmuş olduğu temellerden tümüyle farklı olan bugünün temelleri üzerinde sosyalizm için mücadelede yeni bir sayfa açılmasını zorunlu görüyor. Komünist ve sosyal demokrat partiler başta olmak üzere, bütün solun kendisini yenileyerek Avrupa çapında birliğe yönelmeleri tezini öne sürüyor ve bu temelde kendisi Avrupa'nın sosyal demokrat partileriyle ilişkilerini sürekli geliştiriyor. Genel Sekreter Occhetto'nun raporunda Sosyalist Enternasyonal'in lideri **Willy Brandt** ile **Mihail Gorbaçov**'un adlarının birlikte anılması, Gorbaçov'un kongreye gönderdiği mesajın Alman Sosyal Demokrat Partisinin temsilcisi **Voigt**'in mesajının ardından verilmesi bu yaklaşımın sonucu.

• • •

İç politikada ise, İtalyan Komünistleri, 1970'lerde ortaya attıkları **"Tarihsel Uzlaşma"** politikasının günümüzde artık geçerliliği kalmadığına inanıyorlar ve bu politikayı terkediyorlar. Bugün öne sürdükleri alternatif politikanın ülkedeki bütün politik güçlere yapılmış bir öneri olduğunu söylüyorlar. Sorunun şu ya da bu partiyle, hükümete gelmek için bir koalisyon kurmak olmadığını; sorunun İtalya'nın her alanda derinden demokratikleştirilmesini ve yapılandırılmasını amaçlayan bir alternatif program etrafında yeni saflaşmalar yaratmak olduğuna inanıyorlar. Böyle bir alternatifin İtalyan Sosyalist Partisi olmaksızın yaratılamayacağından hareketle, bu partinin de solun arkasındaki çelişkileri derinleştirme politikasından vazgeçerek, kendisini yenilemesini ve bu temelde iki partinin birliğe yönelmesini istiyorlar.

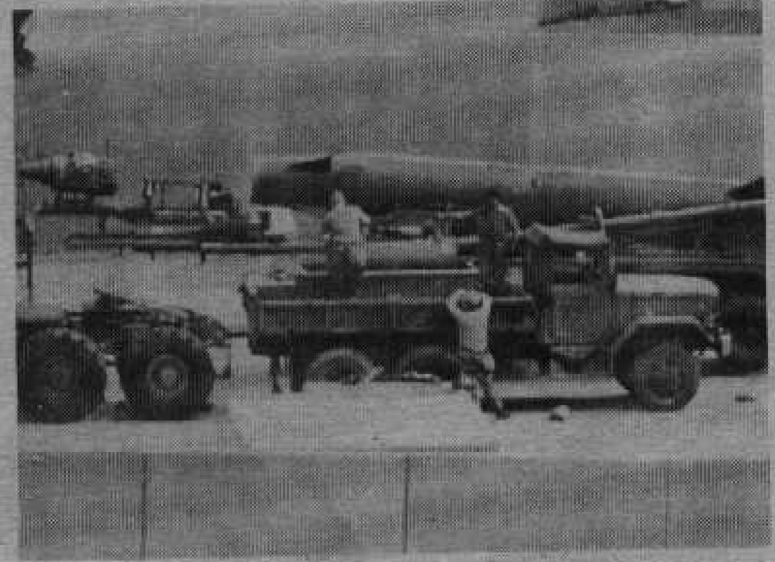
• • •

Geçmiş hatalarını gözden geçirme, kendisini yenileme ve birliğini sağlama, Türkiye'ye demokratik bir rejimin yerleşmesi ve Avrupa Topluluğu'na Türkiye'nin katılması sorunu konusunda somut politikalar geliştirme zorunluluğu ile karşı karşıya olan Türkiye komünist hareketinin ve solunun, İtalyan Komünist Partisi'nin 18. Kongresi'nin geliştirdiği yeni politik çizgiyi dikkatle incelemesi ve sonuçlar çıkarmaya çalışması zaman kaybı olmasa gerek. □

NATO'nun nükleer silahlarla rekabet oyunu!

MODERNİZASYON: TARİH TEKERRÜR EDECEK Mİ?

Türkiye, 1989 Mayıs'ındaki NATO zirvesinde, 1979'daki tutumunu tekrarlamamalı, yeni bir silahlanma turuna evet dememelidir. Silahların değil, düşüncenin modernizasyonu! Ülkemizin ve dünyamızın buna gereksinimi var.

▶ *Kapitalist sistemdeki militarist güçler, sosyalizm ile tarihsel hesaplaşmayı askeri faktörle çözmede ısrar ediyorlar.*

■ Ayşe Bilge Dicleli

Şu sıralarda Türkiye'de olduğu gibi, Avrupa'da da en yoğun tartışılmakta olan konuların biri de NATO'nun kısa menzilli nükleer roketlerinin modernizasyonu. Federal Almanya'nın NATO'nun modernizasyon kararını 1991 yılına (seçim sonrasına) erteleme çabaları, Batı Avrupa'daki barış hareketlerinin, çeşitli politik partilerin ve politikacıların tepkileri, sosyalist ülkelerin modernizasyonun silahsızlanma görüşmelerine darbe anlamına geleceğini ifade eden açıklamaları konunun önemini gösteriyor.

ABD Dışişleri Bakanı **Baker**, NATO başkentlerini dolaştıktan sonra Washington'da yaptığı açıklamada, bütün NATO üyelerinin **"esnek mukabele"**, **"ileri savunma"** yaklaşımlarını ve kısa menzilli nükleer roketlerin modernizasyonunu kabul etmeleri gerektiğini söyledi. Baker, tıpkı 1979 yılında Batı Avrupa'ya Amerikan orta menzilli nükleer roketlerinin yerleştirilmesi kararının alınmasından önce olduğu gibi, Amerikan yönetimi adına NATO müttefiklerine şunu dayatıyor: Önce silahlanma, sonra görüşmeler. Bu durumunda şu soru gündeme geliyor: 1989 Mayıs'ındaki NATO zirvesinde, 1979'daki gibi, yeni bir silahlanma turu başlatılacak mı? Ya da: Karar çıksa bile, tarih tekerrür edecek mi?

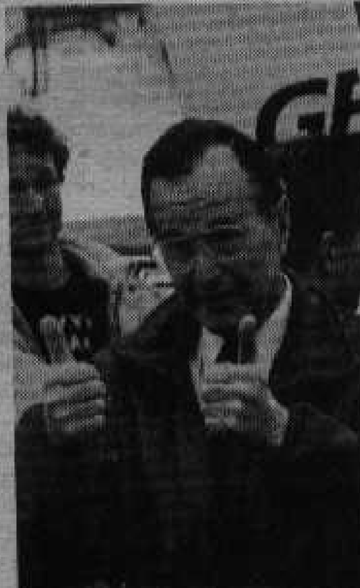
Militarizm, dünya çapında modernizasyondan yana yürüttüğü propaganda faaliyetinde şu tezi öne sürüyor: "Evet, Gorbaçov silahsızlanma süreçlerine yeni olgular getirmiştir. Ama Gorbaçov'un iktidarda kalıp kalmayacağı belli değildir. O nedenle biz, askeri alanda o denli güçlü olalım ki, Gorbaçov gitse bile, karşı taraf aynı politikayı sürdürmek zorunda kalsın."

Askeri güçle hesaplaşma anlayışı

Modernizasyon, "esnek mukabele, "ileri savunma"; somut ifadeyle, Türkiye de dahil, NATO ülkelerine **Lance-2**'lerin yerleştirilmesi, yeni taktik roketsavar sistemi **ATM**, nükleer toplara yeni mermilerin takılması, taktik havadan karaya saldırı roketlerinin yerleştirilmesi, F-16 ve F-11 filolarının güçlendirilmesi, yeni teknolojiye dayalı ve hedefi şaşırmayan konvansiyonel silahların geliştirilmesi, NATO'nun belli kesimleri tarafından niçin dayatılıyor?

Konvansiyonel alanda karşılıklı olarak üstünlüklerin giderilmesi, askeri dengenin daha alt düzeyde sağlanması, her iki askersel paktın birbirine sürpriz bir saldırı yapmasının önlenmesini amaçlayan düzenlemelere gitmeleri önerileri gündemdeyken, Pentagon niçin "rekabet stratejisi" (competit ve strategy) üzerinde çalışıyor? Gorbaçov'un iktidarda kalıp kalmayacağı belli olmadığından mı?

Kapitalist sistemdeki militarist güçler, sosyalizm ile tarihsel hesaplaşmayı askeri faktörle çözmede ısrar ediyorlar. Nükleer bir savaş, herkesin yokolması anlamına geldiği için, ilk vuruşu konvansiyonel silahlarla, üstün teknolojiye dayalı "akıllı" silahlarla yapmayı, kısa menzilli nükleer roketleri modernize ederek belirli bir nükleer caydırıcılığa dayanmayı, bu şekilde de "galip gelmeyi" planlıyorlar. Sosyalist ülkelerin teknoloji alanındaki sorunlarından yararlanmayı, sosyalist ülkelere yeni bir silahlanma turu dayatarak onların ekonomik sorunlarını çözmelerini önlemeyi amaçlıyorlar. Modernizasyon, "esnek mukabele" ve "ileri savunma" üçlüsünde ısrarın ardında yatan esas neden, budur.

▶ *Bush yönetimi modernizasyonda ısrar ederken, ödemeler dengesindeki açığı da büyütecek.*

Bütün bunların hazırlıkları, çok önceden, daha Gorbaçov SBKP'ye Genel Sekreter olmadan başladı. "Perestroyka" ve "açıklık" politikaları gündemde bile değilken, 1983 yılında, NATO'nun Nükleer Planlama Grubu Montebello'da taktik nükleer silahlarda "indirim" görüntüsü altında modernizasyona gitme kararı almıştı. 1984 yılında ise, NATO, o dönemin başkomutanı **General Rogers**'ın adıyla anılan "Rogers Planı"nı, diğer adıyla "FOFA Planını" (Follow On Forces Attack) kabul etti.

Bilindiği gibi bu plan, kara ve hava kuvvetlerinin ortaklaşa eylemiyle "düşmanın içlerine" vurmayı, karşı tarafı harekete geçmeden avlamayı ve önceden belirlenmiş 2685 hedefi imha etmeyi öngörmektedir. Vuruş menzili, 800 km'dir.

FOFA Planının onaylanmasını taktik roketsavar sisteminin geliştirilmesi kararı izledi. Bu, Avrupa'daki hava savunma sisteminin yenilenmesi demektir. 1985'te, yani Gorbaçov'un daha yeni genel sekreter olduğu yıl içinde, NATO'nun MC299 belgesiyle Askeri Çerçeve Anlayışı ve konvansiyonel savunmayı geliştirme amaçlı Konvansiyonel Savunma İyileştirmeleri programı gündeme geldi. 1987'de ise, Konvansiyonel Silah Planlama Sistemi oluşturuldu, 1988'den beri de bunun denenmesine başlandı.

Bu durumda, 1979'daki gibi, 1989'da da yeni bir silahlanma turunun başlaması kader midir? İnsanlık hep önce silahlanma, sonra da bu silahlardan kurtulmak için çırpınma çıkmazında mı debelenecektir?

Varşova Paktı üyelerinin yaptıklarına bakılırsa, tarih tekerrür etmeyecek. Çünkü bütün bunları bildikleri halde, Sovyetler Birliği'nin yanı sıra bir dizi Varşova Paktı üyesi, tek yanlı olarak konvansiyonel alanda indirimlere yöneldiler. Sovyetlerin yaptığı indirim, Federal Almanya ordusunun tümüne eşit. Bu durumda, bunlara "propaganda adımları demek mümkün değil.

Sovyetler Birliği, silah fabrikalarını sivil üretime yönlendirmeyi planına aldı. Yine sosyalist ülkeler, savunma potansiyelini ancak bir saldırıyı püskürtecek düzeyde tutmayı askeri doktrin olarak benimsediler. Yapılan son indirimlerle birlikte, ordularda bu yönde düzenlemeler de başlatıldı. Bu durumda, Varşova Paktının 1979'daki gibi, yeni bir silahlanma turuna zorlanması, pek gerçekçi bir hedef olarak gözükmüyor.

Konvansiyonel bir savaşın boyutları

Peki, konvansiyonel bir savaş, olası mıdır? Bunun sonuçları ne olabilir?

Açık ki, bilgisayar sistemlerindeki bir arıza ile, istenmediği bir durumda da, konvansiyonel bir savaş çıkabilir. Elbette, teknolojik silahların konuşlandırıldıkları durumda. Üstelik bu tür silahların yıkım gücü, nükleer silahlar ile eşit olarak nitelendirilmekte. Hazırlıklar, kimya fabrikaları, atom santrallarıyla dolu, nüfus yoğunluğu fazla olan Batı Avrupa'da yoğunlaşmış durumda. O nedenle, bu türden konvansiyonel silahlarla ilk vuruşu yapmak, askeri açıdan da pratik açıdan da, nükleer ve kimyasal bir savaş ile aynı sonucu verecektir.

Eskiden beri savaşlar, yeni topraklar için, yeni hammadde ve doğal kaynaklar için ya da ülkelerin nüfuz alanını genişletmek için çıkarılmıştır. Günümüz dünyasındaki güçlerin yeralımı, bu amaçlarla savaş patlatmaya hele Avrupa'da pek elverişli gözükmüyor.

Konvansiyonel silahlanmanın faturası büyük

Konvansiyonel silahlanmanın ileri teknolojiyle tırmandırılması muazzam ekonomik kaynaklar gerektiriyor. NATO ülkeleri arasında yük paylaşımı tartışmaları, FOFA Planının kabul edilmesinden bu yana daha da hızlandı. İnsanlığın ekolojik felaket ile başetmek durumunda olması, çevre koruma önlemlerinin ise muazzam yatırımları gerektirmesi, ister istemez NATO'yu da seçim yapmak durumunda bırakacaktır. Halklardan toplanan vergiler, silahlara mı yatırılacak, yoksa doğanın kurtarılmasına mı?

"Modernizasyon"un baş ısrarcısı gözüken yeni ABD yönetimi şu sıralarda "üç açık" ile mücadele etmek durumunda. Bütçedeki, ödemeler dengesindeki açık, sosyal hizmetlerdeki açıkla birlikte **Bush** yönetiminin en önemli sorunları arasında. Amerikan ekonomisinin dünya pazarlarındaki rekabet gücünün hızla azalması, Batı Avrupa'da 1992'de tek pazarı gerçekleştirme çabalarının yoğunlaşması, ABD'yi zorluyor. Öte yandan Batı Avrupa'da modernizasyona karşı çıkan politik güçler, komünistlerden hıristiyan demokratların içine dek uzanıyor.

Bütün bu verilere bakılınca, tarihin tekerrür etmemesi için oldukça önemli nesnel olguların bulunduğu söylenebilir. Ama biliniyor ki, verili nesnel durumlar değiştiği, bunlar başka türlü düşünüp davranmayı gerektirdiği halde, alışılmış ideolojik-politik yaklaşımları terketmek kolay olmuyor. Türkiye de bu açıdan bir sınav verecektir.

Türkiye, 1989 Mayıs'ındaki NATO zirvesinde, 1979'daki tutumunu tekrarlamamalı, yeni bir silahlanma turuna evet dememelidir.

Silahların değil, düşüncenin modernizasyonu! Ülkemizin ve dünyamızın buna gereksinimi var. □

Yunanistan'da Sol Birlik

SEÇİMLER KAPIDA, UMUT SOLDA

■ Gülenay Öztürkçü

Hükümetin parlamento seçimlerinin tarihini 18 Haziran olarak açıklamasına karşın, Yunanistan bugünden seçim havasına girdi. Yoğun politik atmosferin en basit göstergesi, Atina'nın merkezinde, işlek caddelerinde artık bir gelenek haline gelen büfelerde mandallara asılı gazetelerin etrafından toplanıp tartışan insanların sayısının gitrikçe artması ve bunun ara sokklara da yayılması... Komünistinden tutucusuna, sosyalistinden liberaline kadar, farklı görüşlerden insanların politik gelişmeleri 50-60 kişilik gruplar halinde uygarca tartışmasını biz şaşırarak, ama aynı zamanda gıpta içinde izliyoruz.

Seçimlerin arifesinde birbiri ardına ortaya çıkan skandallara hükümet üyelerinin, bizzat Başbakan **Andreas Papandreu** ve çevresindekilerin adlarının dolaysız karışması, Milli Savunma Bakan yardımcısının MAGIC ve MIRAGE savaş uçaklarının alımında sahtekarlık olduğunu, halkın paralarının yağma edildiğini açıklayıp doğrudan hükümeti suçlaması ve istifa etmesi, bugünlerde belli başlı devlet kurumlarının (PTT, Olympic Hava Yolları vd.) yöneticilerinin sahtekarlık nedeniyle tutuklanmaları sonucu, politik kriz ülkede çok geniş politik, toplumsal ve ahlaki boyutlar aldı.

Yunanistan'da İç Savaş'dan sonra ilk kez, içinde YKP ve Yeni Demokrasi'nin olduğu dört muhalefet parti liderinin Cumhurbaşkanını ziyaret ederek, demokratik işleyiş içinde ülkenin bunalımdan çıkması, demokratik kurumların işleyişi için mücadeleye hazır olduklarını belirtmeleri ve Cumhurbaşkanı **Hristos Sarsedakis**'in gidişattan duyduğu endişeyi açıkça ifade etmesi, Yunan kamuoyu tarafından tarihsel bir olay olarak nitelendirildi.

YKP, EAR (Yunan Solu), EDA (Demokratik Sol Parti), ESPE (Birleşik Sosyalist Parti) ve AKE (Yunan Köylü Partisi) ve skandallardan sonra PASOK'dan istifa eden eski bakan, milletvekili ve Yunan toplumunun önde gelen şahsiyetleri ideolojik ve politik bağımsızlıklarını koruyarak, karşılıklı saygı ve eşitlik temelinde sadece seçim işbirliğini değil, solun ve ilerlemenin politik ve toplumsal güçlerinin Birlik Programı etrafında Sol Birliği kurmaları en önemli politik gelişmelerden biriydi.

▶ *Sol Birliğin mitinglerine on binlerce kişinin katılması, Birliğin Yunan Toplumu içinde bugünden büyük bir yankı uyandırdığını gösteriyor.*

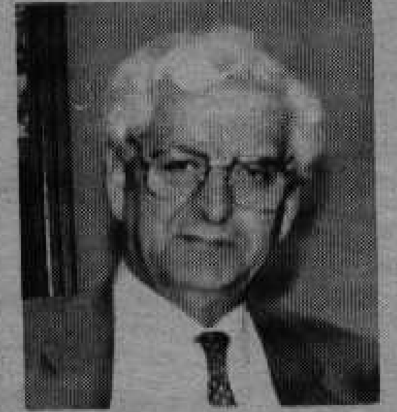
15 Mart'da, skandalların açığa çıkarılması, nisbi seçim sisteminin yürürlüğe girmesi ve normal demokratik gelişmeler içinde politik krizden çıkış ana talepleri etrafında, Yunanistan'ın 32 büyük kentinde gerçekleştirilen Sol Birliğin mitinglerine on binlerce kişinin katılması, Birliğin Yunan toplumu içinde bugünden büyük bir yankı uyandırdığını gösteriyor.

Atina'daki büyük mitingde, YKP MK Genel Sekreteri **Harilaos Florakis**'in konuşmasının sonunda Türkiye'de insan haklarının kabaca çiğnenmesi ve Türkiyeli yurtseverlerin kovuşturulmasını protesto çağrısına, aynı anda coşkun alkışlar içinde yanıt veren onbinlerce Atinalı'nın Türkiye demokrasi güçlerine dayanışma mesajı gönderdiklerini eklemeyi de unutmayalım. □

PASOK milletvekili

Yannis Papadopoulos

"KOMÜNİST SOLLA KOALİSYON"

▶ ***Yannis Papadopoulos:** Kuzey Yunanistan eski bakanı ve PASOK milletvekili. "Sürekli olarak YKP'nin PASOK'la işbirliği yapmayacağı söyleniyor. Sorunumuz ne dedikleri değildir; PASOK'la işbirliği yapmaya mecburdur..."*

***Adımlar:** Hükümet Partisi olarak, seçimlerden önce ülkedeki politik durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Papadopoulos: Öncelikle belirtmek isterim ki, hükümet partisinin milletvekili olarak hükümetin görüşlerini ifade etmiyorum; çünkü bunu hükümetin bizzat kendisi yapar. Banker Koskotas skandalından sonra politik durumda gerginlik olduğunu söyleyebilirim. Ancak seçimlere gidiş normal koşullarda oluyor. İktidarın yasallığını belirleyen çoğunluğu kaybetme tehlikesi hükümet için kesinlikle söz konusu değildir. Böylelikle, anayasal çerçevede ve politik karşıtlarımızın iddia ettiği gibi yoğun bir politik kriz söz konusu olmadan daha önce saptanmış olan tarihte, 18 Haziran'da genel se-

---

YDP Meclis Grubu Başkanı Athanasios Kanellopoulos

"MECLİS'İN GÜVEN DUYDUĞU BİR HÜKÜMET..."

▶ ***Athanasios Kanellopoulos:** "Partilerin, karşılıklı fikir ve görüşlere katkıda bulunan, tüm bunlardan diyalektik bir sentezin ortaya çıktığı politik yapılar olduğunu varsayıyoruz."*

***Adımlar:** Partiniz politik kriz saptaması yapıyor. Bu krizden çıkış için ne öngörüyorsunuz?*

Kanellopoulos: Bu politik krizin son bulması için tek yolun seçimler olduğunu sanıyoruz. Seçimlerin yapılmasında ısrar etmemizin nedeni, kendi seçimini yapacak olan halkın bizzat sorumlulukları üstlenmesi için seçimlerin mümkün olduğunca çabuk gerçekleşmesidir. Yeni Demokrasi Partisi olarak, bu seçimlerin hiçbir zaman olmadığı kadar gerekli olduğuna inanıyoruz. Çünkü yalnızca politik krize değil, aynı zamanda ahlaki ve kurumsal bunalıma da sahibiz. Ülkede ahlaki ve kurumsal bunalım yaygınlaştığı ölçüde, hem politik istikrar, hem de demokrasi için tehlikeler o denli büyük oluyor.

***Adımlar:** Dört muhalefet liderinin Cumhurbaşkanını ziyareti gerçeğinden hareket ederek, YKP'yle taban tabana zıt bir parti olan Yeni Demokrasi'nin, demokratik kurumların işleyişi üzerine komünist partisiyle mutabakata varacağını, anlaşabileceğini takdir ediyor musunuz? Yani Komünist Partisi'ni parlamenter sistemin ve demokrasinin normal işleyişinin bir etkeni olarak görüyor musunuz?*

Kanellopoulos: Yanıtımız "evet"tir. Bir partinin ideolojik ve programatik olarak başka bir partinin karşıtı olmasının, bunun da ötesinde en azından ideolojik açıdan uzlaşamaz çelişkilerinin olmasının hiçbir önemi yoktur. Partiler karşılıklı birbirlerini yokeden nitelikte yapılar değildir. Partilerin, karşılıklı fikir ve görüşlere katkıda bulunan, tüm bunlardan diyalektik bir sentezin ortaya çıktığı politik yapılar olduğunu varsayıyoruz. Hangi tür demokrasi olursa olsun, partiler ihtiyaçtır, demokrasi olmaksızın partiler yoktur. Eğer partiler sürekli, açık bir karşıtlık içinde bulunuyorlarsa, aralarında herhangi bir konuda mutabakata varmaları hiçbir olanağı yoksa, o zaman demokrasinin temellerinin çürüdüğünü öğrenmemiz zorunludur. Demokrasinin karakteristik özelliği hoşgörüdür.

Yeni Demokrasi Partisi'nin diğer üç muhalefet partisiyle Cumhurbaşkanını ziyareti, bir yandan Partimizin kamu yaşamımıza yeni bir çehre getirme hedefinin bir göstergesi oldu; diğer yandan, uzlaşmaz farklılıkları olmasına karşın, partilerin gidişat içinde mutabakata varabilecekleri noktalar da olduğunu gösterdi. Bu arada, Yeni Demokrasi'nin sahip olduğu istem ve niyetin diğerlerinde olmadığını, partimizin hükümet için verdiği güvensizlik önergesinde görmekten dolayı üzgünüm. YKP'nin bizzat kendi açtığı hatta ilerleyeceğini bekledik. Bu hükümetin düşmesi gerektiğini, nisbi sistemin gerekliliğini ve derhal seçimlere gidilmesini desteklemişti. Bizim önerimiz de tam bunları işaretliyordu. Meclis'deki tüm partilerden bunu istemiş ve hem seçim yasası, hem de seçimlerin yapılması için tüm güvenceleri vermiştik. Özellikle önemli olan bu noktayı vurgulamak isterim: Yeni Demokrasi, PASOK'dan oluşan geçici bir hükümetin kurulmasını, yani PASOK'un parçalanmasını istemedi. Meclisin güven duyduğu bir hükümet kurulmasını istedi. YKP'nin açıklamalarına karşın, böyle bir tavır alması bizi hayal kırıklığına uğrattı.

***Adımlar:** Önümüzdeki seçimler için partinizin perspektifi nedir?*

Kanellopoulos: Bugünkü seçim yasa tasarısıyla, Yeni Demokrasi'nin tek başına hükümet olacağından hiç kimsenin kuşkusu yoktur. Bu yasa tasarısı, birinci partinin tek başına iktidara gelme olanağını azaltma ve bu gücü, ideolojik düşünceleri ve partilerin parçalanıp bölünmesini hedefliyor. Yasanın bizzat kendisi hükümet partisinin tek başına iktidara gelemeyeceğini kabul ettiğini gösteriyor. PASOK'un amacı, birinci gelecek gücü tek başına hükümet yapma olanağını her yolla engellemektir. Yunan halkının seçimini doğru yapacağına, bu seçimlerden Partimizin yüzde 47-50'yi aşarak çıkacağına inanıyoruz.

çimler olacağını açıkladık. Seçimlere normal koşullarda gidiş hattından bizi çıkaracak hiçbir şey olmadığına inanıyorum.

Adımlar: Hükümetin önerdiği seçim yasa tasarısıyla, hükümet yanlısı basının değerlendirmesine göre yeni bir döneme, koalisyon hükümleri dönemine girildiği belirtiliyor. Siz bu değerlendirmeye katılıyor musunuz?

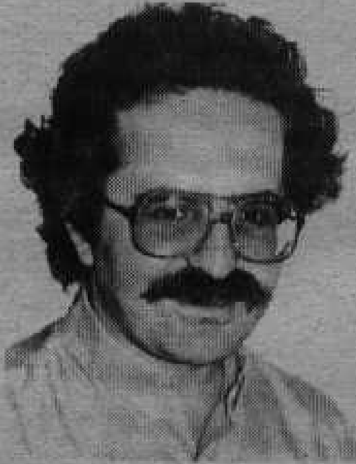
Papadopoulos: Önümüzdeki seçimlerin sonucunda, iki dönemde de olduğu gibi, partimiz birinci parti, iktidar partisi olacaktır. Özellikle hükümetin önerdiği nisbi sistem seçim yasasıyla, karşıtımız sağ parti, bu yasayla hükümet kurmasının imkansız olduğunu anladı. Seçimlerden sonra sağ bir hükümet kurulması hiçbir şekilde mümkün değil. PASOK'un ekseninde olduğu gibi bir hükümetin kurulacağına kesin gözüyle bakıyorum. PASOK tek başına yüzde 46'nın üstünde oyla ve 150'nin üstünde milletvekiliyle bu seçimlerden çıkacaktır. Ama varsayalım ki, seçimlerde partimiz tek güce ulaşamadı. Birinci ya da ikinci parti de olsak, biz yine hükümetin ekseninde olacağız. Çünkü seçimlerden sonraki hükümet zorunlu olarak PASOK'la Sol Birlik arasında, ama temel olarak komünist solla bir koalisyon hükümeti olacaktır. PASOK ve Sol Birlik anlaşıp işbirliği yaparak koalisyon hükümeti olacaktır. PASOK ve Sol Birlik anlaşıp işbirliği yaparak koalisyon hükümeti oluşturmalıdır. Bu arada sürekli olarak YKP'nin PASOK'la işbirliği yapmayacağı söyleniyor. Sorunumuz ne dedikleri değildir; PASOK'la işbirliği yapmaya mecburdur. Başka bir çözüm olmayıp işbirliği yapmazsa, politik ve parlamenter gücünü koalisyonu oluşturmak için vermezse, 10 gün içinde Meclisi dağıtıp tekrar seçimler yapılacaktır. Yapılacak seçimlerde halk, komünist partisinin işbirliği yapmadığını görüp bizim görüşümüze göre onu terkedecektir. O noktaya varacağımıza inanıyorum. Çünkü Komünist Partisi'nin böyle bir çıkmaza sürüklenmeyecek kadar akıllı olduğuna inanıyorum.

Adımlar: Sol Birliği nasıl değerlendiriyorsunuz? Bizzat Sol için olumlu bir gelişme mi? Solun PASOK'la ilişkileri açısından olumlu mu?

Papadopoulos: Benim fikrime göre, oluşturulan bu Sol Birliğin geleceği yoktur. Sol Birliğe hükmeden şu anda YKP'dir. Elbette, Sol Birliği kurma girişimleri, daha geniş politik bir renk verme çabaları, politik bir hareket olarak mantıklı. Bugün ülkede halkın bilincine kök salmış çok güçlü bir sosyalist partiye sahip. olduğumuz için artık sosyalist ve komünist solun arasına hiçbir şey girememektedir. Elbette komünistler, bize sürekli sol olmadığımızı söylüyor. Sadece kendilerini sol olarak görüyorlar. Ama halk komünist ve sosyalist kesim arasında başka bir kesimin olmadığının bilincindedir. Onun için Sol Birlik bugün yapay bir sistemdir. Bilinen ya da yapay nedenlerden dolayı PASOK'dan ayrılanların bir kısmı da, benim için geleceği olmayan Sol Birliğin oluşturulmasına katıldılar. Olumlu olan, 30 yıldır nedeni bir türlü anlaşılamayan iki partinin YKP ve Yunan Solu (EAR) Partisinin, bölünmeden sonra biraraya gelmesidir.

YKP'nin Sol Birlik Temsilcisi, Mimis Androulakis

"1990'LI YILLARDA SOLUN İKTİDARIYLA..."

▸ *Mimis Androulakis: Yunanistan Komünist Partisi Polit Büro aday üyesi ve YKP'nin Sol Birlik içindeki temsilcisi. "Yunan toplumunu demokratik ve sosyalist yenilenme yoluna sokmaya yetenekli sol ve toplumsal ilerleme güçlerinin iktidarı olan toplumsal ve politik birliğe erişmek istiyoruz."*

Adımlar: Ülkenin içinde bulunduğu politik kriz döneminde, bunalımdan çıkış için partinizin bu sürece müdahalesi ne yönde oldu?

Androulakis: Partimizin bu sürece müdahalesinin ilk adımı, Yunan halkının özgür iradesini ifade eden nisbi seçim sistemiyle yapılacak seçimlerle bu bunalımdan normal çıkış yolu için gerekli ön koşulları güvenceye almaktı. Politik kriz, çürüme, ahlaksızlık, sözün Yunan halkına verilmesini zorunlu kılıyor dedik. İkinci olarak; sol ve ilerici güçlerin büyük, uzun erimli bir birliğini oluşturduk. Sol Birlik, solun iktidar perspektifini, Yunan toplumunun yeni tip bir kalkınma yoluna girmesi perspektifini açarak, ülkeyi bu bunalımdan kurtarmak için tarihsel sorumluluğunu üstleniyor. Yani Birliği, yalnızca bunalımın şu andaki sorunlarıyla mücadele etmek için oluşturmadık, aynı zamanda Yunan toplumunu demokratik ve sosyalist yeniden doğuşa götürecek yolu açmak için oluşturduk. Sol Birlik en geniş güçleri, komünistleri, ilericileri, sosyalistleri, yani ilerici ve sol akımları, çevrecileri, merkez solun radikal güçlerini ve hatta ultra sulcuları bile kapsıyor.

Adımlar: YKP'nin de içinde olduğu dört muhalefet partisi liderinin politik krizden çıkış, demokratik kurumların işleyişi üzerine mutabakata varmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Androulakis: Biz tutucu muhalefetle, yani sağla uzlaşmaz çelişki içinde olduğumuzu belirttik. Ancak demokratik olarak programlarımız, fikirlerimizle göğüs göğüse mücadele etmek için demokratik bir çağrıda bulunduk. Bu mücadelenin demokratik kurallarını ortak olarak saptayalım, dedik. Kurallar olarak da, nispi seçim sisteminin yürürlüğe girmesi, kamuoyunu bilgilendirmede eşitlik ve seçimlerin normal koşullarda yapılmasını koyduk. Uzlaşmaz karşıtlar olmamıza karşın, bu çerçevede tutucu muhalefet partileriyle mutabakata vardık. Zaten hükümet partisini de, bu ön koşullar temelinde normal seçimlere gitmek için işbirliği yapmaya çağırdık. Şu ana kadar hükümet kabul edilemeyecek bir antidemokratik tavır aldı bu konuda.

Adımlar: Yeni Demokrasi Partisi'nin hükümete karşı güvensizlik önergesinde, YKP Meclis'deki oylamaya niçin katılmadı?

Androulakis: Eğer gücümüz olsaydı bu önergeyi Meclis'e biz verecektik. Yeni Demokrasi Partisi ile bu konuda mutabakata varamamış olmamızın nedeni soyut antisağ bir tutum değildi. Bunun nedeni, Yeni Demokrasi Partisinin skandallarının açığa çıkarılması, sorumluların tasfiyesi anlayışının bizimkinden farklı olmasıydı. Biz sadece suçluların cezalandırılmasını değil, ama aynı zamanda skandalları üreten, kamuya ait paraların, devlet hazinesinin yağmalanmasına yolaçan kurum ve yapıların ortadan kaldırılması gerektiğini söylüyoruz.

Adımlar: Hükümetin önerdiği yeni seçim yasasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Androulakis: Başlangıçta hükümet "hilkat garibesi" bir tasarı önerdi. Solun ve tüm muhalefetin tepkileri sonucu, bu tasarıyı geri çekmek zorunda kaldı. Şimdi iyileştirilmiş bir seçim yasası öneriyor. Bu yasa tasarısının nisbi seçim sistemi olması için somut değişimler yapmayı hedefliyoruz. Hükümetin bu konuda sorumluluk gösterip gerçekten nisbi sistem yönünde tutum alıp almayacağını bilmiyoruz.

Adımlar: Hükümetin hazırladığı yasa tasarısı koalisyon hükümetine de kapı aralıyor. PASOK, tek başına iktidara gelmezse, sağa karşı Sol Birlik'le koalisyon hükümeti kurulacağını açıklıyor. Siz bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Androulakis: Eğer halk Sol Birliğe önemli bir güç verirse, önümüzdeki seçimler için bir koalisyon hükümeti hedefleyeceğiz. Sizin de anladığınız gibi, PASOK içindeki ilerici güçlerle mutabakata varmayı hedefliyoruz. Ancak hiçbir şekilde, skandalların sorumlusu olan PASOK'un izlediği sağ politikanın temsilcileriyle hükümet içinde aynı masada oturmamız söz konusu değildir. Yani, PASOK içinde de, PASOK yönetiminde de köklü düzenlemeler, değişimler olmasını şart koşuyoruz.

Adımlar: Sol Birliğin genel hatları nelerdir? Yani seçimler ve daha uzun vadedeki perspektifi nedir?

Androulakis: Birliğin perspektifi, seçim mücadelesini vermek, büyük bir gücü güvenceye almak, seçimlerden sonraki gelişmelerde ya bir koalisyon hükümetinin üyesi ya da mücadeleci bir muhalefet gücü olarak belirleyici bir rol oynamaktır. Ama Sol Birlik seçimlerden çok daha öteye gitmek istiyor. Biz iktidar olmak istiyoruz. Yunan toplumunu demokratik ve sosyalist yenilenme yoluna sokmaya yetenekli sol ve toplumsal ilerleme güçlerinin iktidarı olan toplumsal ve politik birliğe erişmek istiyoruz. Yani Yunanistan'ın 1990'lı yıllara solun iktidarıyla girmesinin hazırlığını yapıyoruz.

Denktaş yönetimi barış istemiyor mu?

KIBRIS'DA SICAK PAZAR

■ Zeki Erkut

Kıbrıs'da iki toplum lideri Rauf Denktaş ve Yorgo Vasiliu arasında görüşmeler sürerken, 19 Mart Pazar günü Türk ve Rum kadınlar sınırlarda karşı karşıya getirildiler. Rum kadınların "**işgale karşı ve evlerine dönme kararı için**" başlattıkları "**sınırı delme**" eylemlerine ilk tepki Türk toplumu lideri Denktaş'dan geldi. Denktaş, "**gerekirse Türk kadınlar da karşı yürüyüşe geçirilerek**" dedikten kısa bir süre sonra, bu yönde çalışmalar başlatıldı. BRT radyo ve televizyonu günlerce sıcak savaş durumunu anımsatan şoven yayınlarıyla -mehter marşları, serhat ve kahramanlık türküleriyle- bütçesine akıtılan milyarlarca liranın hakkını vermeye çalıştı.

Kıbrıs'ın Türk ve Rum barışseverleri, demokratları olayın tırmandırılmasından derin endişe duyduklarını belirttiler. Ayrıca toplumlararası yakınlaşmayı sabote edecek sertliklere başvurulmaması yönünde çağrılarda bulundular. Sovyet Dışişleri Bakanlığı sözcüsü **Gennadi Gerasimov** da, görüşmeleri zora sokacak her türlü hareketten kaçınılması gerektiğini belirten bir mesaj yayınladı.

Ancak 19 Mart günü Rum kadınlar barışçı amaçlara uygun olarak, ellerinde zeytin dalları ve beyaz bayraklarla **Ahna** ve **Lüricina** sınırlarına yürürken, Kıbrıs Türk liderliği de erken saatlerde Lefkoşa'ya topladıkları ve büyük çoğunluğunu Türkiye'li erkek ve kadın göçmenlerden oluşan kalabalık grupları sınırlara sürdüler. TC ve KKTC bayrakları ve "Federal Çözüm" aleyhtarı pankartlarla sınırlara sürülen kalabalık gruplar, BM Barış Gücü'nün yoğun çabalarına karşın, yer yer Rum kadınlarla karşı karşıya geldiler. Lüriciana'da Türk polisinin copları Rum kadınlar için inip kalktı. Eylem sonunda 94 Rum kadını gözaltına alındı.

Eylem sonrası Türk sağının siyasal güçleri toplumlararası görüşmelerin terkedilmesini isterken, Rum ve Türk demokrasi güçleri toplumlararası görüşmelerin devam etmesinden yana tavır koydular. Demokrat güçler her iki toplum kesiminin temsilcilerinin barışçıl diyalog ve temaslarla bir araya gelmesini istediler. Bilindiği gibi, bu konuda barışçıl temasları engelleyen taraf Türk tarafı olmaktadır.

19 Mart eylemleriyle ilgili olarak Kıbrıs demokratik kamuoyu bu aşamada şunları tartışıyor:

— Beyaz bayraklar ve zeytin dallarıyla yürüyen Rum kadınların karşısına Türkiye ve KKTC bayraklarıyla, federal çözüm karşıtı pankartlarla çıkarılması neyi kanıtlamaktadır?

— Türk tarafının "sınırlarımızı deldirmeyiz" demesine karşın, Rum kadınların Türk askeri kontrolündeki kiliseye girip ilahiler okuması sınırın delinmiş olduğunu göstermez mi?

— Sınırların polis ve askerle korunması gerekirken, Türk tarafının radyolardan "sınırlarımızı Rumlara karşı koruyalım", "Herkes sınırlara koşsun" anonslarıyla halkı galeyana geçirip eyleme sürüklenmesinin bir savaş provasından farkı nedir?

— Türk kadınların ve erkeklerin karşı yürüyüşünün federal çözüm aleyhtarı bir mitinge dönüştürülmesindeki amaç nedir?

— Türk tarafı "resmi sınır kapımız Ledra Palas'tır" derken, gözaltına alınan Rum kadınların başka sınır kapısından iade edilmesi neyi göstermektedir?

Tartışılan konuları daha da uzatmak mümkün. Ancak 19 Mart'da yaşanılan olaylar öyle göstermektedir ki, Kıbrıs Türk liderliğinin düzenlediği bu karşı eylem her yönüyle geri tepmiş, başarısız olmuştur.□

Uluslararası Gazeteciler Örgütü Dış İlişkiler Sekreteri Leena Paukku

BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜN GERÇEKLEŞMESİNE YARDIMCI OLMAK İSTİYORUZ

Türkiye'ye yaklaşımımızın temelinde barış, demokrasi ve gazetecilerin güncel sorunları yer alıyor.

■ Attilâ Aşut

Merkezi Çekoslovakya'nın başkenti Prag'da bulunan ve 120 ülkeden 250 bin gazetecinin üye olduğu **Uluslararası Gazeteciler Örgütü** (IOJ) Dış İlişkiler Sekreteri **Leena Paukku, Adımlar** gazetesine verdiği özel demeçte, Türkiye'ye yönelik ilgi ve yaklaşımlarının temelinde, **"Barış, demokrasi ve gazetecilerin güncel sorunlarının yer aldığını"** vurgulayarak, **"Türkiye'de basın özgürlüğünün bütün boyutlarıyla gerçekleşmesine yardımcı olmak istiyoruz"** dedi. Ankara'da çeşitli basın kuruluşlarının temsilcileriyle görüşen, **TBKP** davasını izleyen ve **Çağdaş Gazeteciler Derneği**'nin "Basın Gecesi"ne katılan **Leena Paukku**, aynı zamanda Genel Sekreteri bulunduğu **Finlandiyalı Gazetecilerin Barış Komitesi** ile Türkiyeli barışseverler arasında yakın ilişki kurmak istediklerini belirtti.

► *Leena Paukku, Adımlar Ankara Bürosu'nda, Attilâ Aşut ile. Paukku, barış, demokrasi ve gazetecilerin güncel sorunları açısından, Türkiye ile ilgilendiklerini söylüyor.*

IOJ'nin Prag'daki merkezinde çalışan Finlandiyalı gazeteci **Leena Paukku**, mesleğe "ekonomi basını"'nda başlamış. Daha sonra Gazeteciler Sendikası'nın yayın organında editörlük, Helsinki Gazeteciler Derneği'nde başkanlık yapmış. UNESCO'nun Finlandiya Ulusal İletişim Komitesi'nde de görev üstlenen **Leena Paukku**, UNESCO'nun çıkardığı **"Courior"** dergisinin Finlandiya bölümünde halen Editör Yardımcılığı görevini sürdürüyor; 1987 Şubatı'ndan bu yana ise **IOJ**'nin Dış İlişkiler Sekreteri.

Türkiye, yeni ilgi odağı

Türkiye, bir süreden beri, Finlandiyalı gazetecilerin ilgi odağı olmaya başladı. Uluslararası barış hareketinin önemli merkezlerinden biri olmasına karşın Türkiye kamuoyunun pek yakından tanımadığı Finlandiya'da, son günlerde "Türkiye demokrasi güçleriyle dayanışma"nın canlandığı gözleniyor. Bu arada, **Çağdaş Gazeteciler Derneği**'nin de **Uluslararası Gazeteciler Örgütü**'ne üye olmak için gerekli hazırlıklara başladığı öğrenildi.

120 ülkeden 250 bin üye

Dünyanın en yığınsal basın meslek kuruluşlarından biri olan Uluslararası Gazeteciler Örgütü (**IOJ**), 120 ülkeden 250 bin üyeyi çatısı altında toplamayı başarmış. Kuruluşun 96 ülkede "örgüt" düzeyinde, 24 ülkede ise "bireysel" üyeleri bulunuyor. Örgütün yeni Genel Başkanı **Prof. Kaarle Nordenstreng**, aynı zamanda Finlandiya'nın **Tampere Üniversitesi**'nde öğretim üyesi olarak çalışıyor. Genel Sekreter **Dusan Ulzak** ise sürekli Prag'da oturuyor.

Leena Paukku'dan öğrendiğimiz bilgilere göre, **IOJ**'nin 33 kişilik bir **Başkanlık Kurulu** (Prezidyum) ve 96 üyeden oluşan **Yürütme Komitesi** bulunuyor. Örgütün ekonomik olanakları da hayli geniş. Örneğin, Çekoslovakya'da modern bir basımevi, video kayıt merkezi, çeviri büroları ve konferans salonları var **IOJ**'nin. Buralardan sağlanan gelirle, örgütün eğitim ve yayın çalışmaları karşılanıyor.

IOJ'nin eğitim etkinlikleri de hayli yaygın. Kuruluşun Prag, Budapeşte, Havana, Sofya ve Berlin'de **"Dayanışma Okulları"** var. Yakında kimi başkentlerde **"Yaz Okulları"** açılması kararlaştırılmış. İlk "Yaz Okulu", Eylül 1989'da Budapeşte'de açılacak ve **"Barış Gazetecileri"** adını taşıyacak.

IOJ'nin yayın etkinlikleri arasında, aylık **"Democratic Journalist"** (Demokrat Gazeteci) adlı dergi ile on beş günlük haber bülteni **"Newsletter"** önemli yer tutuyor. Örgütün mesleksel konuları içeren kitapçıkları ise birkaç dilde yayımlanıyor.

IOJ'nin yeni politikası

IOJ Dış İlişkiler Sekreteri **Leena Paukku**, örgütün politikası ve çalışmaları konusunda bilgi verirken, **"uluslararası düzeyde tüm basın kuruluşlarıyla işbirliğinden yanayız"** diyor. Sosyalist ülkelerdeki yeni "demokratikleşme süreci"nden **IOJ**'nin de olumlu yönde etkilendiğini belirten **Paukku**, sözlerini şöyle sürdürüyor:

"IOJ'nin politikası, daha önceleri Doğu-Batı ekseninde yoğunlaşıyordu. Şimdi, sendikalarla ilişkiler ve basın dünyasının pratik sorunları konusunda daha çok çaba gösteriyoruz. Tabii, ideolojik temeli de unutmuyoruz. IOJ'nin Tüzüğü'nde yazılı olan temel amaç, 'barış ve demokrasi için savaşım'dır. Bu iki görevi birlikte ve dengeli biçimde yürütmeye özen gösteriyoruz. IOJ'deki yönetim değişikliği de bu amaca ulaşma doğrultusunda daha elverişli bir ortam yaratmış bulunuyor. Yeni başkanımızın daha da demokratik bir çizgi izlediğini söyleyebilirim. Çünkü, 22 yıldan beri IOJ Genel Başkanı hep aynı kişiydi." □

► THATCHER'A GÖRE GORBAÇOV...

İngiltere Başbakanı **Margareth Thatcher**, Gorbaçov'un İngiltere ziyareti öncesinde Sovyet dergisi **Ogonyok**'a yaptığı açıklamada, Sovyet lideri ile iyi ilişkileri olduğuna değinerek, Gorbaçov'u "cesur ve seçkin bir insan" olarak nitelendirdi.

"Gorbaçov'un tahlil yeteneği, onu geleceğin oluşumunu etkileyen bir politika adamı olarak ayırdediyor" diyen Thatcher, İngiltere'nin, üyesi olduğu askeri bloklara bağlılığını sürdürerek, silahsızlanma konusunda görüşmeler yapmaya niyetli olduğunu da sözlerine ekledi. □

► SOVYETLER, MOĞOLİSTAN'DA Kİ ASKERLERİNİ ÇEKİYOR

Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanlığı sözcüsü **Gennadi Gerasimov**, Moğolistan Halk Cumhuriyeti'ndeki Sovyet askerlerinin dörtte üçünün geri çekileceğini açıkladı. Bu birliklerin büyük bölümünün dağıtılacağını belirten Gerasimov, ayrıca Moğolistan'da bulunan Sovyet silahlarının da bu ülkeden çıkarılacağını söyledi. □

► HİNDİSTAN KOMÜNİSTLERİNDEN ABD VE PAKİSTAN'A UYARI

Hindistan Komünist Partisi'nin geçtiğimiz ay içinde toplanan kongresinde ABD ve Pakistan'ın Afganistan'la ilgili kararlara uymayarak, Cenevre Anlaşmaları'nı çiğnediği belirtildi. Kongrede dile getirilen görüşlerde, ABD ile Pakistan'ın **Necibullah** hükümetinin devrilmesi için muhalefet birliklerine silah, para ve üs sağladıkları açıklanarak, Birleşmiş Milletler Barış güçlerinin Afganistan'a yerleştirilmesi ve genel seçimler için elverişli koşulların gerçekleştirilmesi istendi. □

► ORTA AMERİKA'DA ÜSLERE HAYIR

Guatemala, Honduras, Kosta Rika ve El Salvador Birleşmiş Milletler'in bölgedeki barış anlaşmasını gözetlemek üzere bir kontrol mekanizması oluşturmasını kabul ettiler. Bu anlaşmaya göre, bölge ülkelerine ait olmayan tüm askeri üsler kaldırılacak. □

► GÜNEY AFRİKA'DA BİR YILDA 117 İDAM

Johannesburg'da avukat **Brian Core** tarafından yapılan açıklamaya göre, 1988 yılı içinde Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 117 kişi idam edildi. Pretoria Merkez Cezaevi'ni "ölüm fabrikası" olarak nitelendiren avukat Core, hapishanelerde idam bekleyen 290 tutuklunun yüzde 80'inin politik nedenlerle suçlandığını ve siyah ırktan olduklarını da belirtti. □

► BARIŞ OLİMPİYATI YAPILDI

Atina'da düzenlenen **Barış Olimpiyatı**'na, 70 ülkeden 130 barış hareketini temsilen, 300 delege katıldı. Yunanistan Başbakanı **Papandreu**, Barış Olimpiyatı'nı açarken yaptığı konuşmada, NATO'nun kısa menzilli nükleer füzelerini modernize etme çalışmalarını eleştirerek, Yunanistan hükümetinin bu konudaki görüşlerini Mayıs ayında Brüksel'de yapılacak olan NATO Zirve Toplantısı'na götüreceğini söyledi.

Atina'daki Akrapol harabelerine yakın bir binada gerçekleştirilen toplantı, spor olimpiyatlarındaki gibi bir yarış anlayışına dayandırılıyor.

► SAVUNMADA 80 MİLYON KİŞİ

Birleşmiş Milletler tarafından silahlanma yarışının sosyo-ekonomik sonuçları üzerine yapılan bir araştırmanın sonuçları açıklandı. BM Genel Sekreteri tarafından atanan 13 ülkeden uzman grubunun raporunda, tüm dünyada yaklaşık 80 milyon kişinin savunma için çalıştığı ve dünyadaki bilimsel araştırma giderlerinin yüzde 25'inin savunmaya ayrıldığı belirlendi. □

8 Mart ve Kadın Hareketi

BİR KİLOMETRE TAŞI

▶ Çeşitli kadın çevreleri, ortaklaşa 8 Mart'ı kutladılar.

▶ *Kadın hareketinin geniş ve ilkeli birlikteliklerle, çok renklilik ve çeşitlilik içinde gerçekleşebileceğini ve ancak, süreç içinde birlikte olarak uyum sağlayabileceğimizi unutmamalıyız.*

■ Selma Atabek

Ülkemizde kadın hareketi güçleniyor, kadın sorunu gündeme geliyor. Toplumun en geniş bir kesimi artık "kadın sorunu"nun varlığını kabul etmekte.

Bu yıl yapılan 8 Mart gösteri ve etkinlikleri ise, kadın sorununun varlığı yanında bu sorunu çözmeye kararlı kadınların da varlığını gösterdi. Partilerde, meydanlarda, pazarlarda, fabrikalarda, basında, TV'de yüzlerce değişik alanda kadınlar seslerini yükselttiler.

Bir hafta boyunca binlerce rozet dağıtıldı, İstanbul Üniversitesi'nde öğrenciler, gösteriler, etkinlikler yaptılar, grevlerde, sendikalarda kutlamalar yapıldı. SHP'nin, Türk Kadınlar Konseyi'nin panelleri oldu, Beykoz'dan Kartal'a, Fatih'den Şişli'ye, pekçok yerde kitlesel geceler, salon toplantıları yapıldı. Kadıköy Meydanı'nda kadınlar şarkılar söyleyip rozet taktılar. Sultanahmet Meydanı'nda toplu gösteri düzenlendi. Bursa'da, İzmir'de, Zonguldak'da, Ankara'da toplantı ve gösteriler yapıldı. Yüzlerce bildiri, gazete bülten çıkarıldı, basında ve TV'de kadınlar taleplerini yükselttiler.

8 Mart'ta değişik kesim ve görüşlerden kadın çevreleri birlikte olmayı anlamlı buldular ve bunu gerçekleştirdiler. Bu güne kadar değişik kampanya ve eylemlerde kadınlar birlikte olmuşlardı. Ancak ilk kez bu kadar geniş bir kadın çevresi, çok daha geniş kapsamlı bir program ve yürüyüş gerçekleştirdi. AKKD, DKD, SF Kaktüs, Feminist, İHD Kadınlar Komisyonu, Nabız Dergisi, Sosyalist Kadınlar, Kadın Kültürevi'nden kadın grupları değişik etkinliklerin yanında **8 Mart Kadınlar Dayanışmaya Yürüyüşü** düzenleyerek biraraya geldiler.

Yaşadığımız 8 Mart deneyiminin bağımsız kadın hareketinin gelişme sürecinde önemli bir yeri var. Bu nedenle sağlıklı ve özenli değerlendirmeler yaparak, olumlu noktaları kalıcılaştırmalıyız.

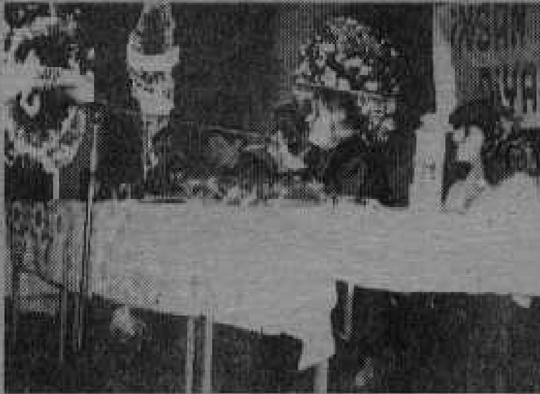
"Birlikte olmanın" ve "Bağımsız Kadın Hareketini"nin anlam ve kapsamının farklı çevrelerce, farklı değerlendiriliyor olması gerek hazırlık evresinde gerek yürüyüşte farklılık ve sorunlar yarattı. Ancak ilkelerini tam olarak saptayamadan ve ilk kez bir araya gelen çevrelerin bu sorunları yaşamasını doğal karşılamalıyız. Sorunların ve farklılıkların birlikteliğimizi olumsuz etkilemesini önlememiz gerekiyor. Kadın hareketinin geniş ve ilkeli birlikteliklerle, çok renklilik ve çeşitlilik içinde gerçekleşebileceğini ve ancak, süreç içinde birlikte olarak uyum sağlayabileceğimizi unutmamalıyız.

Önümüzde Mayıs ayı sonunda yapılacak **"Kadın Kurultayı"** var. Bu olanağı 8 Mart'ın yarattığı ivmeyi ve birliktelik deneylerimizi göz önüne alarak değerlendirmeliyiz. Kadın hareketinin özgün program ve politikalarının yaratılmasını, gündemin saptanmasını birlikte hedefleyerek kadın hareketinin yeni ve önemli bir kilometre taşı yapmalıyız.□

▶ Kadınlar İstanbul'da yürüdü

İstanbul'da 11 Mart günü değişik kadın çevrelerinin ortaklaşa düzenlediği **8 Mart Kadınların Dayanışma Yürüyüşü** yapıldı. Yaklaşık iki bin kadının katıldığı yürüyüşte, kadın çevrelerinin temsilcileri birer konuşma yaptılar. Büyük coşkuyla geçen yürüyüşe bir mesajla katılan ve 10 Aralık 1988 günü yurda dönen eski İKD yöneticisi **Yüksel Selek**, "Siyasi görüşlerimiz, sınıfsal kökenlerimiz, toplumsal statümüz ne olursa olsun, kadın olarak yaşadığımız her türlü ayrımcılığa; gelişmemizin, özgürleşmemizin önündeki her türlü engele; cinsimize yönelik her türlü aşağılamaya; bedenimizin, emeğimizin her türlü sömürülmesine karşı biraraya gelen biz kadınlar Türkiye'de güçlü bir kadın hareketini yükseltmeye kararlıyız", dedi.□

▶ Kadın komisyonlarının panelleri yapıldı

İnsan Hakları Derneği Kadın Komisyonları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle çeşitli kentlerde paneller düzenlediler. 25 Şubat 1989 günü Denizli'de düzenlenen "İnsan Hakları Açısından Kadın Sorunları" paneline **Nevzat Helvacı, Jülide Gülizar, Reha İsvan, Filiz Koçali** ve **Fazilet Yiğit** katıldılar. 11 Mart'da Diyarbakır'da "İnsan Hakları Çerçevesinde Kadın Sorunları" adıyla düzenlenen panelin konuşmacıları ise, **Reha İsvan, Mehmet Vural, Sibel Sezgin, Emine Eyüboğlu**, Av. **Sevgin Tanrıkulu** idi. 24 Mart 1989 günü Ankara'da **Aynur Erkan, Gencay Şaylan, Pamuk Yıldız, Cengiz Kaplan**'ın konuşmacı olarak katıldıkları "Kadın Sorunları" paneli düzenlendi.□

▶ Naile Tuzcular ile dayanışma büyüyor

Gazetemizin beşinci sayısında yeralan, 1978 yılında Diyarbakır'da 8 Mart'ı kutlama tertip komitesinde yeraldığı için halen Diyarbakır Cezaevi'nde bulunan **Naile Tuzcular** ile ilgili mektuptan sonra okuyucularımızdan "dayanışma" mektupları alıyoruz.

İstanbul-Kartal'da 8 Mart günü düzenlenen gecede ise, Naile Tuzcular'a gönderilmek üzere seçilen "Protesto" adlı kitaba geceye katılanlar dayanışma mesajlarını yazdılar.□

Çalışan Kadınların 1. Ulusal Kurultayı

İLK KADIN KURULTAYI

Ülkemizde 20-21 Mart günlerinde ilk kez düzenlenen Çalışan Kadınlar Kurultayı, Türk-İş öncülüğünde gerçekleştirildi. Kurultaya Türk-İş'e bağlı sendikaların kadın üyeleri, kursiyer olarak katıldılar. Her sendika kurultaya göndereceği kursiyerleri kendisi belirledi ve kursiyerler kurultay süresince ücretli izinli sayıldılar.

İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin konferans salonunda gerçekleştirilen kurultaya, AAFLI Türkiye Direktörü **Valentin Suazo**, ICFTU Temsilcisi Ms. **Loys Stward**, ILO Türkiye Direktörlüğü Program Müdürü Mr. **Roger Zegers de Beijl**, AFL-CIO Genel Başkan Yardımcısı ve CLUW Genel Başkanı Ms. **Joyce D.Miller** de katılarak çalışmaya uluslararası bir renk kattılar.

Kurultayın açılış konuşmasını Türk-İş Genel Başkanı Şevket **Yılmaz** yaptı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı **İmren Aykut**'ta bir konuşmayla açılışa katıldı. ILO Türkiye Direktörü Prof.Dr. **Rüçhan Işık**, Doç.Dr. **Mete Törüner**, gazeteci-yazar **Nazlı Ilıcak**, Hacettepe Üniversitesi Öğretim görevlisi **Selahattin Turla**, gazeteci-yazar **Şükran Ketenci**, Prof.Dr. **Gülten Kutal**, Doç.Dr. **Şirin Tekeli**, Prof.Dr. **Yıldız Tümerdem**'de birer tebliğ ile kurultaya katıldılar.

Türk-İş'in kadınların çalışma koşullarını uluslarası hukuk ve iç hukuk kapsamında inceleyen bir araştırma grubu oluşturduğu kurultayda açıklandı ve bulgular Doç.Dr. Mete Törüner tarafından okundu. Kursiyerler, doğum sonrası 1 yıllık ücretsiz izin isteminin, araştırmanın sonuçlar bölümünden çıkarılmasını talep ettiler. Türk-Metal, Gıda-İş ve Petrol-İş sendikalarına bağlı kadın işçilerin katılımcı tavırları, sık sık söz alarak konuşmaları kurultayın en canlı yanıydı.

Selahattin Turla, tebliğinde, "Çalışan Kadınların Sosyal Güvenlik Hakları" konusunu ele aldı. Turla, özellikle, temizlik işlerinde çalışan kadınların tümüyle kapsam dışı bırakılması, el halıcılığı ve dokuma işlerinde çalışan kadınların istekleri halinde ve işveren payını da kendileri ödeyerek kapsama alınması, tarım işlerinde çalışanların isteğe bağlı olarak kapsama dahil edilmesi konularını eleştirerek "modern bir Sosyal Güvenlik Temel Yasası" hazırlama önerisi getirdi. Turla, SSK, Bağkur ve T.C. Emekli Sandığı'nın eşgüdüm gözetilerek organize edilmesinin önemini de vurguladı.

Nazlı Ilıcak, çalışan tüm kesimlerin ağır sorunlarla karşı karşıya olduğunu belirterek, kendisinin, kapitalizmi hürriyetçi, demokratik bir rejimin teminatı olarak gördüğünü, ama, ANAP iktidarının vahşi kapitalist tutumunu da onaylamadığını söyledi. Ilıcak, ücretsiz aile işçiliğinin çalışan kadınlar için önemine değindi ve "6 milyon 800 bin kadın bir işte çalışıyor ama bunlardan yalnızca 1 milyon 250 bini para kazanabiliyor. Bunu haksızlık ve eşitsizlik olarak görüyorum" dedi. SSK'nın 1987 çalışma raporundan örneklere de yer veren Ilıcak, "Kadın sigortalıların, tüm sigortalılara oranı 1965 yılında % 12 iken 1987'de % 9'a düşmüştür" dedi.

Gazeteci-yazar **Şükran Ketenci**, "Çalışan Kadının Sendikalaşma Hakkı" konusunda bir tebliğ sundu. Ketenci, kadın işçilerin sendikal örgütlenmesinin önündeki en büyük engelin, yasal, sigorta kapsamında bir iş bulmak olduğunu söyledi. Ketenci sigorta kapsamında 300 bin kadın işçinin olduğunu belirterek, "Sendikalaşma hakkı işte bu 300 bin kişi için mevcuttur" dedi ve sendikalı kadın işçilerin de sayısal güçleri oranında sendika yönetimlerinde temsil edilmediğini vurguladı. Ketenci tebliğini sunarken sık sık kursiyerlere sorular yöneltti. Kursiyerlerin hep bir ağızdan verdiği cevaplar kadın işçilerin sendika yönetiminde aktif olma istemlerini dile getiriyordu.

Gülten Kutal'ın, "Türkiye'de istihdamın yapısında kadın iş gücü" adını taşıyan tebliği iyi bir istatistik araştırmaya ve değişik sonuçların karşılıklı ilişkilerinin yorumuna dayanıyordu. Kutal'ın tebliği, geniş bir genellemeyle, kadın nüfusuna oranla ücretli çalışan kadın sayısı az, fakat erkek nüfusla karşılıklı olarak oranlanırsa, ücret almadan çalışan kadın sayısı fazladır. Kırsal kesimde ve küçük kentlerde çalışan kadın nüfus, büyük kentlerde çalışan kadın nüfustan daha fazladır. Kadın emeğine ödenen ücret, aynı işte çalışan erkek işçiye göre daha azdır. Kadın çalışanların, çalıştıkları işyerlerinde yükselme şansı, erkeklere göre çok düşüktür. Çalışan kadınların yüzde 80'i tarım, ormancılık ve bağcılık işlerinde çalışmaktadır şeklinde özetlenebilir.

Yıldız Tümerdem, "Kadın ve Sağlıkla İlgili Sorunları" üzerine verdiği tebliğinde, kadının çalışma yaşamından kaynaklanan, ev kadınlığından kaynaklanan, evlilikten kaynaklanan, analığından ve cinsinden kaynaklanan sorunlarını inceledi.

Şirin Tekeli ise, soruna bir feminist gözüyle yaklaşacağını belirterek "Anayasa ve yasalarda kadın hakları" konusunda bir tebliğ sundu. Tekeli, "ezici çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu bir parlamentodan, çıkacak yasalar ancak erkeklerin çıkarlarını korur. Kadının ev dışında bir işte çalışması ve bir sanat icra edebilmesi kocasının iznine bağlıdır. Kadının kişilik hakları, kocasına bağlıdır", dedi.

Kültürel boşalımın gerisinde

TÜRLÜ ÇEŞİTLİ ARABESK

Müzik olarak ele alındığında öyle bir ikâme özelliği taşıyor ki, hem yukarıdaki örnekte olduğu gibi, geleneksel türkülerin yerine geçiyor, hem içkiye eşlik ediyor, hem de ilericilerin, demokratların dilindeki halk türkülerini, kavga şarkılarını itekleyerek, kendine yer açmaya çalışıyor. Her derde deva bir müzik türü...

■ Cem Örgen

Jipler, traktörler, römorklardan oluşan düğün alayı gelenek ve göreneklere uygun olarak köy içinde dolaşıyor. Yine gelenek ve göreneklere uygun olarak tepeleme çeyiz yüklü araçlar. Traktörün üstünde hoparlör ve bir müzik yayılıyor: "**Mavi mavi masmavi, gözleri boncuk mavi...**" Burada gelenek bitiyor, arabesk başlıyor. Daha birçok kültürel başlangıcın, ya da bitişin habercisi olarak...

Arabesk, bir yandan bir müzik türü olarak, öte yandan bir kültür olgusu, bir tarz olarak gündemde.

Müzik olarak ele alındığında öyle bir ikâme özelliği taşıyor ki, hem yukarıdaki örnekte olduğu gibi (ki kurmaca bir örnek değil, bir yaz günü bir Ege köyünde gözlenen gerçek bir olay) geleneksel türkülerin yerine geçiyor, hem içkiye eşlik ediyor (eskiden bu işi yapan klasik Türk "musikisi"nin bazı şarkılarının yerine) hem de ilericilerin, demokratların dilindeki halk türkülerini, kavga şarkılarını (Bertolt Brecht'in çalışma arkadaşı, müzikçi Hanns Eisler bunlara "kitle şarkıları" diyor) itekleyerek, kendine yer açmaya çalışıyor. Her derde deva bir müzik türü...

Arabesk müziğin belirgin özelliklerinden biri, ağlamaklı bir tarzı olması. Öyle Amerikan karaderili türkülerindeki **blues** tarzı, ya da Nâzım şiirlerinin yurt özlemini insanın ta içinde hissettiren, yürek sızlatan hüznü değil sözkonusu olan. Ağlayan, bela okuyan, sızlanan söz parçacıkları ve ağlamaklı, giderek haykırmalı bir ses tonu. Bu nedenle apartmanda yüksek sesle (başka türlü çalınmaz zaten) arabeskçalsa (günde birçok kez olur bu), ya alt katta cinayet işlendiğini sanmak ya da yandaki komşuda ani bir ölüm olduğunu düşünmek işten bile değil.

Hanns Eisler, türküleri ikiye ayırıyor bir yazısında, "Gerçek ve sahte türküler" diye. "Gerçek halk türküleri", diyor Eisler, "geçmiş ve bayağı gösteri sanayiinin, dilini ve özgün türkülerden kabaca ve bozarak "ödünç" aldığı bir üründür. Korkunç derecede bir kötü beğeni (Kitsch) oldukları için bu sahte türküyle mücadele etmeliyiz."

Eisler, bir başka yazısında da, arabesk türküler için tartışılan bir başka boyuta açıklık getirebilecek şunları söylüyor: "dekadans"ın (çöküşün) iki biçimi arasında ayrım yapılmasından yanayım. Halka yabancı olan ve halka yakın olan dekadans. Kimi dostlarım halka yabancı olan dekadansın tehlikeli olduğunu söylüyorlar. Ben halka yakın olan dekadansı en tehlikeli buluyorum."

Arabesk, müziğin yanısıra mimaride, süslemede yeni bir beğeni tarzı olarak önümüze çıkıyor. Giyim kuşamdan, beslenmeye, davranış biçimlerine kadar giderek yerleşiyor. Bu anlamıyla arabeski kitle kültürü/popüler kültür olgusu içinde ele almak gereklidir.

Günümüzde, anamalcı toplumda kültür tıpkı bir çift ayakkabı gibi bir pazar malı olarak görülmektedir. Nasıl ayakkabıyı en düşük maliyetle, en yüksek fiyata, en çok sayıda satmak ve en yüksek kârı elde etmek amaçlanıyorsa, metalaşan kültür de aynı amaca yönelik bir işleve zorlanmaktadır. Kültür nesneleri, çok sayıda insanın (kitlenin) talebedeceği niteliğe sokularak, en yüksek kârı getirecek biçimde pazarlanırken, sanatsal/kültürel kaygı yerini çoktan parasal kaygıya bırakmaktadır. Modern kitle iletişim araçları yoluyla yapay sanat biçimlerinin dans müziğinin, modanın, sahne gösterilerinin, pop sanatın, sporun, turizmin yaygınlaştırılması bu işleve hizmet amacıyladır.

Böylece kitle kültürü, kültürün geniş kitlelere ulaştırılması değil, geniş halk kitleleri için "onlara özgü" bir kültür oluşturularak kendilerine dayatılması olarak belirginleşiyor. Tıpkı eğitimin kitleselleştirilmesinden, halk kitleleri için "onlara özgü" yetersiz bir eğitim oluşturulması ve kısıtlı bir azınlığa, özel olarak yeterli ve nitelikli bir eğitim verilmesi gibi...

Kitle kültürünü oluşturan, anamalcı kültür endüstrisi yalnızca kâr edinmekle kalmamakla, ürünleriyle status quo'yu sürdürücü propagandayı da yapma olanağına kavuşmaktadır. Kitle kültürü ürünlerinde gerçeklik ürkütücü ve karanlık olarak gösterilmekte, birey güçsüzlük ve çaresizlik içinde sunulmaktadır. Gerçeklik bir yana bırakılmakta, çağın çelişkileri atlanmakta, gerçek dünyanın yerine bir "kutsal dünya" kurarak, eski zamanlara ya da kurgusal dünyalara kaçıp gidilmektedir. Geçmişe dönük bulanık özlemlere el atmak, melankolik anı ve yaşantılara dönmek bu kaçışın araçları olmakta. Son on yıllar içinde, kültür endüstrisi cinsiyet ilişkilerinde, modada, toplum yaşamı ve sanatsal anlatım biçimlerinde "devrim yapılması" yoluyla toplumun değiştirilebileceği mitosunu da yaymaktadır. Romantikleştirilmiş bir gençlik kültürüne, uyuşturucu madde dünyasına, dinselliğe ve tutucu gerici eğitimlere kaçışı getiren yanılsamalara da yer verilmektedir. Kitle kültürünün ticarileştirilmesinde anlamını bulan kâr çabasıyla geniş sermayenin ideolojik çıkarlarının birleşmesi sonunda, ilk bakışta gözlerden gizlenen, kültür alanında tekelci bir egemenliğin kurulmasına yolaçmaktadır.

Kitle kültürü ürünleri, mithoslar üreterek geniş kitlelere hoş görünmekte, ancak onların yaşamsal çıkarlarına karşılık vermemenin yanısıra, gözle görünmeyen sonuçlara da ulaşmaktadır.

Arabesk kültürü ele alınırken, Eisler'in yukarıdaki sözlerini de anımsayarak, ne oranda bir kitle tarafından kabul gördüğünü değil, ortaya çıkış nedenlerini ve estetik boyutlarını dikkate almak gereklidir. □

'BİZE TÜRKÜLERİMİZİ SÖYLETMİYORLAR'

Türküde şah demek yasak, yarin orasından burasından bahsetmek yasak, TRT denetçilerinin aklına o anda ne gelirse o yasak. O nedenle yüzlerce yıllık Pir Sultan "Kalkıp Şah'ına gidemiyor", ancak "Yâre gidebiliyor".

■ Fahri Akbilek

Yüzyıllarca geriye uzanan bir sözlü edebiyat geleneğimiz var. Halk şairlerinin uzaklıkları, zamanı, zulmü aşıp gelen dizeleri, anonim halk edebiyatının saymakla bitmez, binlerce, binlerce türküsü... O türküler ki, onlarla güler, onlarla ağlar, onlarla evlenir, savaşa, mezara gider halkımız. Güler gibi türkü yakan, türkü yakar gibi gülen, ağlayan insanımız.

Türküler de, halkın zenginliğinin bir bölümü, kültür hazinesinin bir parçasıdır. Taştır, topraktır diye tarihi kalıntıları, yapıları yıkmak neyse, türküleri unutturmak, üzerlerine unutuluş örtüsü örtmek de odur. Halkın, geçmişle, kültürüyle, giderek benliğiyle bağlarını koparmak demektir.

Kültürel değerlere nasıl hoyratça davranılıyorsa, türkülere de öyle davranılıyor. Binlerce türküden pek azı derlenebilmiş durumda. Derlenenler de, radyoda, televizyonda türkü adı altında "uydurma türküler" söyleniyor. Oysa, türkü derlemecileri yıllar boyu süren özenli çabalarıyla, durmaksızın, yorulmaksızın türküler derlemişlerdi. **Muzaffer Sarısözen** gibi araştırmacılar bu derlemeleri radyolardan dinleyicilere ulaştırmış, unutulmamalarını, yaygınlaştırılmalarını sağlamıştı. Radyo gibi çağdaş bir olanağı kullanarak, türkülerin kendi yörelerinden çıkarak, tüm yurda yayılmasını sağlamışlardı. Üstelik türküleri notalara geçirerek ölümsüzleştirmişlerdi.

Ama ne çare ki, bugün, radyolarda, televizyonlarda söylenenler o derlenen türkülerden çok uzak. Türkülerin büyük bir bölümü yaşam biçimi haline gelen kültür sansürünün çizmesi altında. Türküde şah demek yasak, yarin orasından burasından bahsetmek yasak, TRT denetçilerinin aklına o anda ne gelirse o yasak. O nedenle yüzlerce yıllık Pir Sultan "Kalkıp Şah'ına gidemiyor", ancak "yâre gidebiliyor". Sansürden geçen türküler de özentisiz ellerde dillerde, gazino türünde eciş bücüş edilerek söyleniyor. Kısaca "Bize türkülerimizi söyletmiyorlar." □

Timur Selçuk lu bir Eurovision'un düşündürdükleri...

ARABESKE İNAT

Eurovision Türkiye elemelerinin ve finalinin kalitesi oldukça yüksekti. Bunda, Timur Selçuk gibi bir müzik ustasının, yıllardır TRT'nin dışladığı değerli bir sanatçının katılımının rolünün büyüklüğünü kimse yadsıyamaz.

■ Ayhan Güner

Yıllardan bu yana sürüp giden ve Avrupa'da önemli ölçüde kabul gören bir müzik yarışması var: Eurovision... Her yıl, Türkiye adına da TRT'ce düzenlenen yarışmada seçilen bir parça katılır Eurovision'a. TRT'ce kara listeye alınan ve yasaklanan müzisyenlerin emeğiyle ortaya çıkan yapıtların sunulup katılamadığı, katılanların ise daha çok, "Acaba nasıl onların gözünü boyarım?" yaklaşımıyla ürettikleri yapıtlarla gerçekleşen yarışma, Türkiye için hiçbir zaman parlak geçmediği gibi, sık sık da fiyaskoyla sonuçlanageldi. Her yarışma sonunda ortaya çıkan tablo kimse için sürpriz olmaması gerekirken, yetkililer her nedense, "Hakkımız yendi... Şu-bu olmasaydı?.." diye feryat-figan edegeldiler. Ya da sonucun politik açıklaması yoluna gidildi. Aslında, bu açıklama yolunu pek de yabana atmamak gerek galiba: Ülkemizde, tüm Avrupa kamuoyunun da ilgi odağında olan bir

Bükreş'e üç gün kala

GALATASARAY GERÇEĞİ

Galatasaray ile futbolumuz yeşil alanda gelişiyor. Dün bulunduğumuz yerde değiliz. Gelgelelim, tribünlerde ve yeşil alanların dışında bu gelişmeyle koşutluk kurulmuş değil. Toplumsal, kültürel ve bu arada siyasal nedenlerle...

▶ ***Futbolumuz, tribünlerde ve yeşil alanların dışında Galatasaray'ın gelişmesiyle koşutluk kurabilmiş değil. Toplumsal, kültürel ve bu arada siyasal nedenlerle.***

■ **Sinan Cıva**

Ulusça, **Galatasaray** için bir kez daha sokağa dökülmeyi bekliyoruz. Galatasaray güç gün sonra, 5 Nisan akşamı, yarı finalin ilk ayağında, **Steau Bükreş** karşısına çıkacak.

Futbolu yalnızca bir afyon olarak görenlerimiz, Çarşamba günü kendileriyle başbaşa kalmayı seçeceklerdir. Şu var ki, Galatasaray'ın gerçekleştirdiği ve gerçekten de futbolumuzun en büyük başarısı karşısında hiçbir şey hissetmediğini söyleyenlere inanmak güç geliyor. Monaco maçlarının ertesi günü hiç değilse Galatasaray'dan sözaçmışlar, gazetelerin spor sayfalarına gözucuyla da olsa bir bakmışlardır. Kaldı ki o günlerde birinci sayfalar da futbolun baskınına uğramıştı. Kim kendini o tufandan kurtarabildi ki...

Serinkanlı olabilenlerin sayısı pek azdı. Bu yüzden Galatasaray'a övgüler düzüldü. Oysa kendi yetilerinin küçük bir bölümünü ortaya koyabilen Galatasaray'ı yarı finale melekler kanatlandırmıştı neredeyse. İlk maçta tel tel dökülen Monaco'nun turu geçebilecek bir sonuç alacağına inananlar az değildi ama, Monaco başaramadı.

Galatasaray her iki maçta da bilinen baskılı kolektifini ortaya koyamadı. Monaco alanında kolayca çözülen hücum organizasyonu, baskıya da dönüşemeden dağılıyordu. Ancak alışık olmadığımız bir yanı ortaya çıktı Galatasaray'ın: yaratıcı bir savunma anlayışı. Her iki maçı da savunma becerisi kazandı aslında (Tanju ve Prekazi'nin olağanüstü golleri dışında). Ne oyunu kendi ceza alanı içinde gördü, ne de riske etti.

İkinci maçın son çeyreğinde yaprak gibi titreyip dizlerinin bağı çözülenler teknik ve fizik yetersizliklerinin değil, az daha deneyimsizliklerinin kurbanı oluyorlardı. Ancak, Steau Bükreş aynı psikolojiye karşı acımasız olacaktır; bu son yılların üstün ekibinin **Rapid, Xamax** ya da **Monaco** olmadığını da herkes biliyor...

Tabii şu sorulabilir: Galatasaray bu turda elenirse n'olur?

En çok, artık gitmesi olanaksız bir noktaya ulaşamadığı için, bağışlanmış bir takım olur.

Asıl olan şu ki, futbolumuzun bulunduğu dünyanın değerlerinin üstünde bir anlayışı temsil eden Galatasaray, çağdaş futbol düşüncesinin saygı duyulacak bir uygulayıcısıdır. **Fenerbahçe**'nin bu yıl belki de 100 golü bulacak temposu ya da **Beşiktaş**'ın yıllar boyu süren istikrarı, ancak bu anlayışın kıyısında yer alabilir.

Pekçok futbol kulübümüz cadı kazanlarında kavrulurken, yıllardır inatla kovalanan bir düşünce, bugünkü rastlantısal olmayan sonucu getirdi. **Derwall** sempatik bir almandı; olmadık bir temel attı, ülkesine gittikten sonra da, Galatasaray binası yıkılmadı. Hep ileri dönük yüzü, çağdaş futbolun güzelliğine inanan kafasıyla, **Mustafa Denizli** binanın sonraki katlarını çıktı, kalfalıktan ustalığa erişti.

Bir futbol kulübümüzün bu yönetim ve teknik anlayış düzeyine çıkması, kendisiyle birlikte öbür kulüplerimizi ve futbolumuzun tümünü ileri götürmesi sevindiricidir. Galatasaray kolektif oyuna yeni bir yorum arayışı içinde pekçok yıldız oyuncuyu birleştirerek, çağdaş futbolun yaratıcı yönüne ışık tutuyor. Bireysel yetenekleri üst düzeyde oyuncularını kolektif oyun düşüncesi içinde de özgür kılabildiği için, baskılı oyun anlayışında golü önde tutuyor, skora değer veriyor. Çoklarının benimseyemediği 'hücum futbolu'nun ilk elde belirtilebilecek ilkeleri de bunlardır zaten.

Galatasaray ile futbolumuz yeşil alanda gelişiyor. Dün bulunduğumuz yerde değiliz. Gelgelelim, tribünlerde ve yeşil alanların dışında bu gelişmeyle koşutluk kurulmuş değil. Toplumsal, kültürel ve bu arada siyasal nedenlerle...

Günümüzde futbol bir toplumun kültürel boyutları içinde algılanıyor. Estetize edilmiş, nitelikli ve güzel futbol toplumun kültürel zenginliğine pekala katkıda bulunabilir. Futbol işte bu anlamda olumlu bir kültüre dönüşebilir. Onu yadsımak bize ne kazandırabilir ki?□

'demokrasi' sorunu varken, yasakçı TRT'nin gönderdiği şarkıların ne kadar sempati toplayacağı da ortadaydı...

Gerçi, Mazhar-Fuat-Özkan gibi, görece kaliteli müzisyenlerin ortaya çıkardığı yapıtlar da gitti Eurovision'a; ne ki, bu da 'çok sesli' bir yarışma içinden çıkan birinciliğin sonucu olmamıştı.

* * *

Bu yılki Eurovision'un Türkiye cephesinde farklı şeyler yaşandı ve sanıyoruz Mayıs'da Lozan'da gerçekleşecek finalde de yaşanacak...

TRT'nin, açısını genişleterek, beyazcama çıkan sanatçıların listesini uzatması, çeşitlilik sağlaması, Eurovision Türkiye elemelerinin ve finalinin kalitesini oldukça yükseltmiştir. Kuşkusuz, bunda Timur Selçuk gibi bir müzik ustasının, yıllardır TRT'nin dışladığı değerli bir sanatçının katılımının rolünün büyüklüğünü kimse yadsıyamaz... Nitekim, kazananın da **Timur Selçuk** imzalı **"Bana Bana"** olmasının hiç de rastlantı olduğu söylenemez. Hilesiz, entrikasız, dedikodusuz ve politik eğilimleri ne olursa olsun, herkesin beğeniyle karşılayarak, avuçlarını patlatırcasına alkışladığı "Bana Bana"'nın Lozan'da da başarılı olması için hiçbir neden göremiyoruz.

* * *

Bu yılki Eurovision Türkiye finalinin bir kez daha altını çizdiği kimi gerçeklere de değinmeden geçemeyeceğiz: Birincisi, gerçek bir katılım olmasızın gerçek bir başarı, doyurucu bir sonuç aramak hayaldir, boşunadır... İkincisi, müzik de içinde olmak üzere, ülkemizdeki bütün ulusal değer ve zenginliklerde ilerici insanların tartışmasız bir katkısı vardır ve hep olacaktır. Beğeni ile karşılanan "Bana Bana" ve "Bir Resimde Sen" adlı şarkılar, umarız bunu yeniden gösterdi. Timur Selçuk "patentli" iki yapıt...

Unutuyorduk, Eurovision finalinin en güzel yanı ise, kazanan parçanın besteci ve söz yazarı olan Timur Selçuk'un ekibi adına ödülü alırken söylediği milyonlarca yurttaşın televizyon başında dinlediği sözlerdi: Evet ödül, Selçuk'la birlikte, güzel bir müzik için olduğu kadar güzel ve yaşanır bir dünya için de uğraş veren tüm çağdaşlarınındı. Ona emeği geçenlerin, onunla bir havayı paylaşanların, ülkemizdeki müzik süreçlerine emek verenlerin...

* * *

Timur Selçuk ve ekibini Lozan'a uğurlarken, kendilerine milyonlarca televizyon izleyicisi adına teşekkür etmeden yapamıyoruz: "acılı" ve "acısız" arabeske inat, sağolun.□

Domitianus yaşıyor mu, öldü mü?

Afşar Timuçin

İmparator Domitianus, Roma'nın inişe geçtiği bir dönemde, I. Yüzyılda, güçlü bir yönetici örneği ortaya koydu. Ancak şenliklerle ve bayramlarla giderek çılgınlaşan bir ülkede çok şeyi değiştiremedi. Tarih kitapları şöyle yazıyor: Roma'da en çok kullanılan şeylerden biri odundu. Yakacak olarak ayrılan odunların çoğu hamamlarda tüketiliyordu. O dönemde Roma kentinde dokuz yüz elli halk hamamı vardı. Roma'nın onca hamama karşın kirlerini arındırabilmiş olduğunu söylemek pek güç. Türlü eğlenceye canını veren Roma, eğitimde son derece geriydi. Eğitimbilim kitapları şunları yazıyor: Okullarda ders veren pedagoglar bilgi ve ahlak açısından adı kötüye çıkmış kimselerdi. Pedagog bu okullarda değişik yaşlardan kızları ve oğlanları bir araya toplayarak ders yapardı. Eğitimde ucu işkenceye varan katı bir disiplin geçerliydi. Roma'da okul, çocuğu yetiştirmekten çok bozardı, ona bilginin tadını ve gelişimin sevincini duyuramazdı.

Domitianus işleri düzeltemedikçe zalimleşti. Roma bir hafiyeler ve jurnalciler cenneti oldu. Tarih kitapları şöyle yazıyor: Domitianus'un baskısından yakınları da zarar gördü. Domitianus bu arada filozofları Roma'dan sürdü, Epiktetos da Roma'dan ayrılıp Nikopolis'e yerleşti. Domitianus'u devirip yerine Nerva'yı getirenler arasında Domitianus'un karısı Longina da vardı. İşleri düzeltemedikçe düşünceyi baskı altına alan hatta filozofları ülkeden kovan düşünce bizi şaşırtmıyor, çünkü koskoca tarihin bu ucunda da benzer örnekleri bol bol yaşıyoruz. Bu düşünce bazen kitap yakıyor, bazen kitabı doğmadan öldürüyor, bazen kitabın satışını önlüyor, bazen her türlü düşünceyi yasaklıyor. Ancak Domitianus'ların bilmediği bir şey var, o da yaşamı gönlümüzce biçimlemenin olanaksız olduğudur. Belki de Domitianus şöyle düşünüyordu: Dünya'nın Cennet olması için herkesin benim gibi düşünmesi gerekir.

İnsanın insanlıktan çıktığı nokta, kendi düşüncesinin tartışmasız en doğru düşünce olduğuna inandığı noktadır. Benim beynimle düşüneceksin, benim söylediklerimi, onaylayacaksın, benim görüşlerime uymaz görüşler öne sürmeyeceksin... Vahşetin kaynağı düşünceyle hiçbir ilgisi bulunmayan bu tür düşüncededir. Başkalarını hiçbir şeyi değerlendiremeyecek kadar aptal sananlar akıllılıktan pay almamış kimselerdir. Gerçek aptallık, kendi akıllılığına kayıtsız şartsız inanma rahatlığında belirir. Başkalarına düşünme yani insan olarak yaşama hakkı tanımayan hiçbir birey, hiçbir topluluk, hiçbir rejim, hiçbir inanç kalıcı değildir. Mutlak düşünce, yıkılmak için üfürük bekleyen düşüncedir. Birini sonuna kadar dinleyemiyorsak hiçbir değerde payımız yok demektir. İnsanın değerler dünyası insan sevgisiyle ve saygısıyla örülmüştür. Bir düşünce bir başka düşünceye saygılıysa kutsaldır. Gerçek düşünce insanı türdeşleri arasında özgür kılar. Başkalarının düşüncesi özgürlüğümüzün güvencesidir.

İster kitap yakmak biçiminde olsun ister bir başka biçimde olsun, düşünceye baskı en büyük insanlık suçudur. Belki de bağışlanmayacak tek insanlık suçu budur. Düşünceyi öldüren düşünce de, düşünceyi öldüren eylem de bağışlanamaz. Her türlü düşünce her durumda yararlıdır, tek zararlı düşünce düşünceyi baskı altında tutan düşüncedir. Düşüncenin yanlışlarını yalnızca düşünce düzeltebilir. Düşüncenin yerini ancak düşünce tutabilir. Kimse düşünceyi sonuna kadar baskı altında tutamaz, adı Domitianus bile olsa. Sonunda tarih alır, Epiktetos'uDomitianus'dan kalan yere yerleştirir.■

Bruce Brown'un Günlük Hayatın Eleştirisi

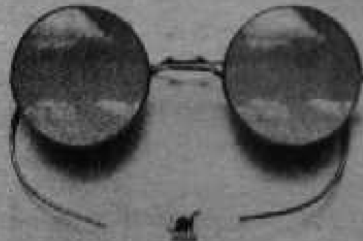
ELEŞTİREL MARKSİZMİN YARATICILIĞI

Gelişmiş kapitalist ülke sol hareketlerinin, kendi ülkeleri zemininde baktıkları ve tartıştıkları sorunların olduğu gibi başka çevrelere taşınmak istenmesindeki sakıncalar vurgulanmalı.

Rauf Akbay

Gündemimizde büyük politik sorunları ağır bir şekilde yaşayan Türkiye solu ve harekete koşut olarak değerlendirildiğinde Türk aydını, Marksizmin felsefi sorunlarıyla ilgilenmeyi ihmal etmiştir. Bu ne kadar doğru bir belirlemeyse de, biraz da ağır bir suçlamadır. Çünkü politik hareketlerin kitlelere sunacakları programatik çalışmalar, ülkenin genel kültürel düzeyi gerçeği gözönünde bulundurulduğunda, çok yetersiz değildir. Özellikle II. Dünya Savaşı günlerinde yaşanan ağır bunalım döneminden sonra Türkiye solu, sürekli ve son derece pratik-politik baskılar altında ezilirken, kendini, kadrolarını korumaya çalışırken bir anlamda 'nefsi müdafa' yapıyordu. Aynı gerçekliği dünyanın genel sol hareketleri içindeki bunalım ve bu bunalımları aşmada öne çıkarılan kuramsal çalışmalar açısından değerlendirdiğimizde; Türkiye solunun durumunda çok da yadırganacak bir şey olmadığı anlaşılır.

Avrupa'da Yeni-Sol hareketlerin gelişim nedenlerini: Sovyetler Birliği'nde Stalinizmin baskıcı iktidarı, Batı sol hareketlerinin büyük yenilgileri ve kitlesel tabandan kopmaları, Latin Amerika'da gelişen gerillacı sol (buna küçük burjuva radikalizmi de, diyebiliriz) hareketlerin büyük olmasa da elde ettikleri başarılar ve kitle işçi partilerinin siyasal gündemi belirleyememelerine bağlayabiliriz. Sonuçta ortaya çıkan, özellikle Batı'da solun bunalımı ve yeni arayışlardır. Bilimsel düzlemde Amerikan toplum bilimsel kuramlarının yeni bir şeymiş gibi sunulması ve bu kuramların gençlik hareketlerine verdiği öncelik, üniversite gençliğinin gelişmiş kapitalist toplumlarının yapısına karşı koyma biçimi olarak cinsel özgürlük isteği, kadın hareketlerinin yeni bir yükseliş dönemine girmeleri, hemen tüm Batı solunu, günlük hayatın eleştirisine yöneltmiştir. Kısacası günlük

hayatın eleştirisi, sol içi bir bunalımın olumlu ve zorunlu bir sonucudur.

Bruce Brown, **Mark, Freud ve Günlük Hayatın Eleştirisi** adlı kitabında(*) günlük hayatın eleştirisinin merkezine Reich ve Freud'u koyuyor. Bu tavrıyla yazar, Frankfurt Okulu'nun sorunsalını paylaşmakta. Nedir bu sorunsal? Marksizmin politik çalışmaların ağırlığı altında birey sorununu ihmal ettiği ve programını kaba politik çıkarlar adına düzenlediğidir. Ne var ki, Frankfurt Okulu, Marksizm içi birey sorununu ele alırken daha çok Batılı gelişmiş kapitalist toplumların çerçevesiyle kendini belirlemiştir. Elbette bu geri kalmış-gelişmemiş ülkelerdeki sol hareketlerin birey sorunuyla ilgilendikleri anlamına gelmiyor. Ancak gelişmiş kapitalist ülke sol hareketlerinin, kendi ülkeleri zemininde bıraktıkları ve tartıştıkları sorunların olduğu gibi başka çevrelere taşınmak istenmesindeki sakıncalar vurgulanmalı. Gelişmiş kapitalist ülkeler bütünüyle tüketim toplumlarıdırlar ve tüketim toplumlarında işçi sınıfı hareketlerine yaklaşım, geri kalmış ülkelere göre büyük değişimler gösterir, göstermelidir.

Toplum içinde bireyin yabancılaşmasından yola çıkan Freud, sonuçta yine bulunduğu topluma bağlanmıştır. Freud'un kuramları sistem dışına taşmamış, sistemle bütünleşmiştir. Bir başka biçimde Reich, Freud eleştirisinden yola çıkmış ve eleştirisinin merkezine, Freud'un ihmal ettiği toplumsal zemini kendi psikolojisine eklemiştir. Ne var ki, Reich'ın büyük yanılgısı, siyasal hareketlerin programlarının merkezine cinsel sorunları oturtma önerisinde başlamaktadır. Belki gelişmiş kapitalist ülkelerde-tüketim toplumlarında bireylerin sistemle olan çelişkileri daha çok cinsel alanda ya da daha genel olarak aile içi baskılardan yola çıkılarak toplumsal bir eleştiriye uzatılabilir. Bu bir varsayımdır. Reich ve Freud'a bugün bulunduğumuz noktadan baktığımızda, başka bir görüntüyle karşılaşmaktayız. Batılı kapitalist toplumlarda cinsel sorunlar tek tek bireyler ölçeğinde de, toplumsal ölçekte de çözülmeye (başka sorunlar yaratarak da olsa) iyiden iyiye yüz tutmuştur. Aynı gerçek aile sorununda da gözlemlenebilir. Üstelik, bu tüketim toplumlarında cinsellik ayrıca büyük bir pazar metasına dönüşmüştür.

Bugün dünya solunun içinde bulunduğu sorunları salt bireyi ihmal etme, bireyin cinsel sorunlarını ihmal etme gibi sorunlara indirgemek Marksizm adına bir safdillik değil midir? Bruce Brown'ın kitabını bu eleştirel bakış açısıyla okumakta yarar var. Yoksa Marksizmi salt ekonomik bir program olarak görme alışkanlığı ve yine bu ekonomik programı olarak gören bakış açısıyla bir topluma yaklaşan Marksizm adına, elbette, günlük hayatın eleştirisinin söz konusu edilemeyeceği açıktır. Ayrıca Marksizm, ne zaman ve ne için günlük hayatı ya da başka bir bunalım sorununu eleştiriye bağımlı kılmadan aşabilir? □

(*) Bruce Brown, **Marks, Freud ve Günlük Hayatın Eleştirisi**, çev: Yavuz Alogan, Ayrıntı Yayınevi, Ocak 1989.

BEN DEVLETİM, KÖLELEŞTİRİRİM

Önder Aker, Şükran Ketenci
2 cilt, BDS Yayınları

BDS Yayınları, bir süredir temel insanlık hakları üzerine kitaplar yayınlıyor. Bunlardan biri de, sendikal alanda araştırmalar, çalışmalar yapan **Şükran Ketenci** ve **Önder Aker**'in kitabı.

12 Eylül'den sonra işçilerin karşı karşıya kaldıkları ekonomik ve sosyal çıkmazın kapsamlı ve ayrıntılı bir incelemesi olan **Ben Devletim Köleleştiririm**, son sekiz yılın tarihini de belgeleştiriyor.

ÖZGÜR İNSANLARIN GENERALİ SANDİNO'NUN ÜLKESİ

İrfan Çangatin
Patika Yayınları

Nikaragua, devrimini yapmasının ardından hemen tüm dünyadan insanların akınına uğradı. Bir kısmı bu devrimi tanımaya. Onların anıları, incelemeleri son yıllarda gazetelerde, dergilerde yayınlanmaya başladı. Kitap haline geldi. **İrfan Çangatin** de 1987'de Latin Amerika'ya yaptığı gezi sırasında birbuçuk yıl Nikaragua'da kalanlardan. Gördüklerini, yaşadıklarını anlatıyor. Nikaragua'yı ve devrimini biraz daha tanımamıza yardımcı oluyor.

SALPA

Yılmaz Güney
Can Yayınları/10.basım

Salpa, Yılmaz Güney'in hapishanedeyken yazdığı kitaplardan. Kitabın bu basımının arka yazısını hazırlayan Feridun Andaç şöyle diyor: "Bir hesaplaşmanın öyküsü olan Salpa'da, geldiği büyük kentte tutunamayan birinin değişme sancıları öncesindeki gerçekliği yansıtılır. Yaşamı algılayış, kavrayışla birlikte başlayan bilinçlenme sürecinin Salpa'yı ulaştırdığı hesaplaşma 'an'ı, 'güvensizlik, korku, tedirginlik' ağındaki yaşamında onu sürekli bir sorgulayışa, arayışa iter. Sınıfsal, toplumsal bilincin uyanışla, özgür olabilme bilincinin oluşumu da işte bu aşamadan sonra oluşur Salpa'da."

AÇIK TOPLUM VE DÜŞMANLARI

Karl Popper
Çeviren: Mete Tunçay
Remzi Yayınları

Karl Popper, dünyanın yaşayan büyük düşünürlerinden birisi. Bu kitabı daha önce 1967 yılında Türk Siyasi İlimler Derneği tarafından yayınlanmış.

Demokrasi üzerine çokça düşünülmeye, tartışılmaya başlanmasıyla birlikte, bu çalışmalar el altı kitapları olma özelliğini koruyorlar.

DÜNYA SOLU

3 Aylık Sosyalist Çeviri Dergisi
Akış/Dönem Yayınları

Sosyalist basında sürekli yeni dergiler okura ulaşıyor. Bu sevindirici gelişme, giderek boşluğu duyulan çeviri alanının da hızla dolmasını sağlıyor. **Dünya Solu** da böyle bir dergi. İlk sayısında İran Devrimi, Stalin dönemi, kürt sorunu, yeni 'hakiki' sosyalizm, yazıları yeralıyor. İlk yazıysa **Yalçın Küçük**'ün çeviri üzerine başlıklı makalesi.

ALEVİLİK OLAYI

Toplumsal Bir Başkaldırının Kısa Tarihçesi
Cemal Şener
Yön Yayınları

Aleviler, ülkemizde 20 milyonu bulan bir topluluk. Haklarında çokça söz ediliyor. Ancak pekçok benzer durumda olduğu gibi derinlemesine çalışmaların yapılmadığı, "bakir alan" olma özelliğini de sürdürüyor.

Cemal Şener'in bir üniversite çalışması kapsamında başladığı ve sonuçta belki de türünde ilk olma özelliği taşıyan bu kitabı, dinsel ya da etnografik bir inceleme değil. Alevilerin 1300 yıllık tarihlerini dönem dönem işliyor. Kitabın sonundaki kaynakça da, konuyla ilgili türkçe yazıları ve kitapları topluca okura veriyor.

Arabesk'lere daha çok malzeme

BİR YEŞİLÇAM CAHİDESİ

Tüm renklerden yoksun, tek tonlu bir figürün, tarihsel yapıyı inanılmaz bir soğukkanlılıkla aksesuar/fon düzeyine indirgemiş bir senaryo içinde ağlayıp öksürmesi: İşte Cahide.

■ **Veysel Atayman**

Kafa emeği ile kol emeğini birbirinden koparan tarihsel işbölümü süreci, sanatı, çalışma karşısında, kendine özgü yasalarıyla bambaşka bir varlık tarzı gibi algılama alışkanlığının sorumlusudur. İşbölümünün en gelişmiş biçimine ulaştığı kapitalist üretim biçiminde, toplumsal koşullanma, sanatçıyı, sanatın genele açık olmayan gizemliliğinin yasalarını özel yetenekleriyle yakalamış kişi olarak kavrar. Bu anlayışta sanat ürünleri yaratıcı bir yeteneğin, çalışmanın ürünleri ise her sıradan emeğin ürünleridirler.

Kapitalizm, genelde kültürü, özelde sanatı, bir zamanlar burjuvazinin içtenlikle önüne koyduğu toplumsal idealleri gerçekleştirme hedefinin aracı olma niteliğinden çoktan soyutlamıştır. Sermaye-ücret çelişkisi üzerine kurulu ileri sanayi ülkelerindeki toplumlar, çoktan birer kültür ürünleri tüketicisine dönüşmüşlerdir. Ve tükerilen yalnızca ürünler değil, metalaştırılmış kültür üreticisidir, yani sanatçıdır.

Yüzyılın başında doğumunu kutlayan sinema gibi görsel bir sanat dalının yanısıra, müziğin teknolojik olanaklarla yeniden üretiminin gerçekleşmesiyle birlikte gözlemlenen gelişmeler, bir yandan sanatçı kavramına yeni boyutlar ve renkler katarken öte yandan da, "sanatçının tüketilmesine" giden yolda çığır açmıştır. **Star**, sanatın özellikle görsel-işitsel bölümünü, pazar kurallarına sımsıkı uyumlayan gelişmenin, sanatçı-yapıt ayırımını silerek, birinciyi doğrudan metalaştırma kurnazlığının yarattığı bir fetiştir. Yapıtın (varsa eğer) işlevi artık topluma değil, stara dönüktür. Bu bağlamda yapıt, meta-sanatçının pazardaki kullanım değerini arttıran ya da azaltan bir etmen düzeyine indirgenecektir.

Ve star genelin ne denli dışında ve ona göre farklı bir yükseklik konumundaysa, kendine ve kendi dışındakilere o kadar uzak, o kadar yabancılaşmış demektir. Bulunduğu doruk bir yanılsamadır. Doruk ile dip yalnızca bir algılama göreceliği ile ayrı ayrıymış gibi görünürler. Doruktan dibe inişin inanılmaz çabukluğu buna kanıttır.

Bir starın yükseliş ya da düşüş öyküsü, pazar ekonomisinin meta-star üzerinden çifte kullanım değeri yaratması demektir.

Cahide eğer her huzurevinde, düşkünler yurdunda ya da aklın bile alamayacağı olumsuz koşulların yalnızlığında ölümünü bekleyen bir star eskisinin (öykünün "düşüş" versiyonudur bu) prototipiyse, ("Yoksa bir Cahide'ye fena halde ihtiyacımız vardı da onu biz mi yarattık.... Aradık taradık Cahide rolüne en uygun kadını bulduk. Sonra da işi bitince buruşturup bir kenara fırlattık..." Engin Ardıç, İzlenimler, Tempo, Şubat 1989) metalaştırılarak bir büyük yabancılaşmanın cehennem ateşlerine fırlatılmışsa, o cehennemi yaratan yapının hiç değilse varlığını uzaktan da olsa algılayabilmemiz gerekirdi. Ne gezer. Filmler boyunca kurbanın dirilmesini boşuna bekledik durduk. Tüm renklerden yoksun, tek tonlu bir figürün, tarihsel yapıyı inanılmaz bir soğukkanlılıkla aksesuar/fon düzeyine indirgemiş bir senaryo içinde ağlayıp öksürmesi: İşte Cahide.

Kişilerin o kişi olup bir başka kişi olamamış olmalarının serüveni, rastlantılar ile zorunlulukların, vesileler ile nedenlerin döşedikleri ömür denen küçücük tarihsel kesitin öyküsüdür. Ve burada olduğu gibi, neden ve zorunluluklar belirleyici kategoriler olarak (tarih-toplum-üretim biçimi vb.) sunulmak yerine sadece Park Otel önündeki Harbiye-Fatih tramvayı olarak algılanıyorsa, dışın varlığı iyice işlevsizleştirilmişse, o zaman geriye gene de yapacak birşey kalabilir: Düşüşün yönünü ve hızını belirlemede "bireyin" payı, başka deyişle, aynı zorunlulukta öyle değil de böyle bir yaşam seçebilmede kişinin işlevinin belirlenmesi. Kimdir Cahide. ("Ne parayı, ne pulu, ne insanları sevmiş, her dönem her şeyle dalga geçmiş" Ergin Ardıç.) bir uç-tip mi? O her insan yüreğine nasip olmayan hovardalıkla, bir yaşam deneyimine tüm ömrünü yedirmeyi göze almış bir başkaldırıcı mı? Mavi ispirtosu, duyarsızlaştırılmış bir topluma bir başka türlü saldırının sessiz isyanı mı?

Hale Soygazi'nin insanın tüylerini ürperten, yılgın, yıkık, boynu eğik, acındırmalara istemese de davet çıkaran "Cahidesi", **içe mi dışa mı yenildiği belirsiz zavallısı**, ister istemez bizi Yeşilçam yapılarının gelenekleşmişliği düşüncesine götürüyor. Bu Cahide olsa olsa o Yeşilçam "garibanlarından" biri olabilir. Üstelik, Yeşilçam'ın gelenekleşmiş yapılarının **Arabesk** filmi ile bir kez daha kullanım değerine dönüştürülüp pazarlandığı bir dönemde, bu olgu "Arabesk'in" de işlevsizliğine bir kanıttır. Demek ki Arabesk'lere daha çok malzeme üretilecektir.

▶ *Cahide: Ve star genelin ne denli dışında ve ona göre farklı bir yükseklik konumundaysa, kendine ve kendi dışındakilere o kadar uzak, o kadar yabancılaşmış demektir.*

Geçerken: Sayın **Onat Kutlar**'a o son teşekkürlerle yüklenmek istenilen hangi sorumluluktur çok merak ettim? □

Televizyonun bakış açısında

BİR DAKİKADA DEVLET REKLAMI!

Televizyonun "devlet reklamları", seyreden here kadının saçını başını yoldurmaya yeten, kadınları aşağılayıcı onlarca programdan yalnızca biri.

■ **Özge Sarai**

Televizyon yayınlarında, eleştiri konusu yapılabilecek onlarca nokta bulmak olası. Teknik açıdan, dil açısından vb. Ancak bir nok'ta var ki, bütün bunların üstünde önem taşıyor: Televizyonun olayları, dünyaya bakışı... Televizyon bu bakışını, dünyaya çarpık bakışını milyonlarca seyircisine ortak etmek için bıkmadan yineliyor. Örnek mi? Buyrun:

Saniyesine binlerce lira ödenen reklamların etkisini kıskandığından olacak TRT, **Bir Dakika** ya da **Beş Dakika** adı altında "Devlet Reklamı" denebilecek programlar yapıyor. Bu programlarda, hem öğütler veriyor, hem de bakış açısını sinsi sinsi seyircilere benimsetmeye çalışıyor.

Sözkonusu "öğüt programları"dan birinde programın su yüzündeki amacı perakende satış fişi alımını teşvik ederek KDV tahsilatını artırmak) ailece kasabaya inen köylü yurttaşlar alış verişte görülüyor. Ailenin (kuşkusuz) reisi, karısından torununun defter almaya gittiğini öğrenince telaşlanıyor: "Aman satış fişini unutmasa" diye. Karısı onu yatıştırıyor: "Unutmaz, satış fişi almayı unutmaz, **geline bile öğretti!**"

Böylece, bu değerli "eğitsel" programda, KDV'nin önemini öğrenmekle kalmıyor, bilgibilim açısından önemli gerçekleri de ediniyoruz: "Çocuk deyip de geçme, satış fişi almayı çabucak öğrenir, öğrenmekle kalmaz geline **bile** öğretebilir!" Burada, "öğretebilir" demek zorundayız, çünkü **erkek** çocuğu ne kadar **akıllı** olursa olsun, öğretebilme yetisi karşısındaki **kadının salaklık** derecesine bağlıdır. Nereden mi çıkardık bunu? Baksanıza koskoca devlet televizyonu, öğrenme sıralamasında gelini "bile" kategorisinde en sonlara atıyor!

Bu program, seyreden her kadının saçını başını yoldurmaya yeten, televizyonun **kadınları aşağılayıcı** onlarca programından yalnızca biri. TRT, ister, "kadınlar aptal, ikinci sınıf yaratıklardır" diye programlar yapsın, ister böyle dramatik örgülü programlarda aynı temayı işlesin, hep aynı kapıya çıkar. Bu ve benzeri programlar, 21. yüzyılın (ve A[illegible]nin (!)) kapısında birer utanç anıtıdırlar. Gün gelir bunu TRT bile öğrenir! □

▶ ATO ÖDÜLLERİ VERİLDİ

Ankara Tabib Odası'nın her yıl geleneksel olarak verdiği ödüller, bu yıl Tıp Hizmet ve Basın Sağlık adları altında dağıtıldı.

ATO'nun **Tıp Hizmet Ödülleri** 4 dalda verildi. **"Halk Sağlığı Hizmet Ödülü"**, yılladır halk sağlığına katkıları, Sosyalleştirme Yasası'nın çıkartılması, toplum hekimliğinin ülkemize yerleştirilmesi konusundaki öncülüğü nedeniyle Prof.Dr. **Nusret Fişek**'e verildi. **"İşçi Sağlığı Hizmet Ödülü"**, Doç.Dr. İsmail Topuzoğlu'na; **"Cengiz Kılıç İnsan Hakları ve Sağlık Ödülü"**, ağır baskı koşullarında bile hekimlik ve insanlık onurunu korumayı başaran Yozgat E Tipi Cezaevi hekimi Dr. **Cumhur Orhon**'a; **"Hekimlik Hizmet Ödülü"** ise, **Tüm Hızır Acil Hekimleri**'ne verildi.

Basın Sağlık Ödülleri dalında ödül alan gazeteci, gazete ve dergilerin adları ise şöyle: **Melih Aşık**(Milliyet), **Oktay Ekşi** (Hürriyet), **Uğur Mumcu** (Cumhuriyet), **Yasemin Nebiler** (Tempo), **Şare Yıldızeli** ve **Deniz Teztel** (Güneş), **Hatice Gürel** (Milliyet), **Ali Çağatay** (Anka Ajansı), **Anadolu Ajansı Sağlık Muhabirleri**, **KemalGökhan Gürses**(Cumhuriyet), **Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi**, **İkibine Doğru Dergisi** ve **Bilim ve Sanat Dergisi**. □

▶ "SADUN AREN'E ARMAĞAN" KİTAP

Mülkiyeliler Birliği Vakfı'nca hazırlanan, **Sadun Aren'e Armağan** adlı kitap, 2 Mart günü düzenlenen bir törenle, Prof.Dr. **Sadun Aren**'e verildi. Kitabın sunuluş töreninde bir konuşma yapan Mülkiyeliler Birliği Genel Sekreteri **Ülkü Orbay**, "Armağan kitap" geleneğinin daha önce Siyasal Bilgiler Fakültesi'nce başlatıldığını, ancak, 12 Eylül'den sonra bu gelenekten uzaklaşılması üzerine, emekli olan ya da fakülteden ayrılan kıdemli öğretim üyelerine Mülkiyeliler Birliği'nin "Armağan Kitap" sunmaya başladığını söyledi. □

▶ FOTOĞRAF GÜNLERİNE ÇAĞRI

İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği İFSAK'ın her yıl düzenlediği Fotoğraf Günleri'nin Beşincisi 1-31 Aralık 1989 tarihleri arasında yapılacak.

Özel konusu bu yıl **"Doğa Fotoğrafları"**na ayrılan Fotoğraf Günleri'nin Serbest bölümünde sergi ya da gösterileri ile yer almak isteyen kurum ve kişiler, 31 Mayıs 1989 tarihine kadar, İFSAK/Fotoğraf Günleri PK. 272 Beyoğlu adresine yazılı olarak başvurabilecekler.

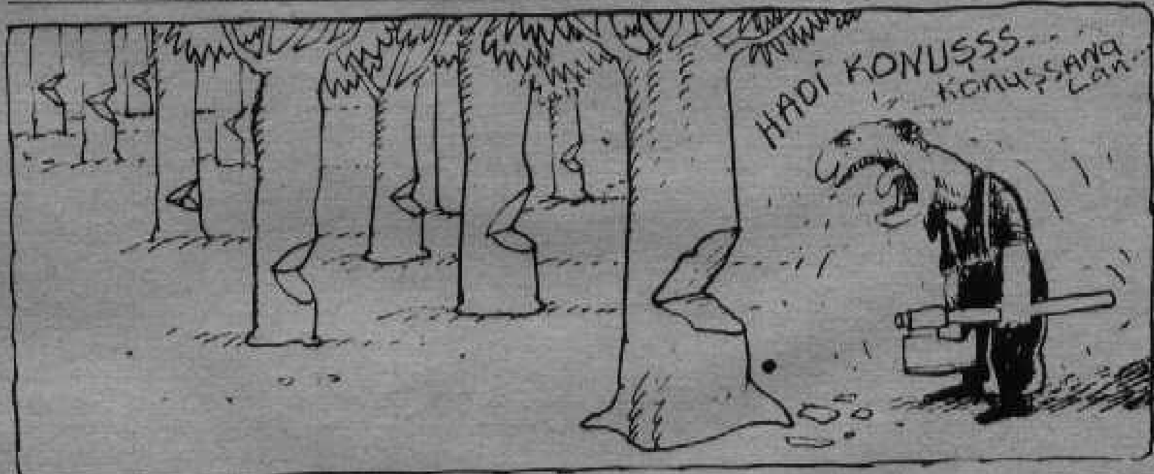
5. İstanbul Fotoğraf Günleri, sergiler, gösteriler, toplantılar başlıkları altında toplanan etkinliklerle, bir ay sürecek. □

T O P L U M

Asım Kaya — **miki fa**

Cemil Cahit

Halil İncesu — **Dün, bugün, yarın**

Bir hapishane türküsü

ÖZGÜR ÇOCUK DERGİSİ

ÖZGÜR ÇOCUK

▶ *Kiminin bir çocuğu, kardeşi, yeğeni ya da yüzünü hiç görmeyip mektuplaştığı ya da görüş günleri başını okyaşıp el salladığı bir küçük tanıdığı olmalı. Onun için bir çocuk dergisi çıkarıyorlar.*

"Merhaba. Bir aylık bir aradan sonra birlikte olmanın sevinci içindeyiz. Dergi aracılığıyla kurduğumuz diyaloğun sağlıklı temellerde süreceğine ve daha da güçleneceğine inanıyoruz. sizler, mektuplarınızla, fıkra, bilmece, resim, öneri ve eleştirilerinizle ÖZGÜR ÇOCUK'a renk kattınız. Bu yakın ilginiz için teşekkürlerimizi iletiyoruz. Bizler her yeni sayıyı eskisine göre daha nitelikli çıkartabilmek için uğraşıyoruz. Sizlerin dergimize yönelik eleştirileri, dergimizi daha da güzelleştirmek için bizlere bir bakış açısı sunuyor. Onun için eleştirilerinizin devamını bekliyoruz..!"

Bu sözler, **Özgür Çocuk** dergisinin sunuş yazısından. Derginin üçüncü sayısında yeralıyor. Şu var ki, Özgür Çocuk dergisini kitapçı ve bayilerde bulup edinmeniz olanaksız. Dağıtımı yapılmıyor. Şimdilik bu olanağa kavuşması da pek olası değil.

Özgür Çocuk, Ceyhan Cezaevi'nde hazırlanıp basılıyor!

Kalabalık bir yazı kurulu var: Tam 27 kişi! Tabii 27'si de hapishanede yaşıyor, düşünüyor, yazıyor.

Derginin ikinci sayfasında toplu-ca çektirdikleri bir fotoğraf da yer alıyor: Toprak bir zemin, beton duvar arasında. Fotokopiyle çoğaltılmayıp, renkli de basılsaymış, fotoğrafın taşıdığı renkler çok değişmeyecekmiş gibidir. Ne bir yeşil, ne gök mavisi; bu fotoğrafta doğal renklere yer olmadığı besbelli. Hapishane duvarı, önünde dizili insanlar. Ama yaşayan, tanımsız bir şeyler var bu fotoğrafta, yakalayabilene...

"İşte biz burdayız, siz nasıl ordaysanız", diyen, güleç yüzlü insanlar var. Onlar da spor ayakkabılı, ceketli, kazaklı, heyecanlı, ama bir tek başları traşlı.

Kiminin bir çocuğu, kardeşi, yeğeni ya da yüzünü hiç görmeyip mektuplaştığı ya da görüş günleri başını okşayıp el salladığı bir küçük tanıdığı olmalı. Onun için bir çocuk dergisi çıkartıyorlar.

Özgür Çocuk'un bir yeraltı yayını olduğu sanılmasın. Yasallaşmış artık. Bakın sözünü ettiğimiz sunuşunda başka neler deniyor:

"Biz bu dergiyi çıkartırken, yakın çevremize az sayıda göndermeyi düşündüğümüzden 'fiyatını önemsememiştik. Bu yüzden de sembolik olarak '500 TL'sını koymuş ve masrafını karşılamıştık. Ancak bizden istenilen dergi sayısı hızla artmakta. Bu durumda derginin maliyeti çok zorlaşıyor. Bu nedenle derginin gerçek maliyetini tesbit edip, dergi isteyenlerden bu maliyeti istememiz bir zorunluluk oldu. Derginin bize maliyeti (1280 TL fotokopi + 250 TL pul + 100 TL büyük zarf) 1630 TL'dır. Derginin masrafını karşılayan tüm arkadaşlara ulaştırmaya çalışacağız. Dergi benim, senin, yani hepimizin dergisidir. ÖZGÜR ÇOCUK'u birlikte yaşatıp geliştireceğiz..!"

Kağıt altın değerinde, basım giderleri gün gün artarken, kitap-dergi yanına yaklaşmak ne denli güçleşti, biliyoruz. Ama bir de "çocuk ve toplum", "haber ve yorum", "çocuk-yazar", "kitaplar", "bilim-teknik", "cezaevinden", "ayın konusu", "tarih ve toplum", "sanat", "karikatür", "bulmaca" bölümlerinde denemeler, incelemeler, yorumlar, haberler, şiirler, karikatürler, kısacası hapishaneden yansıyan ışıklarla masanızı aydınlatmak istiyorsanız, Özgür Çocuk'u çıkaranlar sizin dileğinizi geri çevirmeyeceklerdir. Hattâ belki yurtdışında da bu dergiyi tanıtmak isteyenler çıkacaktır, neden olmasın?

Adresi: Özgür Çocuk Dergisi, P.K: 71, C-4 K., 01960-Ceyhan. □

Newroz, Bayrampaşa cezaevinde de kutlandı

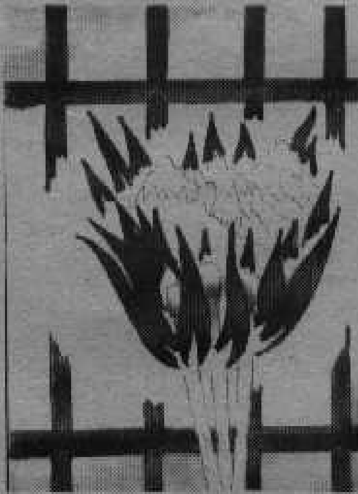
Bayrampaşa Özel Tip Cezaevi'nden **Yaşar Yıldız**, Adımlar'a gönderdiği mektupta, Newroz nedeniyle çeşitli kutlamalar yaptıklarını yazıyor. Yaşar Yıldız, mektubunda "Türk-Kürt devrimci demokratları, bu bayramı anlamına uygun olarak coşku dolu şenliklerle kutladılar. Tüm kısıtlı olanaklara rağmen, yaratıcılıklarıyla kısıtlılığı aştılar. Cezaevinin hemen tüm bloklarında konuşmalar yapıldı. Halk oyunları gösterileri düzenlendi. Komünist ozan Nazım Hikmet ve Kürt ozanlarından şiirler okundu, marşlar söylendi. Bu güne özgü özel yemekler yapıldı" diyor.

Newroz

Newroz, Ortadoğu halklarının ortak bir dayanışma ile Asur İmparatorluğu'na karşı başkaldırarak M.Ö. 21 Mart 612 yılında Ninova sarayını yaktığı, özgürlük ve bağımsızlığa kavuştukları günün adı.

Bugün de halkımız çağdaş Dehak'ların sömürgeci egemenlikleri altında inim inim inlemekte, dilini konuşamamakta, kültür ve sanatının katliamıyla ölüme adım adım sürüklenmekte, her alanda maddi ve manevi talana uğramaktadır.

Bu amansız zulme karşı dağların doruklarında ve zindanların koyu karanlıklarında özgürlük ve bağımsızlık meşaleleri yakılmaktadır. Çağdaş Dehakların zulüm saraylarının yıkılması için bütün dünya halklarını dayanışmaya davet ediyoruz.

Bir grup PKK'lı tutsak adına
M. SELİM ÇÜRÜKKAYA

Kadınlar sorgulanıyor

Artık günümüzde kadınların evlerinin dışına çıkması, sosyal ve politik yaşama katılmasının gerekliliği türlü panellerde, toplantılarda ve hatta basında da tartışılıyor.

Çünkü kadınlar artık bağırıyorlar. Hem de hep birlikte. Anne ve eş konumundan önce bizde insanız diye. Ve en doğal sonucu olarak da toplumda birey olarak yerlerini almak istiyorlar.

Ancak yaşanan olaylar, tepkiler bazı güçlerin bundan bayağı rahatsız olduklarını gösteriyor. Çünkü nüfusun yarısını teşkil eden kadınların pasifize olmaları, sadece anne ve eş olarak toplumda yerlerini almaları bu güçlerin çıkarları doğrultusundadır. Bu durum işlerini kolaylaştırıyor. Tamamının üzerinde hakimiyet kurma yarısının üzerinde hakimiyet kurmaktan daha zor.

Nitekim geçtiğimiz haftalarda SHP mitinginden sonra gözetim altına alınan 65 kişinin içerisindeki kadınların ailelerine "Bizim mutfağının, evinin içerisindeki kadınlarla işimiz yok. Mutfağın dışına çıkacak kadınlarla paylaşacak kozumuz var" diyorlar.

Ve bu sözlerle kadınlara "Hareketiniz mutfak ve evle sınırlıdır. Haddinizi bilin. Evinizin dışına çıkar, politik ve sosyal yaşamda yer almaya kalkarsanız sizi sorgularız. Sizinle birlikte çocuklarınızı da gözetim altına alır, onları da aç bırakırız" diye gözdağı vermektedirler.

Biz kadınlar mutfağın, evin dışına çıktığımızda sorgulanmak, hakarete maruz kalmak değil, sosyal ve kültürel faliyetlerimizi arttıracak, kendi kimliklerimizle politik yaşamda yerimizi alabilecek, cinsiyet ayrımcılığı yapılmayan bir toplumda insana yaraşır bir biçimde var olmak istiyoruz.

Ve bu güçler bilmelidirki biz kadınların artık böylesi gözdağlarına karınları tok. Bu baskılar biz kadınların geri çekilmesini değil daha kararlı, inançla sosyal ve politik arenada yer almamızı sağlar. Çünkü toplumda cins olarak en çok ezilen, baskıya uğrayan biziz.

Kararlı ve de sabırla özlediğimiz yaşam biçimine hem kendi feminel sorunlarımıza sahip çıkarak hem de Demokrasi mücadelesinde yerimizi alarak ulaşabiliriz. Ancak bu iki mücadeleyi birbirinin önüne koymadan götürmeliyiz.

Biz kadınların bu mücadeleleri yürütebilmesi için meslek odalarında, kadın derneklerinde, sendikalarda ve partilerde örgütlenmeleri gerekmektedir.

Özlenen yaşam biçimini kimsenin bize armağan etmiyeceğini bu yaşamı biz ancak örgütlü mücadelemizle alacağımızı unutmamalıyız. □

Uğur İlhan

Gorbaçov - Amerika - Türkiye

ABD'den okurumuz **Göktuğ** Morçöl, yayın yönetmenimiz **Umur Coşkun**'un Gorbaçov'un BM konuşması üzerine yazdığı yazıya ve konuşmanın Amerika'da yarattığı etki ve tepkilere değiniyor. İlginç olduğu için yayımlıyoruz:

"Biraz Gorbaçov'un BM konuşması üzerine yazdığınız yazıya değinmek istiyorum. Konuşmayı burada, naklen televizyondan izledim. Bana çok önemli, tarihsel bir konuşma olarak göründü. Arkasından Amerikan basınındaki tartışma ve değerlendirmeleri gözledim. Adımlar'daki yazıda vurgulanan iki nokta, buradaki tartışma ve değerlendirmeler için de geçerliydi. Öne çıkarılan nokta, tek taraflı silah indirimi oldu. Ve konuşmanın diğer bölümleri, ciddi tartışmaların dışında tutuldu. Daha ilginci, konuşmanın bütününü değerlendirenlerin -ki bunlar az sayıdaydı- yorumu, "Gorbaçov'un sosyalizmin iflasını ilan ettiği" yolundaydı. Bu noktayı biraz açmak için, Amerika'daki bir gelişmeye dikkat çekmem gerekiyor. Amerikan basını, özellikle televizyon kanalları, bildiğiniz, ya da en azından tahmin edebileceğiniz gibi, "dev ideoloji üretim cihazları". Kafaları biçimlendirmede etkinlikleri kuşku götürmez.

Yalnız, perestroika olayı ile karşılaştıkları bir güçlük var. Perestroika'nın Amerika ve kapitalizm için iyi mi, kötü mü olduğuna karar veremediler. Bir yandan yoğun biçimde bu gelişmelerin sosyalizmin iflası olduğu, kapitalizmin ve Amerikan tarzı yaşamın, sadece SSCB'nde değil, dünyanın her yerinde galebe çaldığını söyleyenler var. Aslında bu tez egemen olanı. Bu tezi savunurlarken de perestroika içindeki ve dünyanın diğer bölgelerindeki gelişmeleri seçmeci bir biçimde ele alıyorlar, görüşlerini desteklemek için. Ama bu görüşlerde bir rahatsızlık olduğu da gizlenemiyor. En azından, ABD'nin dünyadaki insiyatifini kaybetmeye başladığı kaygısı gözlenebiliyor. Elbette bunda sadece perestroika değil, ama Japonya ve hatta G.Kore'nin ekonomik rekabeti de rol oynuyor. Bu arada, kimi fikir ve politika üreticileri (örneğin Kissinger) perestroika'nın hiç de kapitalizmin ve ABD'nin yararına olmadığını açıkça ilan ediyorlar. Bunların tezi SSCB'nin eski "şer merkezi" olmaya devam ettiği. Bu görüşün açmazı, Gorbaçov'un barış çağrılarına nasıl cevap verilmesi gerektiğini saptayamaması.

Sonuç olarak, ortada ideolojik bulanıklık, ne yapacağını kestirememe durumu ve olayların akışı üzerinde denetimi yitirme kaygısı var. Böyle durumlarda yapılabilecek bir şey, olan bitenin hoşa gitmeyen bir bölümünün göz ardı edilip tartışılmaması. Bu psikolojik bir tepki gibi geliyor bana. Adımlar'daki yazıdan anladığım Türkiye'de de benzeri bir durum var.

Zaten buradaki bir gözlemim, ABD'ndeki ideolojik süreçlerin Türkiye'dekiler üzerindeki muazam etkisi." □

Devlet - Yurttaş ilişkileri

Adımlar (Adana)-18 Şubat 1989 tarihinde İnsan Hakları Adana Şubesi "20. Yüzyıl Sonunda Devlet-Yurttaş İlişkileri" konulu bir panel düzenledi. Panele konuşmacı olarak Cumhuriyet Gazetesi'nden gazeteci-yazar **Celal Başlangıç**, avukat, **Ülkü Tolunay Ekiz**, İHD Adana Şube Başkanı Dr. **Ergin Atasü** ve avukat **Mehmet Şerifoğlu** katıldılar.

Toplantıda, devlet-yurttaş ilişkilerinin tarihsel gelişimi, Türkiye'deki uygulamalar, Doğu'daki gelişmeler ve düşünce özgürlüğü gibi konular ele alındı. □

Birlik ve Yasallık, yenilenmeyle bütündür

Dünün alışkanlıkları, politik yaklaşımlardaki sığlık, gün geçtikçe gözden düşüyor. Sosyalistler yeniyi yaratmanın sorunlarıyla karşı karşıya. Hem sadece onlar da değil, sosyal demokratlar, yeşilciler, burjuva demokratlar da dünün üslûbunu ve yaklaşım tarzlarını aşmaya yöneliyor. Çünkü yenilenme nesnel bir olgu. Toplumsal yaşamdaki değişimler herkesi etkiliyor.

Birlik ve yasallık, bugün sol içinde tartışılan güncel konular. TBKP, yasallaşma için girişimde bulunduktan sonra, daha da güncelleşti ve ülkemizin politik gündemine, komünist partisinin yasal olarak kurulması sorunu yerleşti. Bunun yanısıra TSİP ve TBKP birlik yönünde ilerlediklerini açıkladılar. Böylece, birlik ve yasallığın birbirine sımsıkı bağlı süreçler olduğu somut pratikte kanıtlandı.

Ancak, sorunlar oldukça fazla. Hepsi bir anda çözümlenemiyor. Düğüm noktalarını yakalamak gerekiyor. Sol güçler kendi içindeki sorunları çözmek için ısrarlı bir diyalog çabası gütmek zorundalar. Halkın yaşamsal çıkarları bunu gerektiriyor. Son yıllarda emekçi kitlelerden görece koparılmış sol hareketler içinde gelişen sağlıksızlıklar buna engel olmamalıdır. Şu var ki, 12 Eylül, sol içindeki dirençli insanları yokedememiştir. Bir yandan sağlıksızlıklar ortaya çıkarken, bir yandan da savaşımcı, direnmeci bir gelenek oluşuyor. Diğer bir deyişle, marksist sol, toplumsal meşruiyetini yitirmemiştir.

Toplumsal meşruiyetin korunması ve toplumun çoğunluğunun kazanılması, komünistlerin yasal çalışma özgürlüğünü elde etmesiyle mümkündür. Bu, günümüzün yeni içeriğine uygun bir gerçektir. Kaldı ki, gizli çalışmak komünistlerin isteği değildir. Bu gerçeği halkımız, Kutlu ve Sargın'ın dönüşleri sırasında da bir kez daha görmüştür.

Sonuç olarak, birlik ve yasallığı yenilenmenin boyutlarıyla ele almamız gerektiği ortaya çıkıyor.

Bugün, komünistlerin önüne bir fırsat çıkmıştır. Halk, hiç bir burjuva partisini seçenek olarak görmemekte fakat rejimin yasakları karşısında mevcut partilere oy vermektedir. Komünist partisine Türkiye'nin ihtiyacı vardır. Demokrasinin varolabilmesi için ihtiyacı vardır. Ekmeği için vardır.

Artık, korkusuzca ve uyanık ilerlemek zorundayız. Özgürlüğümüzü kendi ellerimizle kazanacağız gün gibi ortadadır. Bedelini ödemeye hazır mıyız, özgürlüğün? □

N.Suphi/TARSUS

adımlar

Su Basın Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. Adına Sahibi: Şefik Çalık □ Genel Yayın Yönetmeni: Umur Coşkun □ Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Semih Gümüş □ İşletme Müdürü: Atilla Tamlkan □ İşletme Müdür Yardımcısı: Yalçın Uysal □ Yayına Hazırlayanlar: Filsun Öztürk Baysan, Orhan Demirbağ, Semih Gümüş □ Koordinatörler: Canan Koçukbuce, Taner Renda, Abidin Sökmen, Emin Turan, M.Ata Uzum, Haydar Yılmaz □ Ankara Temsilcisi: Özcan Ezgey □ Ankara Haber Yönetmeni: Atilla Aşut □ Ankara Bürosu: Hilde Gülzar, Mehmet Güzel □ İzmir Temsilcisi: İsmail Doğaner □ Ofset Hazırlık: E. ..., 522 77 76 □ Baskı: Son Havadis Web Ofset □ Dağıtım: GAMEDA □ Yönetim Yeri: Peykhane Cad. No: 44/4 Sultanahmet-İstanbul Fax: 516 11 79 Tel: 516 11 79 □ Ankara Bürosu: Marmara Sok. No: 16/16 Sıhhiye Fax: 135 36 08 Tel: 135 36 08 □ İzmir Bürosu: 859. Sok. Söğütlü İşhanı Kat: 3 No: 305 Konak □ Temsilcilikler, Yurtiçi: ADANA-Ömer Uz-İnönü Cad. Aydın İşhanı Asma Kat No: 105, BURSA-Hüseyin Almaca-Necdet Filizoğlu-Hıskadem Mah. Nasuhpaşa Sok. No: 20 Kat: 3, TAŞOVA/AMASYA-Ömer Ünal-Ballıca Köyü, GAZİANTEP-Halaf Sabarlı-İnceoğlu İşhanı Kat: 2 No: 62, BAKIRKÖY/İSTANBUL-Hamdi Eskioğlu-Vahap Ünsever-İstanbul Cad. No: 38/7 Tel: 542 41 07, BAYRAMPAŞA/İSTANBUL-Nedim Akgün-Hayrettin Altuncevahir-Yenidoğan Mah. Numunebağ Cad. No: 36 Maltepe-Bayrampaşa, BEYKOZ/İSTANBUL-Ahmet Özgül-İsmail Yıldız Kayabaşı Sok. No: 17 Paşabahçe, KADIKÖY/İSTANBUL-Erol Karaoy-Ali Şimşek-Osmanağa Mah. Reşit Efendi Yeni Yol Sok. No: 1/1 Kat: 3 D.3, EMİNÖNÜ/İSTANBUL-Salih Karakaynak-Yeşilsalandra Sok. No: 58, KARTAL/İSTANBUL-Hamit Akıncı-Mehmet Malkaç-Yukarı Mahalle Yazıcı Sok. No: 11/3 B.Blok Tel: 374 32 44, DENİZLİ-Atilla Erenler-Doktor Cad. Menliş İşhanı kat: 3 Tel: 38620, DİYARBAKIR-Mehmet Karabulut, KOCAELİ-Nevzat Cingirt-Ali İhsan Kayalar-İstiklal Cad. İstiklal Geçidi No: 5 Tel: 12628, MANİSA-Ramazan Tütüncü-Kuyualan Mah. Erler Cad. No: 113/6, MUĞLA-Özcan Özgür-Orhaniye Mah. Marmaris Bul. No: 13, SAKARYA-Hayri Çiftçi-Kavaklar Cad. Sütekçioğlu İşhanı No: 39-40, ÇERKEZKÖY/TEKİRDAĞ-Hüseyin Öztürk-Gazi Mustafa Kemal Mah. Edip Sok., ZONGULDAK-Ömer Gönen-Ahmet Öztürk-Terakki Mah. Dereiçi Sok. No: 21 □ Yurtdışı: F.ALMANYA-Aydın Şenesen-Moltke Str. 45 4100 Duisburg Fax: 203 339229 Tel: 203 340395, Güney Bölgesi-Nejat Yalçın-Salzbacher Str. 19 8520 Nürnberg 20 Tel: 0911 535289, B.BERLİN-Müjgan Tutaş Arpat-Drübecher Weg 7 1000 Berlin 44 Tel: 30 6861914, AVUSTURYA-Halit Eldem-Mittelsteig 7/19 A-1040 Wien Tel: 222 5667445, BELÇİKA-Turgay Çelik-rue d'Alsemberg 432 1180 Bruxelles-B Tel: 322 345 1076, DANİMARKA-Ayşe Coşkun-Dyringpilker 122.2 th. 2660 Brøndy Str Tel: 452 544262, FRANSA-Hayri Ata-57, Rue de la mare 75020 Paris Tel: 331 43493679, HOLLANDA-Semra Ulusoy-Mexico Dreef 229 3563 Utrecht Tel: 030 623029, İNGİLTERE-Cahit Baylav-6 Stoke Newington Road N 16 7NX London Fax: 1-9231902, İSVEÇ-Salih Salman-C/O Köylüoğlu Vinbringen 42, NB 163/73-Spånga Tel: 36 6311, İSVİÇRE-İhsan Demircan-Postfach 56 5614 Sarmenstorf, Tel: 4157 271971, YUNANİSTAN-Gülenay Öztürkçü-80301 2285148 Rizou Nerasilou 11141 Galatsi Athens Tel: 19 312929, KIBRIS-Zeki Erkut-14 Necmi Avkıran Sok. Lefkoşa Tel: 020 75405 □ Abone Koşulları □ Yurtiçi: 6 aylık 15.000 TL., yıllık 30.000 TL., Yurtdışı: İngiltere altı aylık 10 - yıllık 20 Sterlin, F.Almanya, altı aylık 30 - yıllık 60 DM. İlk Gazete İngiltere 1 Sterlin, F.Almanya 3 DM. Diğer Avrupa ülkeleri için F.Almanya abone ücretleri geçerlidir. Hesap Numarası: Su Basın Yayın San. ve Tic. A.Ş. Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi-İstanbul Hesap No: 1064/...

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ
adımlar

MERCEK

Hazırlayan: **Seçkin Cömert**

Doğrudur, yapılmıştır...

İstanbullu bir okurumuz, başından geçen ilginç bir otostop serüvenini anlattı. Kent içinde, uzak bir semte ulaşmak için durdurduğu otomobilin şoförü, rastlantı bu ya, bir polistir, hem de hoşsohbettir.

"Biz çoğu kez arabaya öğrencileri alıp, sohbet eder gibi konuştururuz", diye başlar söze. Bakın neler der:

"Öğrenci olaylarını aslında polis çıkartıyor. Polisin başında Mit'i, bilmemnesi, Türkeş'in adamları var. Bizim her sınıfta iki adamımız vardır. Biri istihbaratçı, öbürü provakatör. Birini almak istediğimizde, adamımız olay çıkartır, ortamı hazırlar. Geçenlerde Yıldız Üniversitesi öğrencilerinin polisle arasındaki çatışmalarda, megafonla 'vurun komünistlere' diye bağırıldığını ben duydum. Bakın Tuzla operasyonu da Emniyet tarafından yönetildi. Bu yüzden üzerini kapattılar. Sol eğilimli polisler artık pek yok ya da çok dağıtıldılar..."

Polisimiz bunları dürüstçe anlatıyordu...□

Mezhebi genişlik

Bir yıl kadar önce, Sabah gazetesi ile Güneş gazetesi başyazarı Mehmet Barlas arasında ilginç bir çekişmeye tanık olmuştuk.

Mehmet Barlas'ın her dönüşünde kaydettiği hız Sabah'ın konusu olurken, Barlas da Güneş'deki köşesinde Sabah'a çeşitli suçlamalar yöneltiyordu. Sabah patronunun "yahudi dönmesi" olduğuna varıncaya kadar...

Geçtiğimiz günlerde Mehmet Barlas bildiğiniz gibi bir kez daha televizyon reklamlarında çıktı. Okurlarını düşürdüğü durumu gözünün önüne getirdiğinden midir, karşımızda makaraları koyveriyordu!

Meğer bir yıl önce söylemediğini bırakmadığı Sabah'a geçmiş, Sabah da onu transfer etmiş...

Daha dün Tercüman'ı kurtaracaktı, hay allah!□

TORBA

Doğru Söze ne denir

YÖK konusunda TV'deki tartışmanın Disiplin Yönetmeliği ile ilgili bölümünden:

Kemal Kurdaş: "Ya sizden sonra daha kötüsü gelirse?"

İhsan Doğramacı: "Hayır efendim, gelmez!"

Suç ve Ceza

Bu seçimlerde oy kullanmayana ceza yokmuş.

Kullananların çektiği ceza yeter görüldü anlaşılan.

Ahmet Bülent

"Din kitaplarında iki çeşit ahlâk vardır: Biri genel ve bütün uluslarda, bütün mezheplerde birdir ve az çok kendisine uyulmaktadır. Bir de yalnız bir ulusa, bir mezhebe özgü ahlâk vardır ki buna inanılır, kiliselerde vaaz edilir, evlerde göklere çıkarılır, fakat asla uyulmaz."

DİDEROT

"Kürdistani..."

İsveç hükümeti politik göçmenlere her zaman büyük kolaylıklar gösterir, yardımlar yapar. Bu uygulamaları arasında, göçmenlerin yaşamını kolaylaştırmak için İsveççe öğretimi de var.

Politik göçmenlerin katıldığı bu dil derslerinin birinde, İsveçli öğretmen sınıfındakilerin nereden geldiklerini öğrenmek ister.

Kürtler çoğunluktadır ve sırayla başlarlar yanıt vermeye:

"— Kürdistanı İran!"

"— Kürdistanı Irak!"

"— Kürdistanı Türkiye!"

"— Kürdistanı Suriye!"

Sıradaki bir Latin Amerikalıdır ve o da kendinden emin, yanıtlar:

"— Kürdistanı Kolombiya!"□

Aziz Nesin, Zuhal Olcay'ı öptü,

"Ankara 2. Film Şenliği", geride sinema dolu günler bırakarak sona erdi. Şenliğin, 12 Mart günü Kızılırmak Sineması'nda yapılan "ödül töreni"de başlı başına bir "şenlik" güzelliğindeydi...

Son yılların başarılı sinema sanatçısı **Zuhal Olcay**, Şenlik'de gösterilen **"Dünden Önce, Bugünden Sonra"** filmindeki rolü nedeniyle "En İyi Kadın Oyuncu Ödülü"nü kazanmıştı. Törenin sunuculuğunu yapan Devlet Tiyatrosu sanatçılarından **Nurşim Demir**, bir dönem bu sanat kurumunun Genel Müdürlüğü'nü yapan **Ergin Orbey'i**, **Zuhal Olcay'a** ödülünü vermek üzere sahneye çağırdı. Çağrının yanıtsız kalması üzerine hüzünlenen **Zuhal Olcay**, "Değerli hocam Ergin Orbey'in elinden ödül almak, benim için büyük bir onur olacaktı. Ama, görüyorum ki kendileri salonda değil" diyerek üzüntüsünü dile getirdi. **Zuhal Olcay'ın** bu mutlu günde hüzünlenmesine gönlü razı olmayan **Nurşim Demir**, ani bir anonsla, BİLAR AŞ Yönetim Kurulu Başkanı, ünlü yazarımız **Aziz Nesin'i** sahneye çağırdı. Şenliği düzenleyen kuruluşlardan birinin başkanı olarak **Zuhal Olcay'ı** kutlayıp, ödülünü veren **Aziz Nesin**, hazır fırsatını yakalamışken, zarif sanatçıyıyanaklarından öpmeyi de ihmal etmedi.

Sonra da mikrofonu eline alıp, her zamanki şakacılığıyla, **"Ergin Orbey'e teşekkür ederim"**, dedi.

Aziz Nesin'in o akşam en çok sözü edilen esprilerinden biri de, "Film Şenliği"nde ödül olarak verilen **Hitit Geyiği** yontusunu, "altyapısız" diye ti'ye almasıydı...□

A.A.

"Hapisteki konuklar mı?"

Hürriyet gazetesi yazdı, gözden kaçmış olabilir.

İtalyan Komünist Partisi'nin 18. Kongresi'ne katılan konuklar arasında TBKP delegasyonu da var. Bu arada, öbür 64 ülke gibi, Türkiye büyükelçi düzeyinde de temsil ediliyor.

Türkiye gibi, komünist partisinin yasal olmadığı ülkelerin gazetecilerinin Kongre'deki çalışma koşulları tabii ki güç; kendilerini nasıl ifade edebilsinler...

"Türkiye'den gelen konukların bir listesi var mı?" diye bir soru yöneltildiğinde, basın bürosu yetkilileri şu soruyla karşılık veriyorlarmış:

"Hangilerini verelim? Hapistekileri mi, yoksa dışardakileri mi?"□

Fotoğraf: Haşim Baydar, İFSAK

GÜLÇALANLAR

Biri gülün ağacı olsun
yelin kızı olsun ötesi
üçüncüsü gülçalan olsun

Gülçalanlar gülağacına sığınır
biri çalar bir gül
saklar yüreğinde onu

Yelin kızları çıkar ortalığa
bakarlar devşirilen güzele
azarlarlar gülçalanları

Açarlar bağırlarını birer birer
bulurlar kiminde bir yürek
kiminde hiçbir şey bulamazlar

Açarlar açarlar göğüslerin
çalınan gülü yürekte bulunmaya dek
açarlar açarlar göğüslerini

Vasko POPA
Türkçesi: Necati Zekeriya